

2066-014

Ontwerp Omgevingsvisie Bijlagen

November 2008

Ontwerp Omgevingsvisie

Bijlagen

November 2008

Inhoudsopgave

A	Trends en ontwikkelingen	3
A.1	Klimaat en energie	5
A.2	Bevolking: groei neemt af, samenstelling verandert	6
A.3	Vraag naar woningen houdt aan, woonwensen veelkleuriger	8
A.4	Economie en werkgelegenheid: innovatie en flexibilisering	9
A.4.1	Ontwikkeling ruimtevraag bedrijventerreinen	12
A.5	Mobiliteit blijft groeien, meer samenspel tussen vervoerswijzen	15
A.6	Water: Veilig, robuust, schoon en gezond	18
A.7	Bodem: Ondergrondse drukte	20
A.8	Steeds veiliger en gezonder	21
A.8.1	Luchtkwaliteit	21
A.8.2	Geluidshinder	24
A.8.3	Geur	26
A.8.4	Duisternis	26
A.8.5	Externe veiligheid en verkeersveiligheid	26
A.9	Van boerenland naar veelzijdig buitengebied	28
A.10	Toerisme en recreatie	33
B	Overzicht van projecten en programma's	35
B.1	Woonomgeving	40
B.2	Economie en vestigingsklimaat	41
B.3	Natuur	43
B.4	(Binnen-)steden en landschap	43
B.5	Bereikbaarheid	45
B.6	Watersysteem en klimaat	47
B.7	Veiligheid en gezondheid	49
B.8	Energie	51
B.9	Ondergrond	52
B.10	Samenvattend schema	53
C	Overzicht van verplichtende doorwerking vanuit EU en Rijk	54
D	Toelichting legenda Beleidsperspectievenkaart	56
E	Toelichting legenda Waterfunctiekaart	58
F	Lijst gebruikte afkortingen	60

Ook bijgevoegd is het lentedocument "Sturen en samenwerken onder de nieuwe Wro"

A Trends en ontwikkelingen

Deze bijlage schetst de trends en ontwikkelingen die wij voor de Omgevingsvisie van groot belang achten. Sommige werken door in de sociaaleconomische ontwikkeling van Overijssel en in de maatschappelijke opgaven waar we rekening mee te houden hebben. Andere grijpen vooral in op de ontwikkeling van onze leefomgeving en de kwaliteit daarvan. Samen leveren ze een beeld op van opgaven, bedreigingen en kansen voor de fysieke leefomgeving. Scenariostudies en ramingen van het Ruimtelijk Planbureau, Sociaal en Cultureel Planbureau, Centraal Planbureau, Milieu en Natuur Planbureau, Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut en ABF Research schetsen verwachtingen en bandbreedtes voor deze trends en ontwikkelingen. In aanvulling daarop levert de Staat van Overijssel informatie over het vertrekpunt.

De Trendverkenning Demografie van het Trendbureau Overijssel illustreert hoe de trends en ontwikkelingen die in deze bijlage centraal staan, aanleiding kunnen geven tot sterk uiteenlopende toekomstbeelden in 2030. Deze toekomstbeelden zijn geen opties om uit te kiezen, maar dienen als handreiking voor de totstandkoming van robuuste beleidskeuzes en ontwikkelingsperspectieven voor de leefomgeving van Overijssel. De vier scenario's van het Trendbureau Overijssel hangen overigens samen met de vier scenario's uit de studie Welvaart en leefomgeving van het CPB. Deze CPB-scenario's komen ook terug elders in deze bijlage. De CPB-scenario's zijn niet precies gevolgd, maar wel meegenomen in de trendverkenning Demografie.

Trendverkenning Demografie (zie www.trendbureauoverijssel.nl)

Hoe ziet de provincie Overijssel en de wereld eromheen eruit over twintig jaar? En wat is daarvan de invloed op de wijze waarop wij leven en samenwerken, en wat kan dit betekenen voor de keuzes waar wij nu voor staan?

Samen met de vijf grote steden in Overijssel en de regio Twente werkte het Trendbureau Overijssel mogelijke toekomstbeelden uit in de Trendverkenning Demografie. Dit heeft vier scenario's voor Overijssel in 2030 opgeleverd.

Scenario 1: Overijssel bij doorgaande ontwikkeling

Overijssel is stabiel en voorspelbaar. De bestaande en voorziene ontwikkelingen zetten door; verhoudingen tussen de actoren blijven grotendeels in stand. Voor sommigen wellicht een beetje saai, maar wel betrouwbaar en voorspelbaar. Niets mis mee, tenzij de dynamiek in de omgeving hoog is. Dan leidt voorspelbaarheid tot vastlopen, wachtlijsten en het verdwijnen van de meer dynamische burger.

Achterstandswijken zijn stuk voor stuk opgeknapt, de verbindingen in de stad en tussen de Overijsselse steden zijn verder verbeterd en in het algemeen maken de steden een rustige en verzorgde indruk. Overheden spelen onverminderd een belangrijke rol bij de instandhouding en veiligheid van de openbare ruimte en de planning van de ontwikkeling van wijken en steden.

Veel traditionele bebouwing uit de vorige eeuw heeft plaatsgemaakt voor multifunctionele faciliteiten waarin kleinere huishoudens onderdak vinden. Met ontspanning, winkels en dienstverlening binnen handbereik en meer gericht op gezamenlijke activiteiten en zorg. Welgestelde ouderen regelen eigen woonruimte met gemeenschappelijke faciliteiten en mogelijkheid voor opvang en verzorging.

Agrarische bedrijvigheid is nu geconcentreerd in agro-economische centra, waarin de ondernemers erin slaagden een steeds hoger rendement te halen met steeds minder beslag op natuurlijke grondstoffen. Hier en daar zijn ondernemers die tweede generatie biomassa produceren en dit verwerken voor lokale energieopwekking. Grote bedrijven zijn er ook in Overijssel. Zij staan aan de randen van de steden, en herinneren aan de tijd dat de Overijsselse steden elkaar de loef af probeerden te steken door een multinational binnen de gemeentegrenzen te halen. De bedrijventerreinen worden relatief veel gebruikt door bedrijven die niet op een andere locatie kunnen werken. Bijvoorbeeld vanwege het gebruik van gevaarlijke stoffen, overlast of grootschalige productie. De trend uit het begin van deze eeuw dat kleinere bedrijven uit het centrum weggetrokken naar de rand van de steden is gekeerd. We zien veel van deze bedrijven juist weer in kleinere meer servicegerichte vorm terugkeren naar de binnenstad.

Kenmerken van scenario Overijssel bij doorgaande ontwikkeling

- Bestaande structuren en beelden blijven intact
 - Overheid blijft greep houden op samenleving
 - Bekende reeds ingang gezette trends werken door
 - Scholing voor ouderen wordt belangrijk
 - Overijssel blijft de meest gemiddelde provincie in Nederland
 - Consolidatie
-

- Veranderingen niet gedreven door groei maar door andere samenstelling en gedrag bevolking.
- Beetje saai en voorspelbaar, maar wel betrouwbaar

Scenario 2: Overijssel in de vaart der volkeren

Dynamisch en bloeiend, zo typeren we deze prettige buitenwijk van de uitgedijde Randstad. Mensen komen hier graag wonen, werken en recreëren, maar een band met Overijssel hebben ze niet.

Het gebied dat vroeger Overijssel heette is nu een veelbelovende buitenwijk van de Randstad, geheel opgenomen in de West-Europese economie van 2030. Het gaat economisch goed, en dat zie je terug in de steden. De bevolking is toegenomen en bestaat voor een groot deel uit hoog opgeleide blanke of gekleurde Nederlanders uit het Westen. Overwegend werkt men in de Randstad zelf. Het wonen gebeurt in de suburbs waarvan Overijssel er nu één is.

Kwaliteit van wonen, woonomgeving en zorg staan hier voorop, vooral nu geld een ondergeschikte rol speelt in de overwegingen. De nieuwkomers die hier in groten getale zijn neergestreken kiezen voor deze omgeving om de drukte van de Randstad te vermijden. De bewoners van de suburbs zijn graag voor zichzelf verantwoordelijk, niet alleen wat betreft werk, maar ook waar het gaat om de eigen opleiding of de maatregelen die ze nemen om zo nodig zorg in te kopen. Het gevolg is een levendige service-industrie. Van hand- en vakwerk tot opvang van kinderen, scholing en lifestyle-gerelateerde dienstverlening. Zowel bij de oorspronkelijke bevolking als nieuwe bewoners zien we een flexibele samenstelling: de traditionele gezinnen hebben plaats gemaakt voor ritsende relaties: eenoudergezinnen of alleenstaanden voelen zich goed thuis in een al dan niet tijdelijke woonsetting. Het platteland past in de levensstijl: aan de ene kant is het platteland het decor van agrarisch-industriële activiteiten, zoals grootschalige biomassa-productie, en aan de andere zijde zien we dorpen in het historische landschap, die zijn uitgegroeid tot een resort waarin de bewoners alle faciliteiten vinden die hun leven aangenaam maken.

Kenmerken van scenario Overijssel in de vaart der volkeren

- Economische groei en voorspoed
- Overijssel gaat op in grotere Randstad-agglomeratie: wordt suburb
- Oorspronkelijke eigen sfeer en karakteristiek sneeuwt onder
- Marktwerving domineert, overheid faciliteert
- Hoogopgeleid stelt eisen aan kwaliteit: basis voor service-industrie
- Hoogopgeleid partnert bij voorkeur met hoogopgeleid, dreigende tweedeling
- Integrale infrastructuur en netwerken (Openbaar Vervoer onderdeel Randstad-metro)

Scenario 3: Eigen kracht; Overijssel, Duitsland

Van Den Haag en de Randstad moet Overijssel het niet hebben. Na enkele jaren van teruggang put de provincie kracht uit het eigen ondernemerschap. Kleine bedrijven, waar vakmanschap en innovatie de drijvende krachten zijn, geven Overijssel een eigen rol op nationale en wereldwijde nichemarkten.

Een sociale cohesie, waarin de traditionele noaberschap een grote rol bleef spelen, zorgde er de jaren van teruggang voor dat het platteland overeind bleef. Je ziet dit nu nog terug in de wijze waarop zorg en cultuur zijn georganiseerd. Zelfvoorzienend -bijna autarkisch- en lokaal zijn ze sterk geworteld in plaatselijke samenlevingen. De ouderen zijn daarbij de ruggengraat van de provincie; men werkt langer door, leidt de jongeren op en zorgt voor het cement in de samenleving. Jongeren zijn gevoelig voor deze ontwikkeling en nemen deze voorbeeldrol over. De ontwikkeling zie je ook terug in de steden: de grote industrieterreinen bestaan nog wel, maar vaker nog hebben ze plaats gemaakt voor kleinschalige bedrijvigheid waarin ambachtelijkheid, kennis, innovatie en samenwerking centraal staan. Werk vindt op veel verschillende locaties plaats, zowel vanuit huis als vanuit kleine units. De bedrijven zijn weer meer naar de centra van de steden getrokken, voor zover de productiemethoden en transport dit toelaten.

Kenmerken van scenario Eigen kracht; Overijssel, Duitsland

- Den Haag en Randstad op afstand.
- Moeilijke tijd achter de rug, met eerst economisch neergang en vertrek grote spelers.
- Moeilijkheden overwonnen door terug te vallen op eigen kracht: noaberschap en vakmanschap.
- Kleinschaligheid speelt de boventoon: zowel in bedrijfsleven als in sociaal leven.
- Platteland wordt zelfvoorzienend; veel innovaties in de landbouw.
- Verenigingsleven floreert.
- Overheid faciliteert en orkestreert: legt verbindingen tussen lokale spelers en zorgt voor vertegenwoordiging internationaal.
- Blik gericht op andere kant van de grens: veel nieuwe samenwerkingsverbanden.
- Middelbare beroepsopleidingen en bedrijfsleven zorgen gezamenlijk voor goede opleidingen en versteviging vakmanschap.

Scenario 4: Sociale cohesie verdwijnt, toplaag kiest eigen koers

De rijkere bovenlaag eist kwaliteit en maatwerk, de overheid is niet in staat die te leveren. De bovenlaag stapt

daarom massaal uit het sociale systeem. De overheid biedt alleen met het absolute minimum nog een vangnet. Klappen vallen vooral in de middeninkomens: genoeg om van in leven te blijven, te weinig om echt mee te doen in de race van onderwijs en carrière. Wat rest, is een verweesde samenleving.

Waar het gaat om optimale kansen voor de eigen kinderen heeft de groep hoger opgeleiden het vertrouwen verloren in een overheid die alleen algemene oplossingen toelaat. Dus strijkt deze grote groep kapitaalkrachtigen neer aan de andere kant van de grens, waar je zelf moet weten hoe je je geld uitgeeft in plaats van dat de overheid dit voor je doet. Daarmee onttrekken de hogere klassen kapitaal aan de samenleving: ze besteden het elders. De vitaliteit is verdwenen uit de economie. We zien aan de andere kant van de grens de privéscholen ontstaan met de beste leerkrachten.

De middenklasse is de dupe. Ook met meerdere inkomens en meerdere banen per persoon is het niet meer vanzelfsprekend een goede scholing voor de kinderen te krijgen, of een goede basiszorgverzekering. Het gevolg is zichtbaar in de steden en op het platteland van Overijssel. Verkrotting en verwaarlozing bepalen het beeld. De publieke ruimte wordt verwaarloosd. Armoede en kansloosheid zorgen ervoor dat hele wijken worden uitgeroepen tot no go area. Door het vertrek van de hoogopgeleide bovenlaag worden de middelen waarover de overheid kan beschikken steeds minder. Dit geldt zeker ook voor de lokale en provinciale overheden in Overijssel. Hier moeten steeds meer keuzes worden gemaakt om binnen het budget te blijven. Het gevolg is dat de voorzieningen steeds verder onder druk komen te staan. Een moreel appel op de bovenlaag om ook verantwoordelijkheid te nemen voor de maatschappij is reeds lang geleden verloren gegaan. De bovenlaag kiest een eigen route en laat zich weinig gelegen liggen aan de rest.

Kenmerken van scenario Sociale cohesie verdwijnt, toplaag kiest eigen koers

- Overijssel in sociaal verval
- Grauwe middelmaat in faciliteiten overheerst
- Veel pendel van welgestelden van buiten de provincie naar de werkplek
- Hulpeloosheid en uitzichtloosheid in middenklassen. Men werkt hard, zorgt goed voor de kinderen, maar heeft weinig mogelijkheden om ze iets te bieden
- Overheid is niet instaat het tij te keren en staat machteloos; dit ondanks populistische retoriek
- Onverschilligheid dreigt

A.1 *Klimaat en energie*

Ons klimaat verandert onder invloed van het broeikaseffect. Broeikasgassen (kooldioxide, methaan, stikstofoxiden) komen van nature voor en zorgen ervoor dat de atmosfeer werkt als een warme deken. Door menselijk handelen, met name door gebruik van fossiele brandstoffen, neemt het aandeel van broeikasgassen in de atmosfeer toe, waardoor de gemiddelde temperatuur op aarde stijgt. Ook kunnen veranderingen optreden in luchtstromingen. Vanwege onzekerheden over de feitelijke verandering van temperatuur en luchtstromingen op de lange termijn, zijn voor Nederland verschillende klimaatscenario's gemaakt. Deze vier KNMI-scenario's laten in meer of mindere mate dezelfde trends zien:

- de gemiddelde temperatuur blijft stijgen (wereldwijd met 1 tot 2 graden tot 2050);
- de zeespiegel blijft stijgen (tussen de 15 en 35 centimeter tot 2050);
- zachte winters en warmere zomers komen vaker voor;
- de winters worden natter;
- extreme buien nemen toe; het aantal regendagen in de zomer neemt af, maar de intensiteit van de zomerse neerslag neemt toe.

Deze veranderingen in het klimaat kunnen uiteenlopende gevolgen hebben voor de leefomgeving van Overijssel. Vele daarvan hebben direct of indirect te maken met water: waterafvoer, watervoorraden vanwege droogteperioden, veiligheid tegen overstroming, wateroverlast, waterkwaliteit en scheepvaartbeperkingen. Maar het gaat ook om gevolgen voor de natuur: het verschuiven van groeiseizoenen, het voortbestaan van bedreigde soorten en de introductie van nieuwe soorten. En het gaat ook om gevolgen voor de landbouw, voor ons wooncomfort (binnenklimaat), onze gezondheid (hittestress, smog, allergieën, tropische ziekten) en de doorwerking op onze landschappen.

Door de steeds toenemende vraag naar fossiele brandstoffen op de wereldmarkt blijven de energieprijzen stijgen. Dit maakt de ontwikkeling en het gebruik van alternatieve energiebronnen steeds aantrekkelijker en vergroot de noodzaak van energiebesparing, ook al door de internationale afspraken over het terugdringen van de uitstoot van kooldioxide, als

een van de belangrijkste broeikasgassen. Op steeds meer plekken zal via alternatieve energiebronnen energie geproduceerd worden. De energie-infrastructuur moet erop ingericht zijn deze "decentrale energieopwekking" op te kunnen nemen.

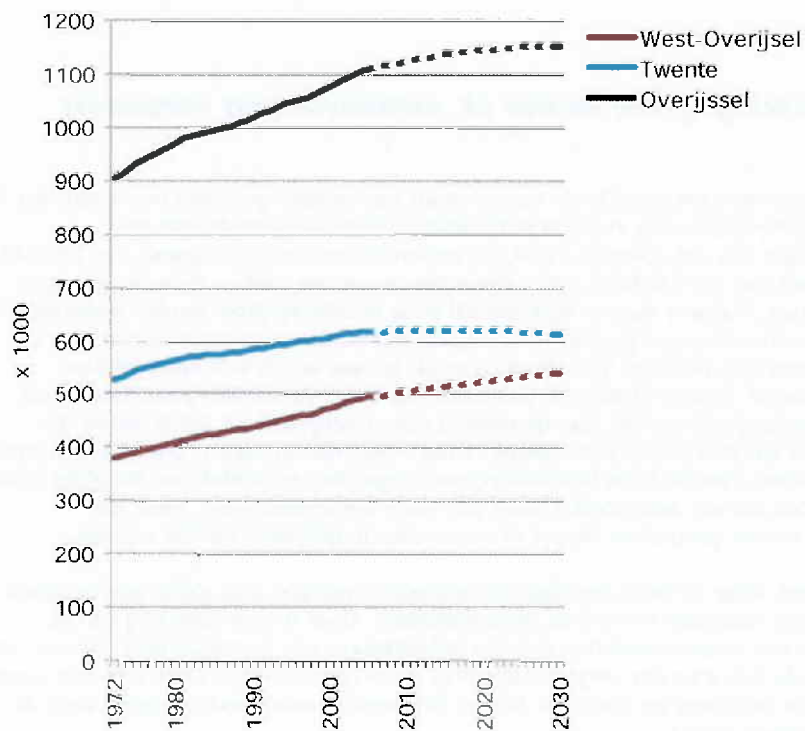
A.2 Bevolking: groei neemt af, samenstelling verandert

Het aantal inwoners van Overijssel is de laatste jaren wat minder gegroeid dan voorheen. Om de verwachte bevolkingsomvang in beeld te brengen maken we gebruik van de bevolkingsprognoses van IPB-PRIMOS 2008. De nationale bevolkingsprognose van het CBS vormt de basis voor het IPB-PRIMOS 2008. Bijna alle provincies maken gebruik van deze bevolkingsprognoses. Volgens deze prognoses zal onze bevolkingsgroei verder afvlakken. In 2030 zullen naar verwachting ongeveer 1,15 miljoen mensen in Overijssel wonen. Dat is globaal 45.000 meer dan in 2005. Voor Nederland als geheel wordt een vergelijkbare ontwikkeling verwacht. Binnen Overijssel doen zich regionaal verschillen voor. Het aantal inwoners van Twente groeit minder dan gemiddeld voor Overijssel; tot 2020 neemt de bevolking nog licht toe (tot 630.000 inwoners; 3.000 meer dan in 2005), om na 2020 licht te gaan afnemen. Buiten Twente is de bevolkingsgroei hoger dan gemiddeld en die groei houdt ook langer aan. Ook binnen deze regio's doen zich weer verschillen voor, maar de betrouwbaarheid van de prognoses neemt af naar mate de gebieden kleiner worden.

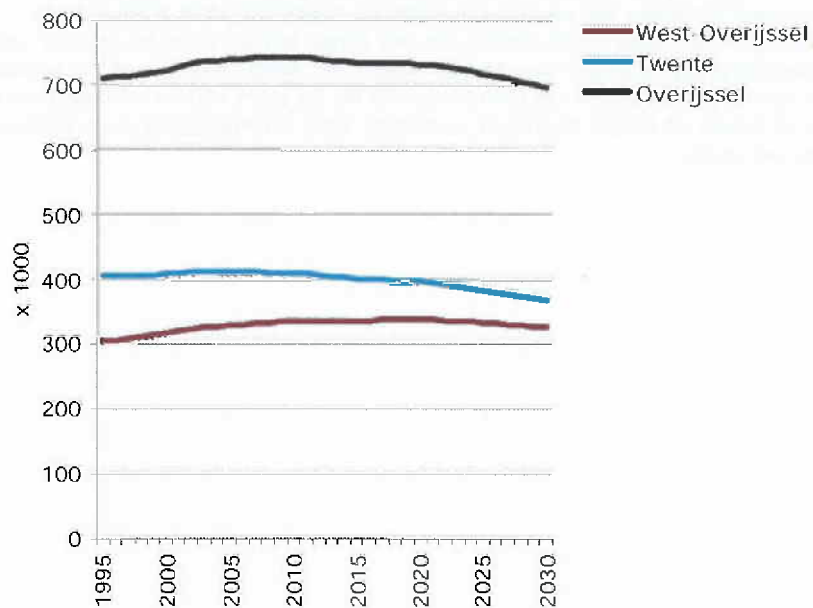
Het aantal inwoners stijgt of daalt vanwege de natuurlijke aanwas (het saldo van geboorte en sterfte) en vanwege vestiging en vertrek (migratiesaldo). Over de ontwikkeling van de migratie bestaat meer onzekerheid dan over de ontwikkeling van de natuurlijke aanwas. Dat geldt vooral voor de buitenlandse migratie op korte en langere termijn. Deze migratie wordt mede bepaald door nationaal en Europees beleid. Dit heeft bijvoorbeeld gevolgen voor de arbeidsmigratie binnen de EU.

Niet alleen de omvang, maar vooral ook de samenstelling van onze bevolking verandert. Net als in de rest van Nederland en in andere delen van Europa leven we langer en blijven we langer vitaal. Deze vergrijzing (verzilvering) van onze bevolking zet door. Voor 2030 wordt verwacht dat het aantal inwoners van 65 jaar en ouder in vergelijking met 2005 met 70 procent zal toenemen. Binnen deze groep neemt ook het aantal mensen van 85 jaar en ouder sterk toe. In de leeftijdsgroepen jonger dan 55 jaar neemt het aantal mensen af. De omvang van de potentiële beroepsbevolking (in de leeftijd van 18 tot 65 jaar) blijft voor Overijssel als geheel tot 2015 vrij stabiel en begint daarna af te nemen. Voor Twente wordt al op kortere termijn een daling verwacht.

Bevolkingsontwikkeling 1972-2030

Potentiële beroepsbevolking 1995-2030

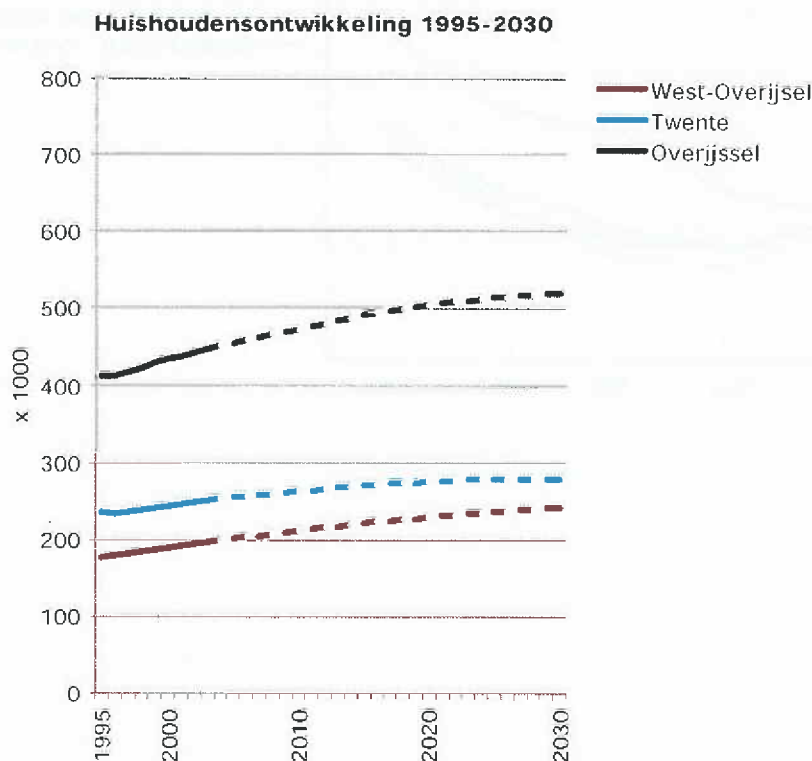

Cijfers op basis van raming IPB-PRIMOS 2008

A.3 Vraag naar woningen houdt aan, woonwensen veelkleuriger

In 2005 stonden in Overijssel globaal genomen 440.000 woningen. Mede vanwege gericht beleid groeit de voorraad woningen de laatste jaren met 4.000 tot 5.000 per jaar (ongeveer 1 procent). De productie van nieuwe woningen ligt daar nog boven, omdat ook verouderde woningen worden vervangen (vervangende nieuwbouw). Het woningtekort in Overijssel (naar schatting 10.000 woningen in 2003) loopt niet verder op maar neemt af. Toch is het voor veel nieuwe huishoudens nog steeds lastig om een geschikte eerste zelfstandige woning te vinden. Ook al raakt de woningmarkt meer ontspannen, voor de langere termijn blijft de behoefte aan nieuwe woningen aanhouden, ook in Twente. Niet alleen vanwege de toename van het aantal huishoudens, maar ook wegens vervanging van verouderde woningen.

Het aantal huishoudens in Overijssel groeit. Ten opzichte van 2005 wordt in 2030 een toename verwacht van ongeveer 60.000 huishoudens. Het totale aantal huishoudens komt daarmee in 2030 op 520.000. Het aantal mensen per huishouden blijft dalen. Daardoor stijgt het aantal huishoudens meer dan het aantal inwoners. Vooral het aantal eenpersoonshuishoudens neemt toe, mede door de vergrijzing. Ook het aantal eenoudergezinnen blijft toenemen. Het aantal huishoudens van samenwonenden met kinderen neemt verder af.

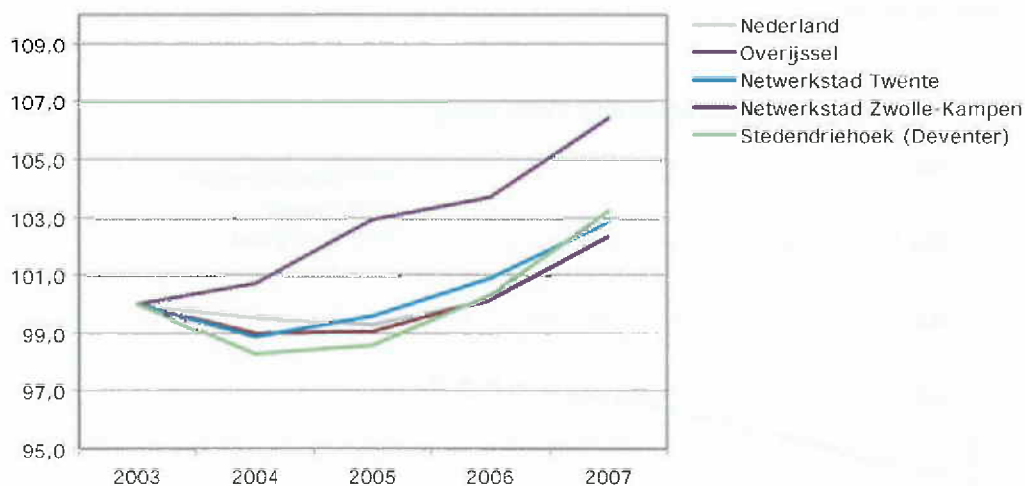
De inwoners van Overijssel zijn voor het overgrote deel tevreden tot zeer tevreden met hun woning (91 procent) en met hun woonomgeving (87 procent). De woonvoorkeuren en de vraag naar woonkwaliteiten zijn echter sterk in beweging. De omvang en samenstelling van huishoudens blijven veranderen, en daarmee bijvoorbeeld de financiële draagkracht (starters en eenpersoonshuishoudens) en de behoefte aan aangepaste woningen en zorg aan huis (ouderen). De kosten van energiegebruik voor verwarming en koeling worden bij stijgende energieprijzen een steeds belangrijker factor in de beheersing van de woonlasten. Daarnaast

zal de vraag naar wooncomfort blijven toenemen. Onze individuele woonwensen gaan steeds meer van elkaar verschillen. Om het woonaanbod in Overijssel aantrekkelijk te houden, moet flexibel kunnen worden ingespeeld op veranderende woonvoorkeuren. Dat vraagt om flexibel en aanpasbaar bouwen en om aanpassing en verbetering van bestaande woningen, buurten en wijken.

A.4 Economie en werkgelegenheid: innovatie en flexibilisering

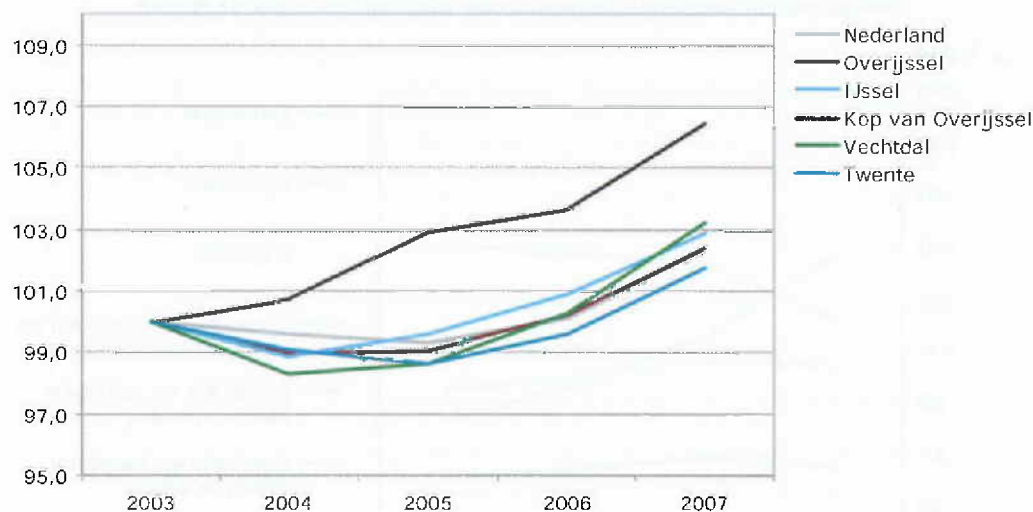
De Overijsselse economie lijkt in veel opzichten op die van Nederland als geheel met belangrijke sectoren als (bouw)nijverheid, zakelijke dienstverlening, landbouw, handel, en welzijn en gezondheid en het MKB. De ontwikkeling van economie en werkgelegenheid van jaar tot jaar vertoont dan ook veel overeenkomst met die van Nederland.

**Ontwikkeling werkgelegenheid Overijssel en stedelijke netwerken
(index 2003 = 100)**

Bron: BIRO

**Ontwikkeling werkgelegenheid Overijssel en haar windstreken
(index 2003 = 100)**

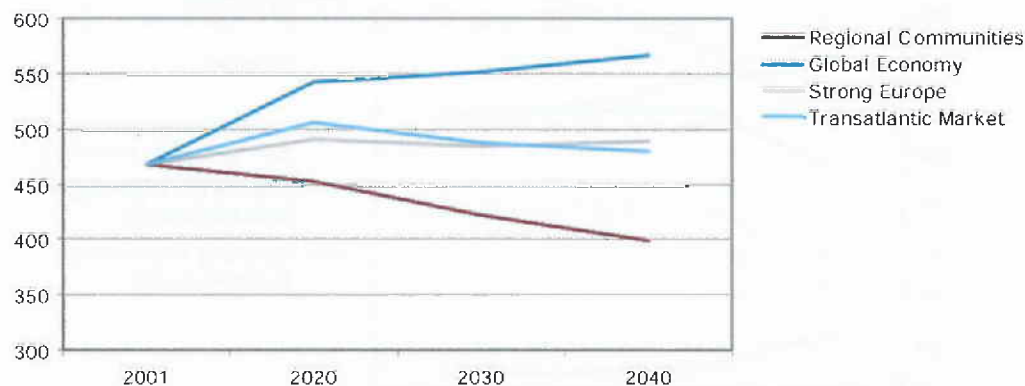

Bron: BIRO

Het Centraal Planbureau heeft in zijn studie Welvaart en Leefomgeving, een scenariostudie voor Nederland in 2040, vier scenario's opgesteld waarin lange termijn ontwikkelingen beschreven worden. In het scenario Regional Communities hechten landen veel waarde aan hun soevereiniteit en identiteit en komen hervormingen in de collectieve sector nauwelijks tot stand. In het scenario Strong Europe wordt de sociale zekerheid wel enigszins hervormd. In het scenario Transatlantic Market wordt de collectieve sector hervormd, maar zijn de Europese landen niet bereid om een deel van hun soevereiniteit in te leveren. In het scenario Global Economy werken landen internationaal samen en wordt ook de collectieve sector grondig herzien.

In de onderstaande figuur is voor de vier scenario's de ontwikkeling van de werkgelegenheid in Overijssel weergegeven.

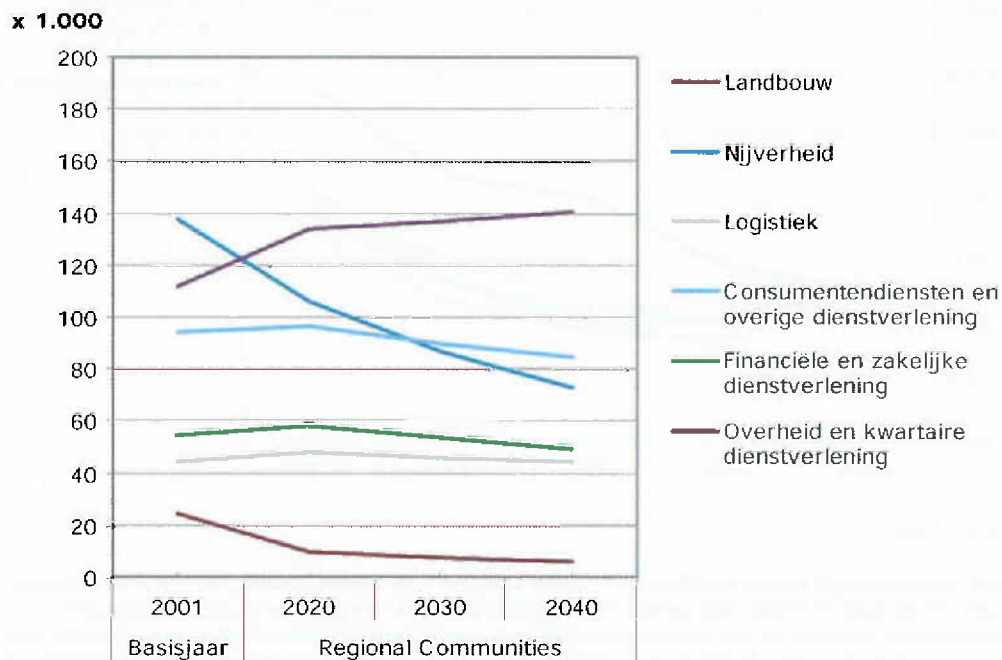
**Ontwikkeling werkgelegenheid Overijssel 2001-2040 volgens CPB scenario's
(in duizendtallen)**

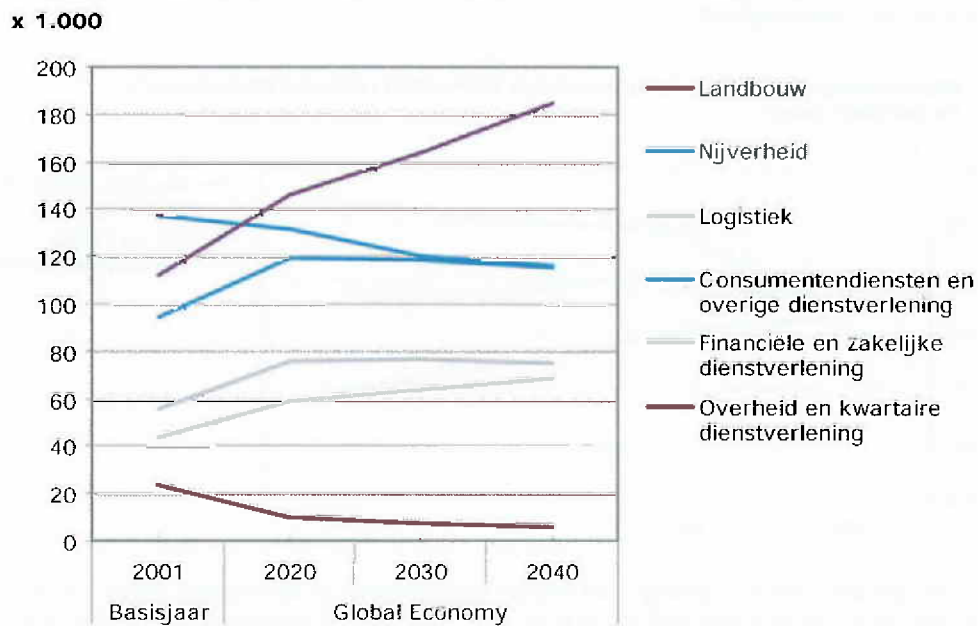
In het scenario Global Economy (met relatief open grenzen en een relatief sterke rol voor de markt) neemt de werkgelegenheid flink toe met ongeveer 20 procent, terwijl bij het scenario Regional Communities (met relatief gesloten grenzen en een relatief geringe rol voor de markt) de werkgelegenheid met circa 10 procent afneemt.

Ook de economische structuur verandert en daarmee de werkgelegenheid per sector. Voor Overijssel is dat doorgerekend voor de twee meest uiteenlopende scenario's, Regional Communities en Global Economy.

**Ontwikkeling werkgelegenheid Overijssel 2001-2040 volgens
CPB scenario Regional Communities uitgesplitst naar sectoren**

**Ontwikkeling werkgelegenheid Overijssel 2001-2040 volgens
CPB scenario Global Economy uitgesplitst naar sectoren**

De sectoren landbouw en nijverheid laten in beide scenario's een afnemende werkgelegenheid zien. Dienstverlening, met name de overheid en de quartaire dienstverlening, groeien volgens beide scenario's.

Niet alleen de sectorstructuur, ook de aard van sectoren verandert, bijvoorbeeld qua arbeidsproductiviteit. De arbeidsproductiviteit blijft toenemen; al worden de verschillen tussen de sectoren wel kleiner. Verder wordt verwacht dat de toename van de arbeidsparticipatie (vrouwen, ouderen) zal afvlakken. In combinatie met een afnemende potentiële beroepsbevolking na 2015 staan veel organisaties in de toekomst voor de vraag hoe te voorzien in genoeg en goed (geschoold) personeel.

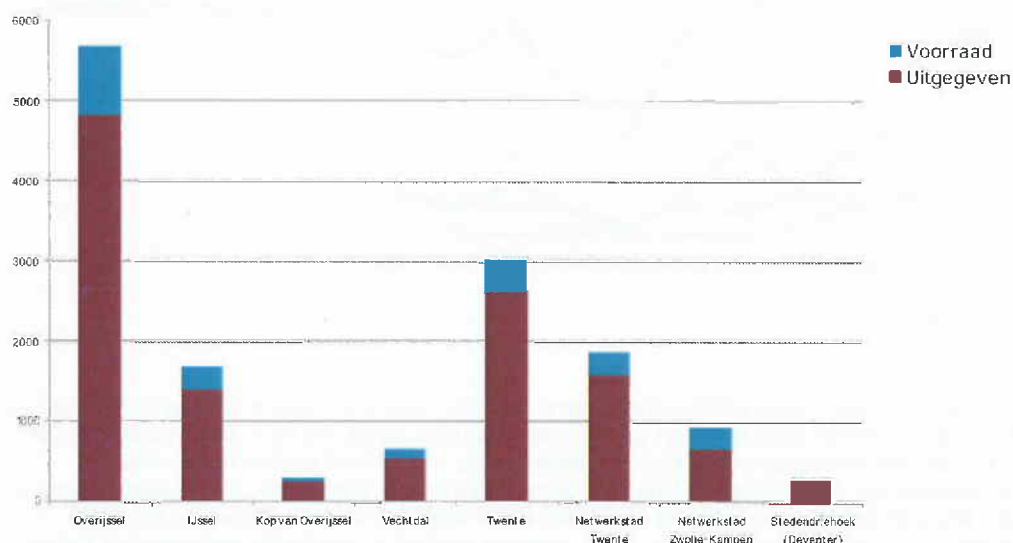
In het Overijssel van nu is de bedrijvigheid voor een belangrijk deel afhankelijk van kennis uit het mbo. Dit geldt ook in het Overijssel van 2030. De meeste bedrijven in de provincie zijn MKB-bedrijven die het moeten hebben van het vakmanschap van ondernemers en werknemers. In 2030 zijn levenslange scholing en bijscholing de norm.

A.4.1 Ontwikkeling ruimtevraag bedrijventerreinen

Naast de algemene economische trends, verdienen de specifieke ontwikkelingen en verhoudingen van bedrijventerreinen een nadere uiteenzetting. Bedrijventerreinen nemen binnen het economisch krachtenveld een bijzondere positie in, want ongeveer 40% van de bedrijven is op bedrijventerreinen gevestigd. Ook is ongeveer een derde deel van de nationale werkgelegenheid gerelateerd aan bedrijventerreinen. Hierdoor zijn bedrijventerreinen in economisch opzicht belangrijk (Algemene Rekenkamer 2008). In Overijssel is ongeveer 40% van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen te vinden.

De oppervlakte aan bedrijventerreinen is de afgelopen jaren in de provincie Overijssel sneller gestegen dan in de rest van Nederland. In onderstaande figuur is te zien hoeveel hectare bedrijventerrein er in Overijssel in gebruik is (uitgegeven) en hoeveel hectare bedrijventerrein er nog beschikbaar is om uit te geven (voorraad). Momenteel is er in heel Overijssel ongeveer 4.800 ha bedrijventerrein in gebruik.

Uitgegeven en voorraad bedrijventerreinen 2008 (ha)

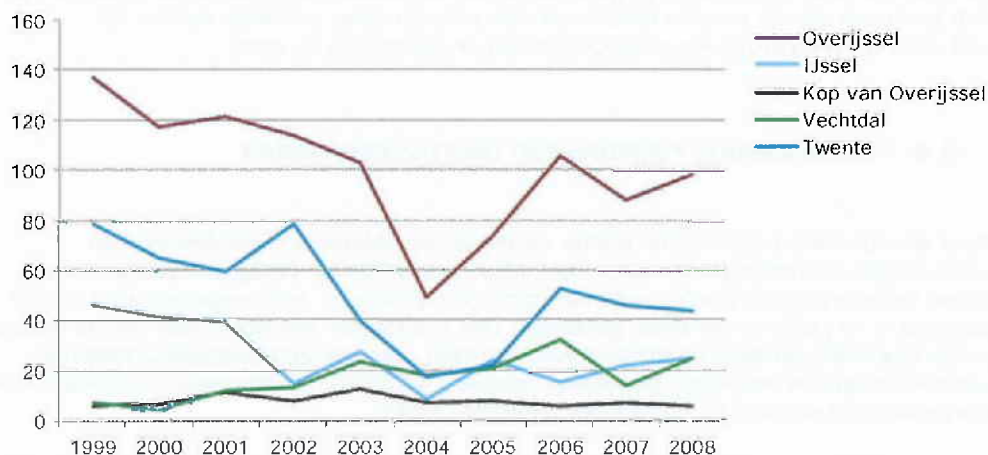
Bron: IBIS

Ruimtevrage

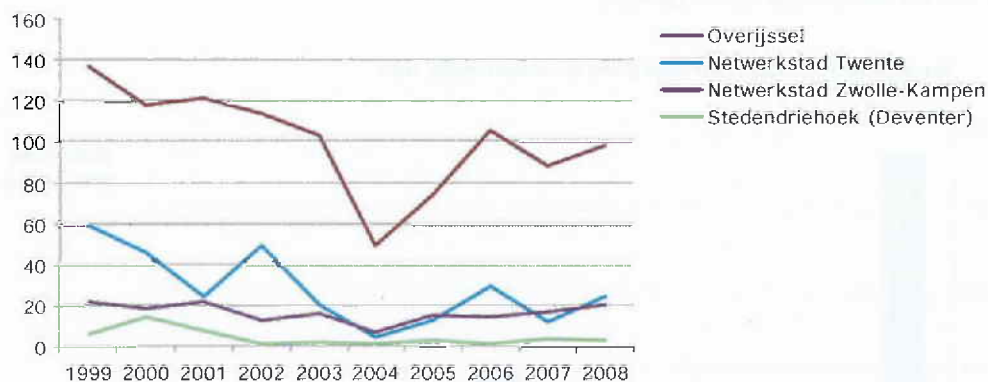
Voor de prognose van de vraag naar bedrijventerreinen in 2040 is het begrip ruimtevrage relevant. De uitgegeven netto oppervlakte bedrijventerreinen in een jaar laat zien hoe groot de ruimtevrage in dat jaar was. In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de vraag sinds 1999 te zien.

Ontwikkeling vraag bedrijventerreinen

Uitgifte bedrijventerreinen (ha) Overijssel en haar windstreken

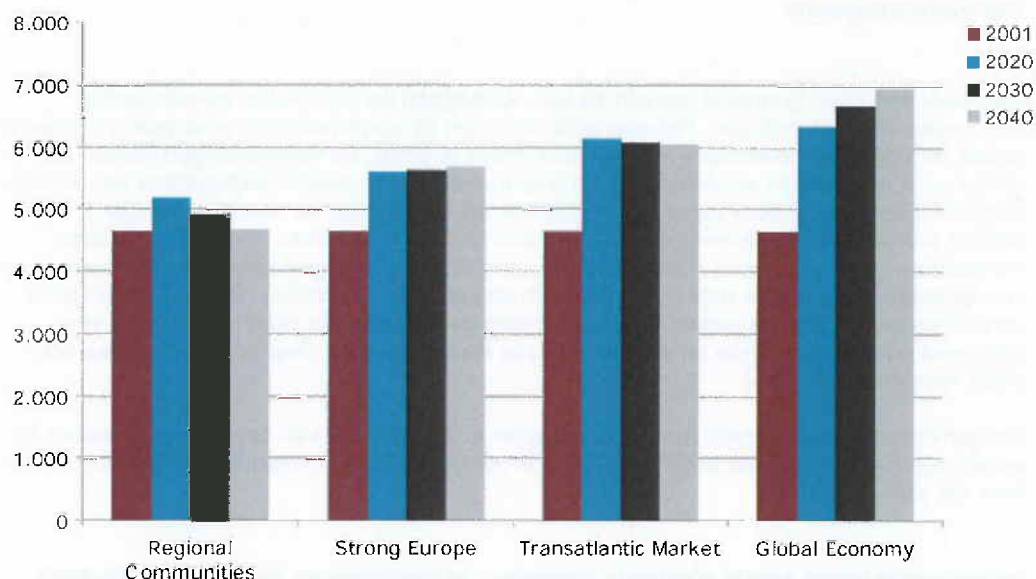
Uitgifte bedrijventerreinen (ha) Overijssel en stedelijke netwerken

Bron: IBIS

Tot nu toe worden bedrijventerreinen vooral gebruikt voor productie en opslag van goederen. Er komt echter een verschuiving op gang van productie en opslag naar dienstverlening. Dit veranderend ruimtegebruik op bedrijventerreinen is van invloed op de vraag, omdat dienstverlening gemiddeld een kleinere ruimtevrage heeft. Volgens de vier toekomstscenario's van het CPB is in Nederland sprake van een flinke stijging van de ruimtevrage tot 2020, daarna lopen de scenario's uiteen. In de volgende grafiek is de ontwikkeling van het aantal hectares bedrijventerrein in Overijssel aan de hand van de vier CPB-scenario's in beeld gebracht.

Pronoses ontwikkeling hectares bedrijventerreinen in Overijssel

Met een nadrukkelijk voorbehoud, kan voor de provincie Overijssel een voorspelling worden gedaan over de haalbaarheid van de geprognosticeerde ruimtevraag van 2040. Indien per 2008 alle (nog te ontwikkelen) bedrijfskavels worden uitgegeven, is er 6.800 ha bedrijventerrein beschikbaar en wordt de voorspelde ruimtevraag van 2040 in alle scenario's behalve Global Economy overschreden. Er zal dan sprake zijn van een overschot aan oppervlakte bedrijventerreinen.

Prognose bedrijventerreinen ingedeeld naar de 3 COROP-gebieden volgens scenario Transatlantic Market

	Zuidwest-Overijssel	Noord-Overijssel	Twente	Overijssel totaal
1988	176 ha	414 ha	467 ha	1.057 ha
2000	465 ha	1.381 ha	2.416 ha	4.262 ha
Transatlantic Market 2020	700 ha	1.966 ha	3.455 ha	6.121 ha
Transatlantic Market 2040	700 ha	1.972 ha	3.366 ha	6.038 ha
Groeipercentage 1988-2040	298%	376%	621%	471%

Ruimtelijk beleid

In het verlengde van de Nota Ruimte heeft het Rijk in de Agenda voor 2008 – 2009 herijking aanpak bedrijventerreinen aangegeven tot een realistisch scenario te willen komen, waarin het economische en het ruimtelijke belang van bedrijventerreinen evenwichtig worden benaderd.

Het Rijk gaat bij de economische groei uit van het Transatlantic Market-scenario (één van de middenscenario's). Op basis van interprovinciaal overleg wordt nu gekeken hoe de concretiseringsslag hiervan per provincie gemaakt kan worden.

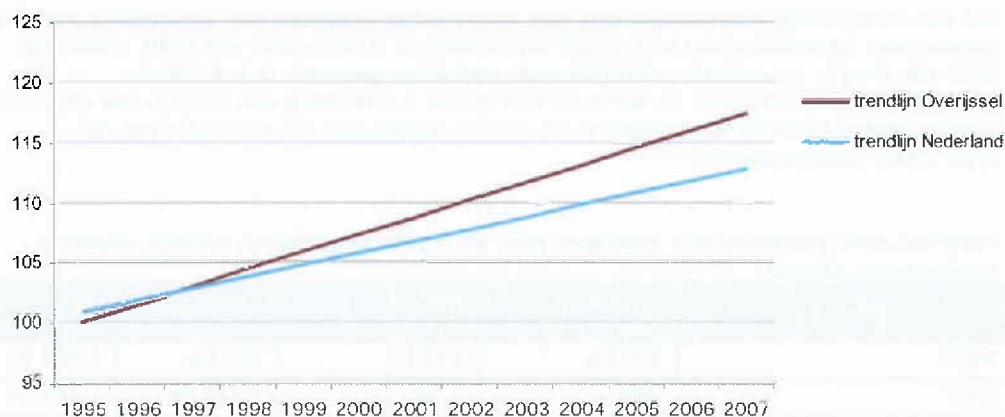
Op korte termijn moet er dus voldoende ruimte zijn om in te kunnen spelen op de vraag naar ruimte voor bedrijven. Volgens het Transatlantic Market-scenario zou er in Overijssel in 2020 behoefte zijn aan zo'n 1.300 ha toevoeging ten opzichte van begin 2008 (tot 2040 circa. 1.220 ha). Als we de historische uitgifte als grondslag voor de toekomstige behoefte hanteren (gemiddeld 95 ha per jaar) komt de inschatting van de ruimtevraag ook in die richting uit, namelijk op 1.235 ha. (tot 2020). Een deel van de benodigde hectares bedrijventerrein kan worden ingevuld door herstructurering en intensivering.

A.5 Mobiliteit blijft groeien, meer samenspel tussen vervoerswijzen

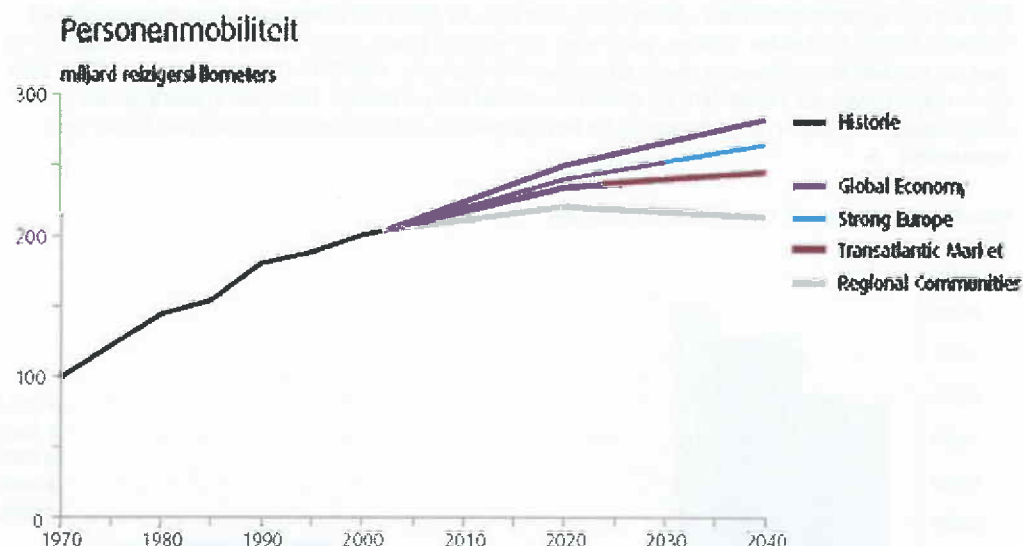
Overijssel heeft een fijnmazig net van wegen, spoorlijnen en fietsroutes, en een aantal belangrijke vaarverbindingen. Het overgrote deel van de verplaatsingen vindt plaats binnen en tussen de stedelijke netwerken. De mobiliteit groeit al jaren; de verplaatsingen nemen toe in aantal en in gemiddelde afstand. Bijna 80 procent van de verplaatsingskilometers kan worden toegeschreven aan de auto (waarvan 50 procent als bestuurder, de rest als passagier). Het gebruik van andere vervoerswijzen als trein, bus en fiets groeit mee, maar de onderlinge verhoudingen zijn vrij stabiel. Door toename van het aantal reizigerskilometers per trein groeit het openbaar vervoer fors (bijna 80 procent in de periode 1986-2002). Er zijn relatief grote verschillen in fietsgebruik tussen de steden, maar gemiddeld gebruiken de inwoners van Overijssel de fiets voor bijna 30 procent van alle verplaatsingen. Overijssel is daarmee een echte fietsprovincie.

Het gedifferentieerde aanbod van vervoerswijzen in Overijssel is van belang om tegemoet te komen aan de differentiatie in de vraag en ook om te voorzien in ketenmobiliteit (vervoer van deur tot deur).

**Ontwikkeling totaal aantal afgelegde kilometers in Overijssel en Nederland 1995-2007
(index 1995=100)**

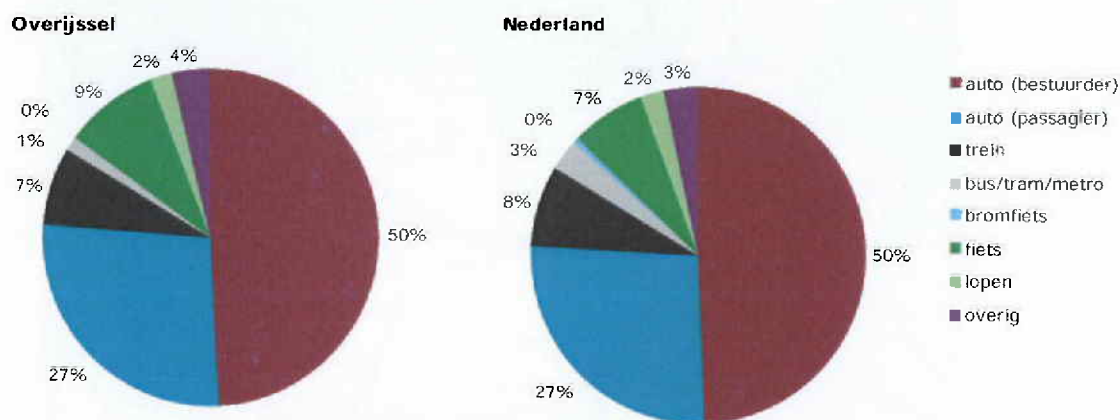
Ontwikkeling personenautokilometers in Nederland in verschillende scenario's (in mld km)

Bron: Welvaart en Leefomgeving, CPB 2006

Prognoses gaan uit van een blijvende stijging van de mobiliteit richting 2040, al zal de uiteindelijk groei afhangen van onder meer de economische groei en demografische ontwikkelingen. De verwachting is dat het goederenvervoer sterker zal stijgen dan het personenvervoer. Ondanks telewerken, e-commerce en specialisatie richting hoogwaardige logistieke dienstverlening zal het fysieke transport blijven groeien. De invoering van 'Anders betalen voor Mobiliteit', de economische specialisatie en technologische vernieuwing zullen vooral gevolgen hebben voor de tijd en plaats van de verplaatsingen, maar ook voor de hoeveelheid verplaatsingen.

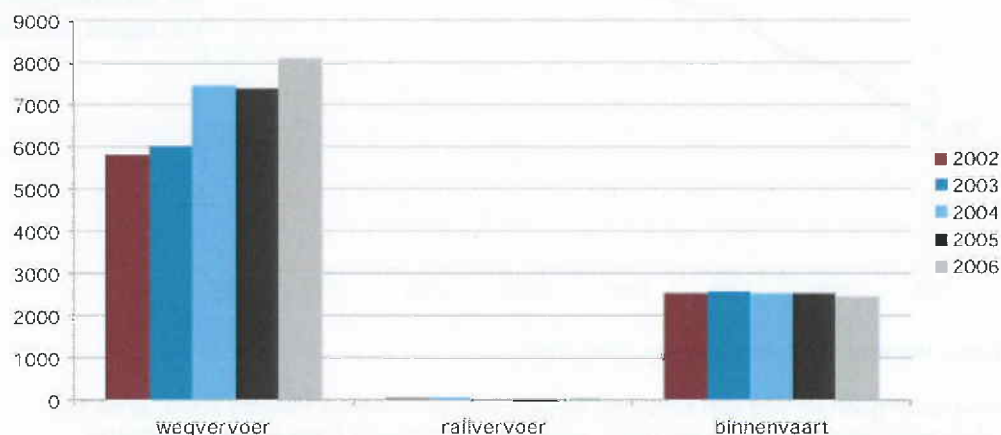
Totaal aantal afgelegde kilometers (verkeersprestatie) in Overijssel en Nederland naar aandeel van vervoerwijze 2007

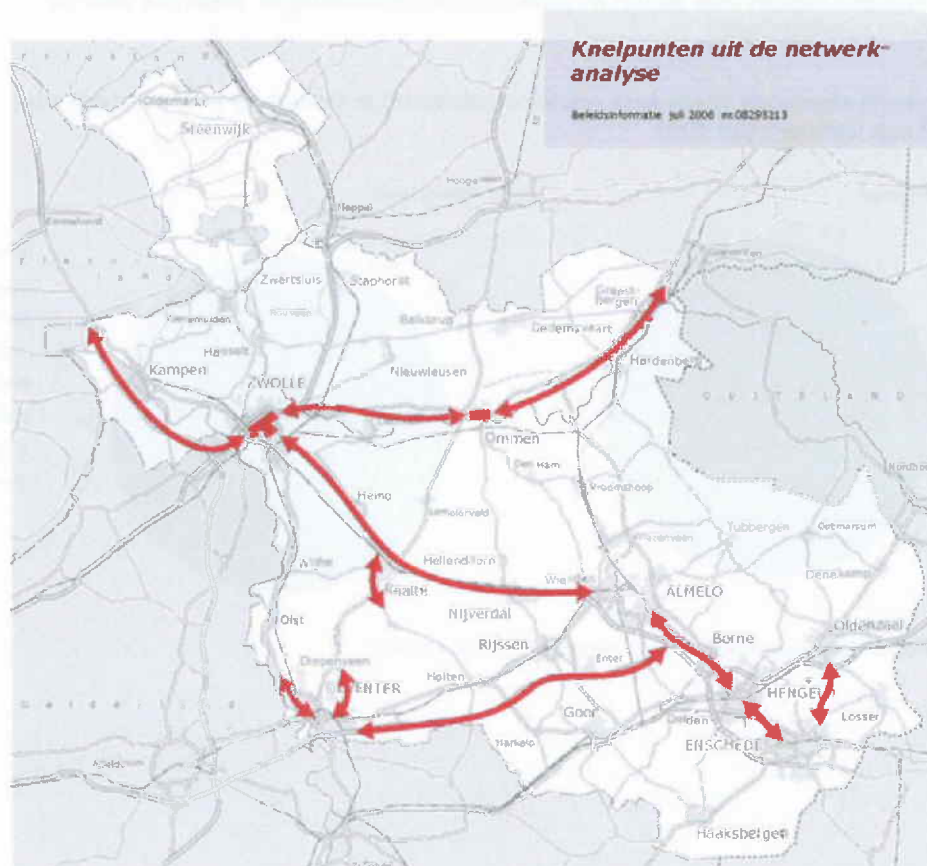
Bron: CBS en Rijkswaterstaat, dienst Verkeer en Scheepvaart

De landelijke trend is dat de economische kerngebieden blijven groeien qua inwoners en dienstverlening, die verwachting geldt ook voor de provincie Overijssel. De groei van het verkeer op de hoofdtransportassen (A1, A28, A50) zal nog verder groeien, met name wat betreft het goederenvervoer. Nu is al te zien dat de groei van het goederenvervoer uit het oosten (Polen, Baltische Staten, etc) voor een sterke groei zorgt op de A1. De schaa sprong van de hoofdtransportassen die in de toekomst nodig is, wordt in Overijssel bemoeilijkt door de bruggen over de IJssel (A1 bij Deventer en A28 bij Zwolle). Door de invoering van hoogfrequent spoor in de economische kerngebieden zal de capaciteit van het spoor fors toenemen.

Goederenvervoer in Overijssel in ton km

De mobiliteitsgroei is niet overal gelijk maar concentreert zich op een aantal locaties en verbindingen. Op die locaties zijn er grote verschillen in de bereikbaarheid en daardoor ontstaan knelpunten in de bereikbaarheid. De knelpunten in de bereikbaarheid van de

stedelijke netwerken over de weg zijn schematisch weergegeven in het volgende kaartbeeld.

De schaarste aan olie en de hogere milieunormen hebben invloed op de aard van de mobiliteit maar niet op de groei van de mobiliteit, zo is de verwachting. Er zullen steeds meer zuinige en/of hybride auto's en vrachtauto's op de weg komen. Dit komt de leefbaarheid ten goede. De auto's worden ook steeds veiliger. Ondanks de groeiende (auto)mobiliteit neemt de verkeersveiligheid al jaren gestadig toe op de stroomwegen. De veiligheid van gebiedsontsluitingswegen (binnen en buiten de bebouwde kom) en van fietsers en wandelaars blijft hier naar verhouding bij achter.

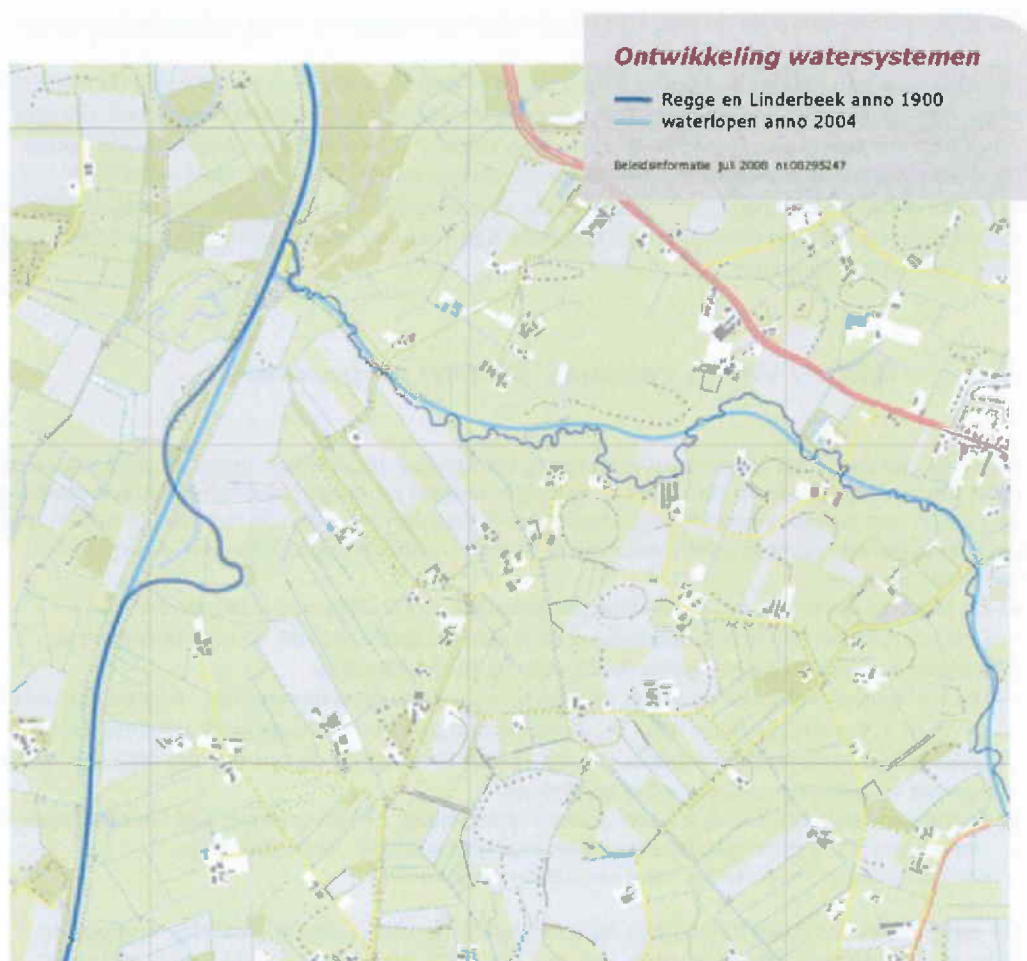
A.6 Water: Veilig, robuust, schoon en gezond

Naar verwachting leidt de klimaatverandering tot heftiger regenbuien (meer neerslag in korte tijd), nattere winters en in de zomer langduriger warme en droge perioden. Er wordt rekening gehouden met hogere waterstanden, met een stijging van het peil van het IJsselmeer en met perioden van watertekort door toenemende droogte. Voor Overijssel kan dat leiden tot de volgende situaties:

- De kans op overstrooming in het laaggelegen deel van Overijssel zal toenemen. Overstromingen zijn levensbedreigend en leiden tot grote schade. Om de veiligheid te handhaven, zijn er maatregelen nodig voor de riviersystemen.
- Het heftiger neerslagpatroon leidt tot een grotere kans op wateroverlast. In stedelijk gebied geldt dit in versterkte mate door het hoge percentage verhard oppervlak. Wateroverlast geeft hinder en financiële schade. Om dit te beperken, moet de opvang- en afvoercapaciteit van het waterlopenstelsel worden aangepast.
- Toenemende droogte leidt tot een grotere watervraag. Er zijn grenzen aan wateraanvoer en -leverantie. Er is geen garantie voor zaken als beregening, koelwater voor elektriciteitscentrales, water voor recreatie en verkoeling.

De watersystemen in Nederland zijn de voorgaande decennia door technische ingrepen en bebouwing ingeperkt en ingesnoerd. Het zijn vaak strakke afvoerkanalen tussen dijken en kaden geworden. Dit maakt het opslaan van water (waterberging) om hoge waterstanden te voorkomen dan wel aan voorraadvorming te doen, nauwelijks meer mogelijk. Bij stijgende waterstanden en perioden van droogte blijken de tekortkomingen van deze ontwikkeling. Er dreigt een voortdurende cyclus van dijkverhogingen en kade-ophogingen om de toenemende kans op overstrooming en wateroverlast het hoofd te bieden. De problematiek van droogte moet nog verder verkend worden.

Om bestand te zijn tegen extreme situaties in de toekomst moet er binnen de watersystemen meer ruimte gemaakt worden voor (nood)berging. Het is nodig om watersystemen ruimte te geven en de afvoercapaciteit en het opvangvermogen te herstellen en te vergroten ('veerkracht'). Omdat water van hoog naar laag stroomt, moeten we voorkomen dat laaggelegen gebieden worden opgezaaid met de gevolgen van ingrepen bovenstrooms. Natuurlijke bergingsgebieden (laaggelegen en als eerste onderlopend) worden vrijgehouden van bestemmingen en ontwikkelingen, die deze berging hinderen of beperken. Indien nodig worden gebieden speciaal voor waterberging ingericht.

Veiligheid is nooit volledig te garanderen. Ondanks een goede normstelling voor overstromingen, een voortvarende uitvoering van de noodzakelijke werken en handhaving, kunnen dijken doorbreken. Er zal altijd een restrisico overblijven. Daarbij kunnen de laaggelegen gebieden van Overijssel enkele meters onder water komen te staan. Dat vergt aangepast/waterverantwoord bouwen en een adequate calamiteitenregeling met een hoogwaterbeschermingsprogramma. Bij de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van gebieden moet dan ook rekening worden gehouden met voorzieningen voor noodsituaties (aangepast bouwen, evacuateroutes, bescherming van cruciale infrastructuur, geleiding van water naar gebieden waar het minder schade kan) om schade te beperken en slachtoffers te voorkomen. Op dit moment voldoen de huidige rivieren, beken en overige wateren niet aan de kwaliteitseisen die daaraan door Europa en het Rijk worden gesteld. Er is een te hoge belasting met schadelijke stoffen en het overgrote deel van de wateren is niet ingericht als goede vestigingsplaats voor organismen. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) is het kader voor het bereiken van de goede ecologische en chemische kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

De herinrichting en verdere ontwikkeling van onze watersystemen bieden volop mogelijkheden voor verknoping met andere ontwikkelingen en opgaven (en-en oplossingen), zoals de realisering van natuurwaarden in en buiten de EHS, de versterking van de ruimtelijke kwaliteit en de belevingswaarde van stad en land.

A.7 Bodem: Ondergrondse drukte

De druk op de ondergrond neemt sterk toe. Bovengrondse ruimte wordt vooral in het stedelijke gebied schaars, waardoor steeds meer functies naar de ondergrond verschuiven. Dit heeft tot gevolg dat er meer afstemming nodig is om te voorkomen dat functies elkaar in de weg zitten. Het optimaal benutten van de potenties van de ondergrond kan bijdragen aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit boven de grond. Het is daarom belangrijk om bij het maken van ruimtelijke plannen de onder- en bovengrond in samenhang te bekijken.

De belangrijkste trends en ontwikkelingen ten aanzien van de ondergrond zijn:

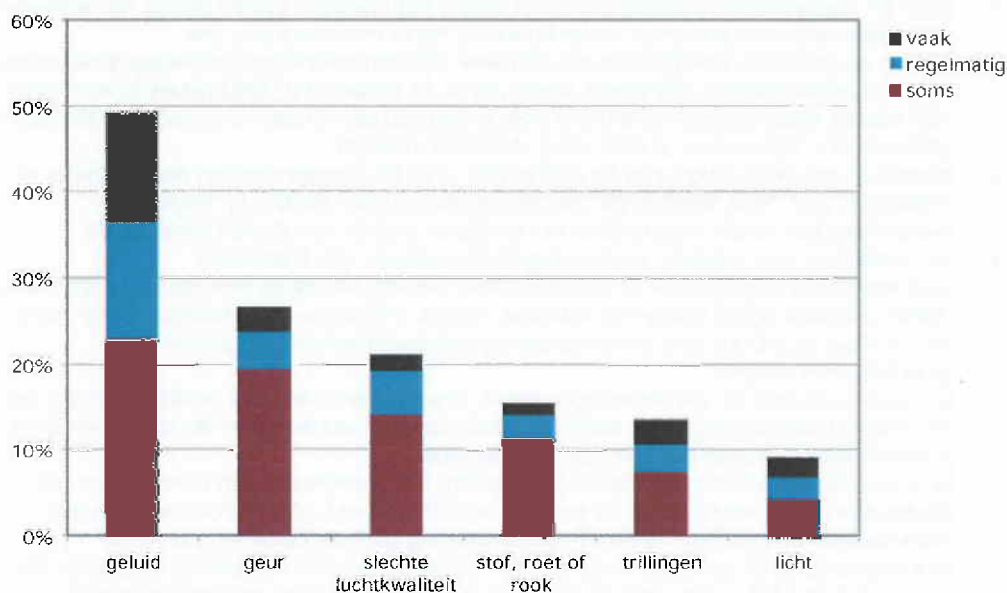
- Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van bodemenergie. Vooral in het stedelijk gebied is sprake van een sterke toename van koude-warmte-opslagsystemen (KWO-systemen). Ook is sprake van toename van het gebruik van aardwarmte. Deze bodemenergiesystemen worden toegepast in kantoren, ziekenhuizen, bedrijven en grotere woningbouwlocaties, en in het landelijk gebied bij bedrijven met een grote energiebehoefte, zoals de glastuinbouw. Toepassing van bodemenergie kan bijdragen aan het behalen van de doelstellingen vanuit het Energiepact Overijssel ten aanzien van het percentage duurzame energie en de CO₂-reductie.
- In het binnenstedelijk gebied is sprake van omvangrijke en complexe grondwaterverontreinigingspluimen, die elkaar vaak overlappen. Aanpak van deze pluimen via de Wet Bodembescherming (gevalsgericht of clusteraanpak) lijkt technisch en financieel onhaalbaar. Voor dit type problemen is er sprake van een ontwikkeling richting gebiedsgericht beheer. Dit houdt in dat aan de grenzen van het gebied wordt voorkomen dat de verontreiniging zich verspreidt naar kwetsbare objecten, zoals grondwaterwinningen. Door deze aanpak kan maatschappelijke stagnatie als gevolg van aanwezige grondwaterverontreinigingspluimen worden voorkomen. Ook is een combinatie met bodemenergie mogelijk, waardoor de afbraak van verontreinigingen ter plaatse wordt gestimuleerd en er ook een sanerend effect wordt bereikt.
- Door de toenemende ruimteschaarste in vooral het stedelijk gebied neemt het gebruik van de ondergrond voor parkeren, winkelfuncties, sport en leisure etc. toe.
- Binnen de provincie Overijssel is een netwerk van zandwinningen aanwezig, bestaande uit vijftien zandwinlocaties. Verwacht wordt dat in de periode tot 2030 plaats is voor circa vier nieuwe locaties voor multifunctionele ontgrondingen binnen de provincie Overijssel (Collendoorn, Oelermars, Zwolle Oost, Zuidoost Twente).
- Binnen de provincie Overijssel bevinden zich circa 50 zandwinplassen die niet meer in exploitatie zijn. Deze voormalige zandwinplassen bieden kansen op hogere natuurwaarden, onder andere door het ondieper maken van de zandwinplassen.
- De trend naar een gebieds- en functiegerichte aanpak van historische bodemverontreinigingen zet zich verder door, waarbij vanuit de Wet Bodembescherming (WBB) prioriteit wordt gelegd bij humane risico's. Vanuit de Kaderrichtlijn Water komt er echter meer aandacht voor de verspreiding van bodemverontreinigingen naar grondwaterwinningen.
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt steeds meer aandacht besteed aan de eigen identiteit en de ruimtelijke kwaliteit die mede bepaald worden door de aardkundige en archeologische waarden en het cultureel erfgoed.
- Er is sprake van een lichte groei in de behoefte aan grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening (10 tot 15 procent na 2015). Rond 2010 à 2012 kunnen alle drinkwaterwinningen duurzaam zijn (bescherming gebied/ kwaliteit grondstof/ leveringszekerheid/ geen verdroging), met uitzondering van de winning Weerselo. Als gevolg van de klimaatveranderingen zal de aanvulling van het grondwater grilliger worden. De toenemende droogte zal leiden tot een grotere (grond)watervraag voor andere functies (beregening, koelwater voor elektriciteitscentrales, recreatie etc.). Dit kan spanningen in de samenleving veroorzaken.
- Er is sprake van een toename van (internationale) ondergrondse infrastructuur (buisleidingen). Dit brengt extra buisleidingtracés met zich mee, inclusief de bijbehorende veiligheidszones.
- Het vraagstuk van de ondergrondse opslag van gas, CO₂ en baggerspecie neemt aan belang toe, eventueel in de in Twente aanwezige zoutcavernes.

A.8 Steeds veiliger en gezonder

De gezondheidbelasting door milieuvervuiling is in Overijssel lager dan in het midden of het westen van ons land. Uit het Milieubelevingsonderzoek Overijssel 2007 kwam naar voren dat de inwoners tevreden zijn over de totale milieusituatie van de woonomgeving. Gemiddeld geeft men een rapportcijfer 7,5. Het wegverkeer en alles wat daarmee samenhangt, zoals uitlaatgassen, luchtvervuiling en de toename van het aantal auto's, komt duidelijk naar voren als het grootste probleem in de woonomgeving. De vervuiling op straat door zwerfafval komt op de tweede plaats.

De belangrijkste veroorzakers van gezondheidsverlies, waarvoor de provincie verantwoordelijkheid draagt, zijn luchtvervuiling (fijn stof, geur) en geluid. De bronnen van deze belastingen zijn de gemotoriseerde mobiliteit en de uitstoot van luchtbelastende stoffen in de landbouw. Uit studies van het Milieu en Natuur Planbureau blijkt dat de trends in milieudruk en milieukwaliteit doorgaans gunstig zijn. Door maatregelen aan auto's, vrachtauto's, schepen en treinen wordt de luchtkwaliteit bevorderd en de geluidsoverdracht verminderd. Ook in de landbouw worden diverse maatregelen getroffen om de uitstoot van vooral fijn stof en geurbelasting terug te dringen. Vanwege de omvang van deze sectoren (mobiliteit en landbouw) blijft echter een forse belasting aanwezig. Het berekende gezondheidsverlies door externe risicobronnen (LPG-stations, vervoersstromen over de (spoor)weg, vuurwerkopslagen, transportleidingen etc.) is de laatste jaren verkleind. Er is veel inspanning verricht om deze risico's terug te dringen. Door het sluiten van de militaire vliegbasis Twente zijn de geluidsbelasting en het externe veiligheidsrisico in Twente door vliegverkeer sterk afgenomen.

Ervaren hinder als gevolg van milieufactoren (% inwoners van Overijssel)

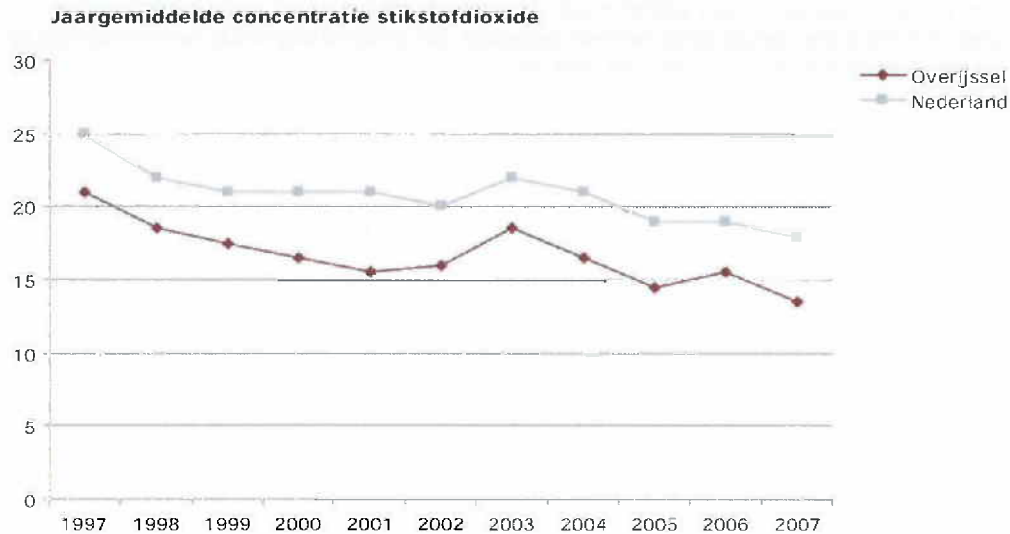
Bron: Milieubelevingsonderzoek Overijssel 2007

A.8.1 Luchtkwaliteit

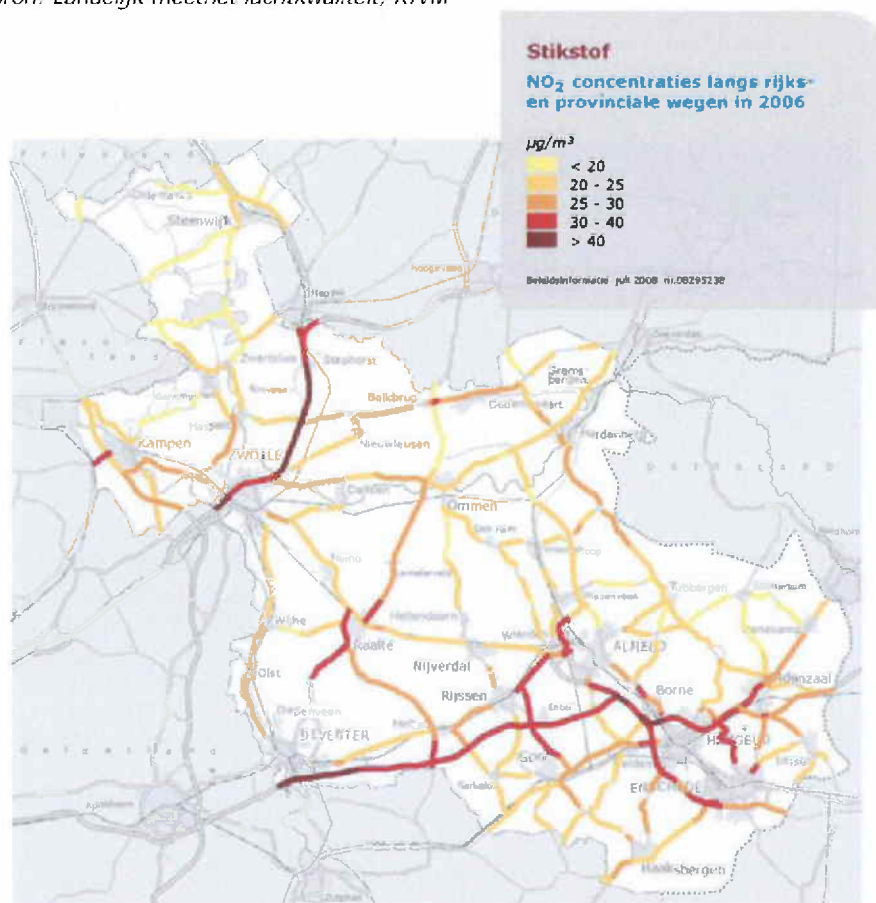
Het Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Overijssel 2008-2015 beoogt de

luchtkwaliteit te verbeteren langs provinciale wegen en rijkswegen en bij knelpunten in Deventer en Zwolle. Ook de uitstoot door pluimveebedrijven wordt aangepakt. De eisen van met name de Europese Unie leiden ertoe dat aan veroorzakers van luchtverontreiniging diverse technische maatregelen worden opgelegd. De verwachting is dat de verbetering van de luchtkwaliteit zich in de toekomst doorzet.

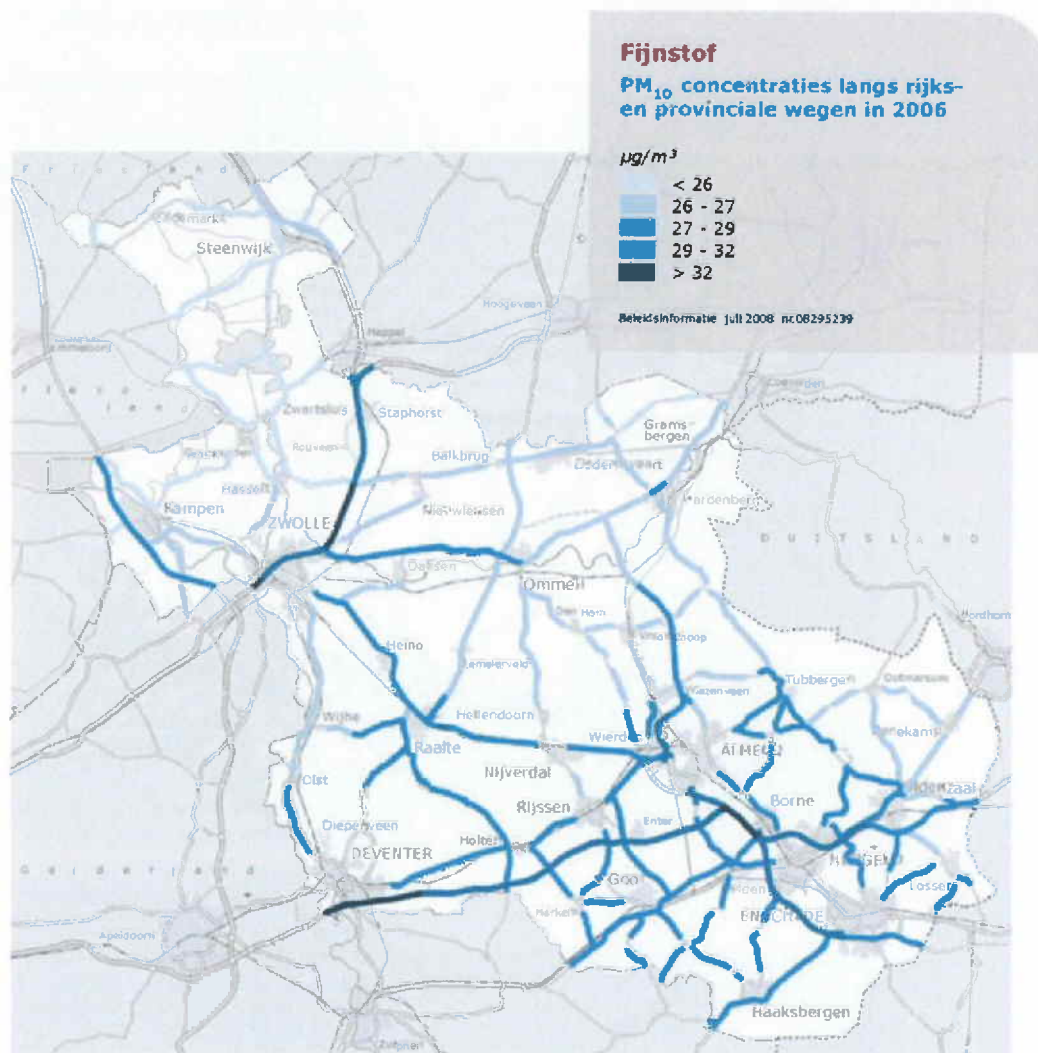
Trend van de concentratie stikstofdioxide in de periode 1997-2007.

Bron: Landelijk meetnet luchtkwaliteit, RIVM

Er bestaan twee normen voor stikstofdioxide. De norm voor de jaargemiddelde concentratie is 40 µg/m³ NO₂. Op de kaart Stikstof staan de jaargemiddelde concentraties van 2006. De norm voor kortdurende blootstelling aan stikstofdioxide is een uurgemiddelde concentratie NO₂ van 200 µg/m³ die niet vaker dan 18 keer per jaar mag worden overschreden. Deze norm is gerelateerd aan het optreden van gezondheidsschade. Ook beneden de norm kan gezondheidsschade optreden. Dit geldt voor elke norm.

Er bestaan twee normen voor fijnstof. De norm voor de jaargemiddelde concentratie is $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ fijn stof. Op de kaart Fijnstof staan de jaargemiddelde concentraties voor 2006. De norm voor kortdurende blootstelling aan fijn stof is een daggemiddelde concentratie van fijn stof (PM₁₀) van $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ die niet vaker dan 35 keer per jaar mag worden overschreden.

A.8.2 Geluidshinder

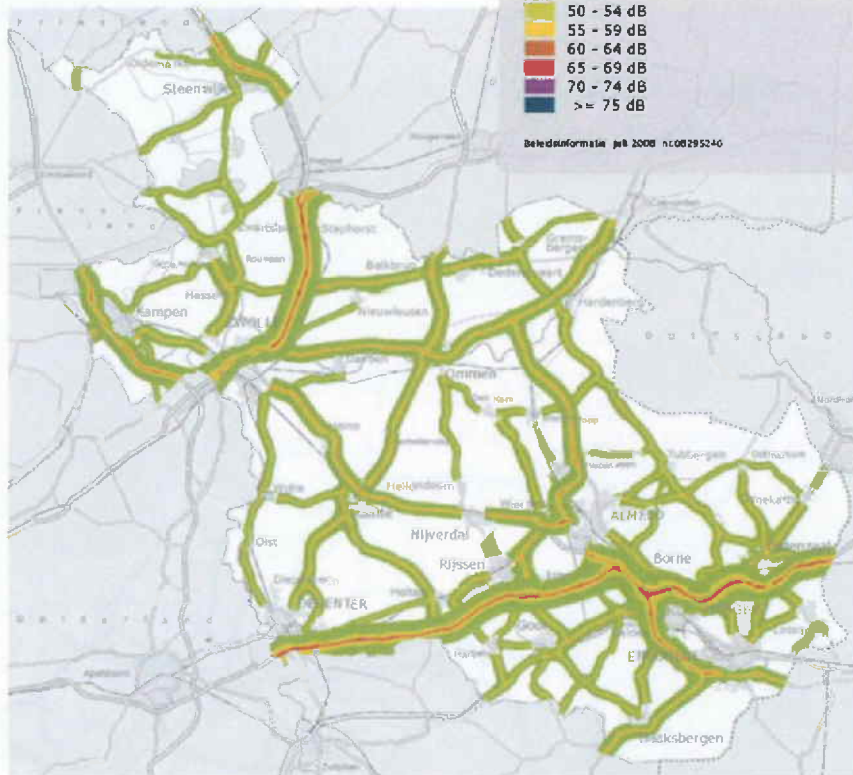
Het gemotoriseerde verkeer is de grootste veroorzaker van geluidsbelastingen. Vooral in de nacht draagt het geluid van bijvoorbeeld een zware vrachtwagenmotor ver. Door de toegenomen automobiliteit is de belasting fors toegenomen, ondanks de trend tot steeds stillere motoren. Het percentage mensen dat gehinderd wordt door geluid neemt daardoor nauwelijks af en het areaal stil gebied is door de toename van het wegverkeer en de uitbreiding van het wegennet de laatste 20 jaar kleiner geworden.

Aanpassing van vervoerswijzen en -stromen kan een positief effect hebben. Aanpassingen aan het wegdek en het gedrag van de bestuurder (vooral 's nachts) kunnen ook positief zijn. Toch is ook een toename van geluidshinder te verwachten door vliegbewegingen van onder meer helikopters, Twente Airport Enschede (TAE) en recreatievliegtuigen.

Geluidbelasting weg in 2006

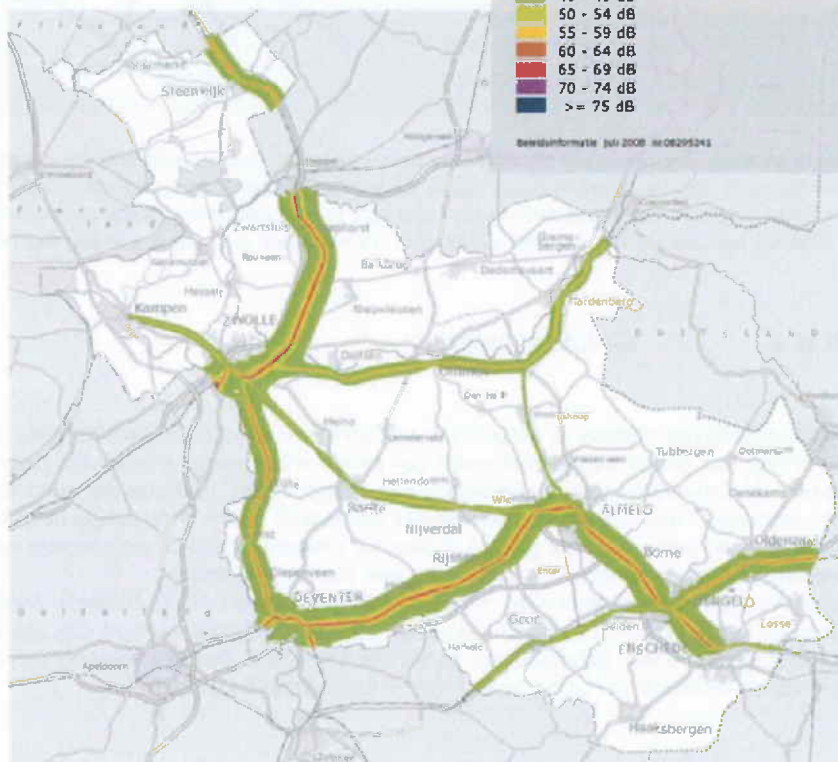
Beleidsinformatie juli 2008 NL00295240

Geluidbelasting spoor in 2006

Beleidsinformatie juli 2008 NL00295241

De kaart bevat de Lden niveaus langs provinciale en rijkswegen. De geluidbelasting in Lden is het (energetisch) gemiddelde over de dag-, avond- en nachtperiode. De voorkeursgrenswaarde is 48 dB. De hoogst toelaatbare gevelbelasting (voor bestaande woningen) is in stedelijk gebied 63 dB en in buitenstedelijk gebied 58 dB. Op basis van de huidige regelgeving hebben ruim 300 woningen langs provinciale wegen een belasting boven de voorkeursgrenswaarde.

De kaart geeft de geluidsbelasting in Lden weer van de spoorwegen in Overijssel. De geluidsbelasting in Lden is de energetisch gemiddelde geluidsbelasting over de dag-, avond- en nachtperiode, waarbij de geluidsbelasting in de avond met 5 dB wordt verhoogd en in de nacht met 10 dB. Voor woningen geldt een voorkeursgrenswaarde van 55 dB. De hoogst toelaatbare geluidsbelasting voor bestaande woningen is 68 dB.

A.8.3 Geur

De geurbelasting is vooral afkomstig van landbouwbedrijven. Via vergunningverlening en -handhaving trachten gemeenten deze belasting terug te dringen. Dit vergt echter forse investeringen in bijvoorbeeld geurwassers en daar is nog niet elk bedrijf aan toe. Een duidelijker scheiding tussen agrarische activiteiten en woonbebouwing kan leiden tot minder gezondheidsbelasting.

A.8.4 Duisternis

Er zijn steeds minder plekken, ook in Overijssel, waar nog echte duisternis te zien is. Vermindering van de duisternis door kunstmatige verlichting (zoals openbare verlichting, kasverlichting en reclameverlichting) is van invloed op menselijke en natuurlijke processen.

In de kaart, paragraaf 4.7.2 van het Ontwerp, is de duisternis van Overijssel op kaart weergegeven. De gebruikte eenheid is mcd/m². De schaal loopt van 0,25 mcd/m² met het donkerste deel van Overijssel tot meer dan 20 mcd/m². Hoe lager de waarden hoe donkerder de omgeving ervaren zal worden. Hoe hoger de waarde hoe meer licht er in de atmosfeer aanwezig is. De gemeten waarden variëren van 0,3 tot bijna 4 mcd/m², afgezien vlak bij een kas bij Kampen, waar de hemelhelderheid tot een waarde van 25 mcd/m² kwam. Dit wordt veroorzaakt door de kassen bij Kampen.

Het grootste deel van de provincie heeft een hemelhelderheid tussen 0,5 en 1,0 mcd/m². Het gebied rond De Lutte heeft een hemelhelderheid die daar nog wat onder ligt en behoort daarmee tot de donkerste gebieden van Nederland, zoals die tot nu toe gemeten zijn. Hier is de Melkweg nog in bijna zijn volle glorie te zien. In het noordwesten van de provincie is relatief weinig bebouwing maar daar is de invloed van de kassen van Kampen en ook die van Flevoland bij Luttelgeest goed te zien. De hele grens van Overijssel met Flevoland tussen Kampen en Kuinre heeft een hemelhelderheid boven 1 mcd/m². Rond de steden stijgt de hemelhelderheid eveneens boven de 1 mcd/m². In het centrum van Almelo en Enschede worden de hoogste waarden aangetroffen met waarden ruim boven de 4 mcd/m².

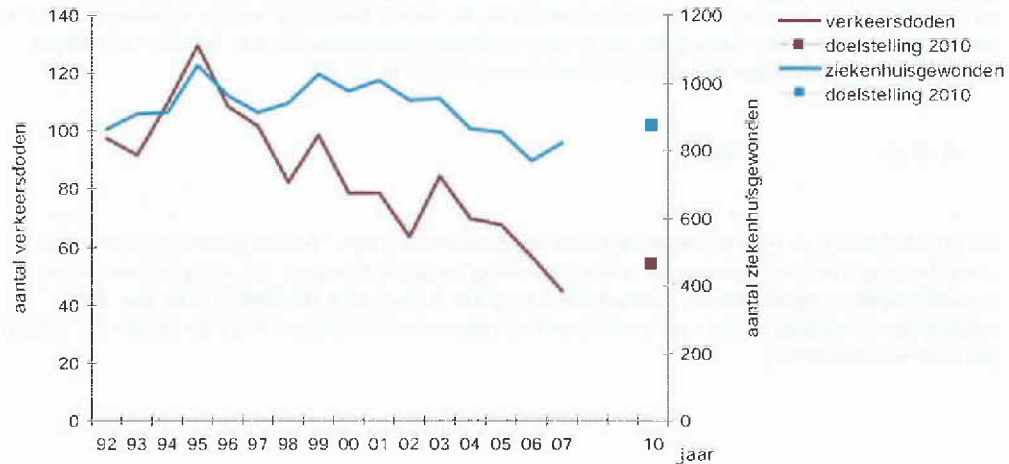
A.8.5 Externe veiligheid en verkeersveiligheid

In landelijk verband wordt gewerkt aan het reguleren van de diverse vervoersstromen en de bijbehorende externe veiligheidsrisico's. De transportwijzen verschuiven steeds meer naar vervoer over spoor en water. De Hanzelijn en de spoorlijn naar Duitsland worden ingezet als nieuwe vervoersassen. Waar op de ene locatie het risico is afgenomen door bijvoorbeeld het wegvallen van chloortransporten, kunnen de risico's elders toenemen door de groei van vervoersstromen in combinatie met een verschuiving van vervoerswijze.

Jarenlang is, met succes, gewerkt aan het terugdringen van risico's van LPG-tankstations en het bijbehorende bevoorradingsysteem. De toenemende inzet van alternatieve brandstoffen (aardgas, waterstofgas etc.) kan leiden tot nieuwe risicosituaties.

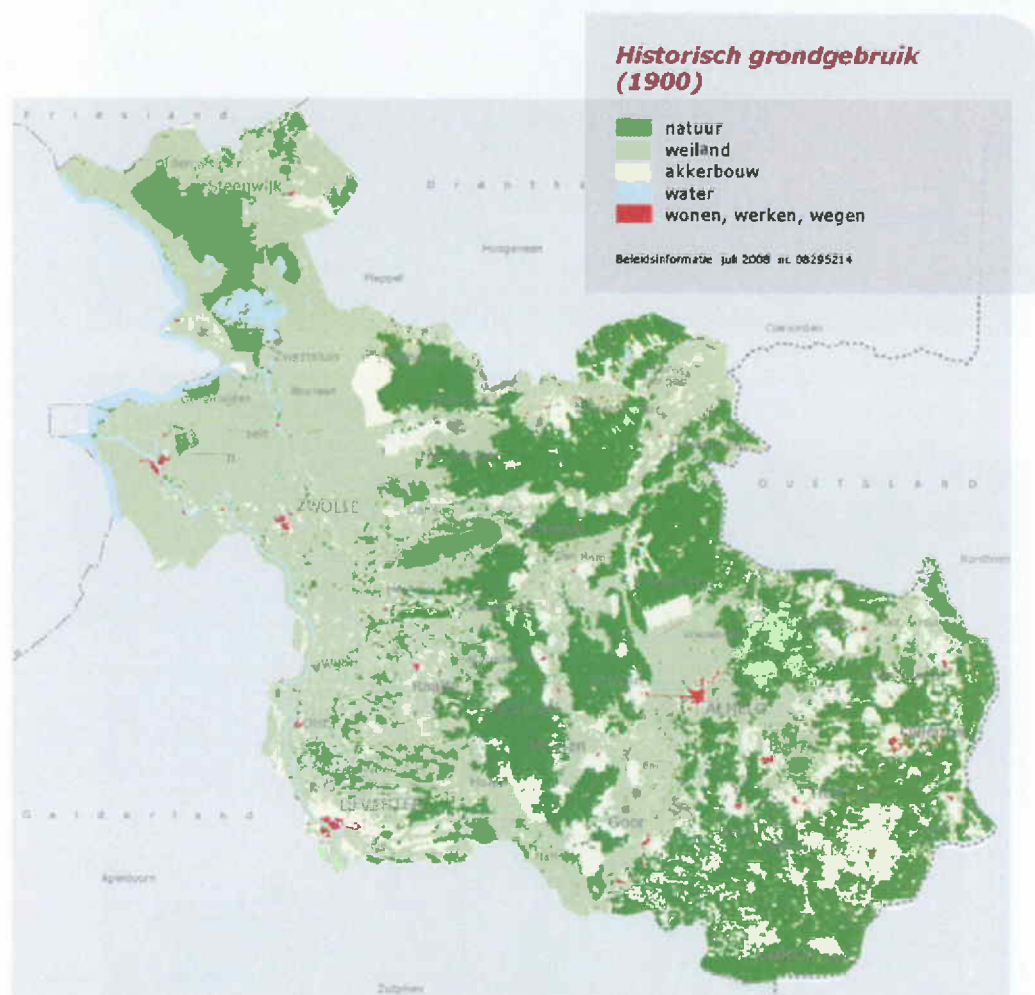
Het aantal doden en gewonden in het verkeer laat door de jaren heen een dalende lijn zien.

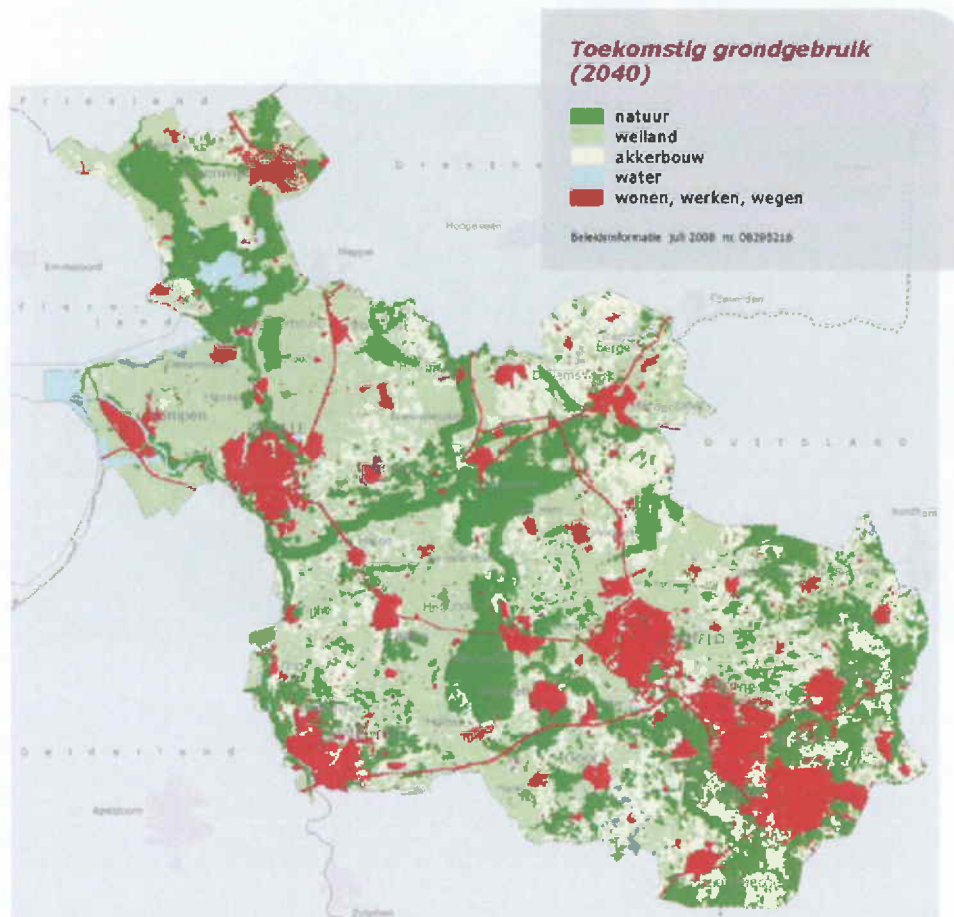
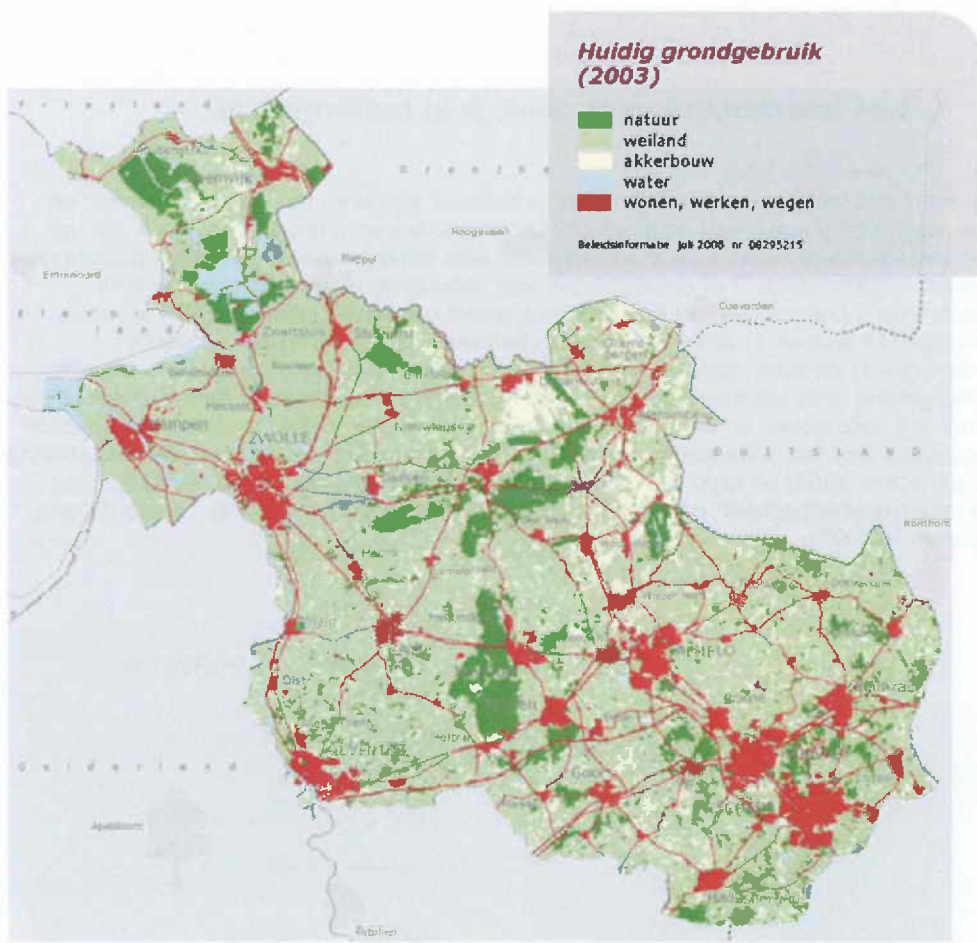
Ontwikkeling verkeersveiligheid

A.9 Van boerenland naar veelzijdig buitengebied

Overijssel is een groene provincie. Landbouw en natuur zijn sterk met elkaar verweven en beslaan samen 85 procent van de provincie. De verhoudingen in het grondgebruik zijn vrij stabiel. Het landbouwareaal is de afgelopen jaren licht teruggelopen (met ruim 1 procent naar 71 procent - cijfers 2003); het grondgebruik voor bebouwing en infrastructuur is licht gestegen (met 1 procent naar 10 procent). Het areaal aan natuurgebieden bleef vrijwel ongewijzigd (14 procent in 2003) en wordt nu langzaam groter. Toch zijn er sterke veranderingen in karakter, gebruik en aanzien van het Overijsselse buitengebied. Door de schaalvergroting in de landbouw neemt het aantal landbouwbedrijven af. Boerenerven komen daardoor vrij voor wonen en kleinschalige bedrijvigheid. Onder invloed van een toenemende belangstelling voor het buitengebied verandert de samenstelling van de bevolking (60 procent niet-agrarisch in 2007) en blijkt het buitengebied een aantrekkelijke vestigingsplaats voor niet-agrarische bedrijvigheid: nijverheid, handel, transport, dienstverlening, recreatie, zorg (41 procent in 2007).

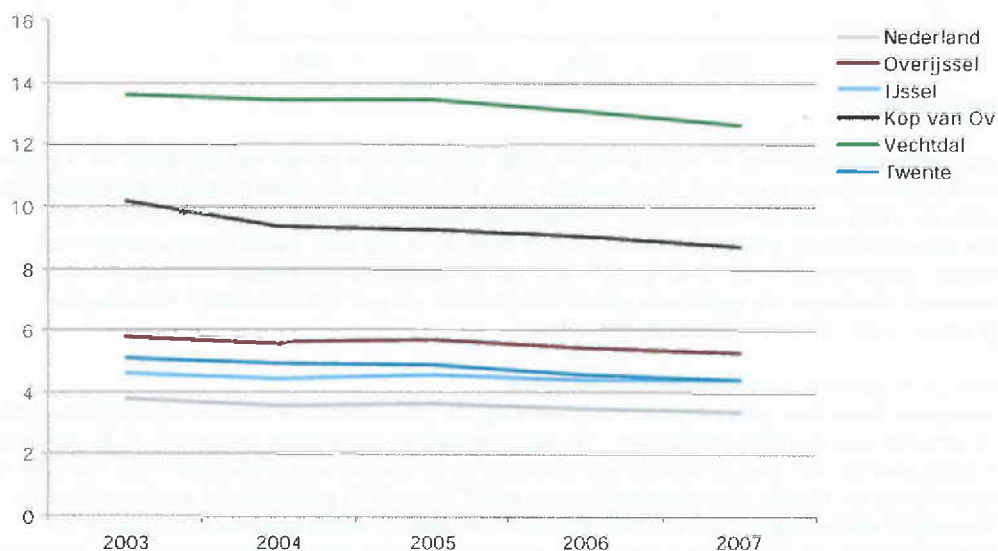

Land- en tuinbouw: platteland blijft vooral productieruimte

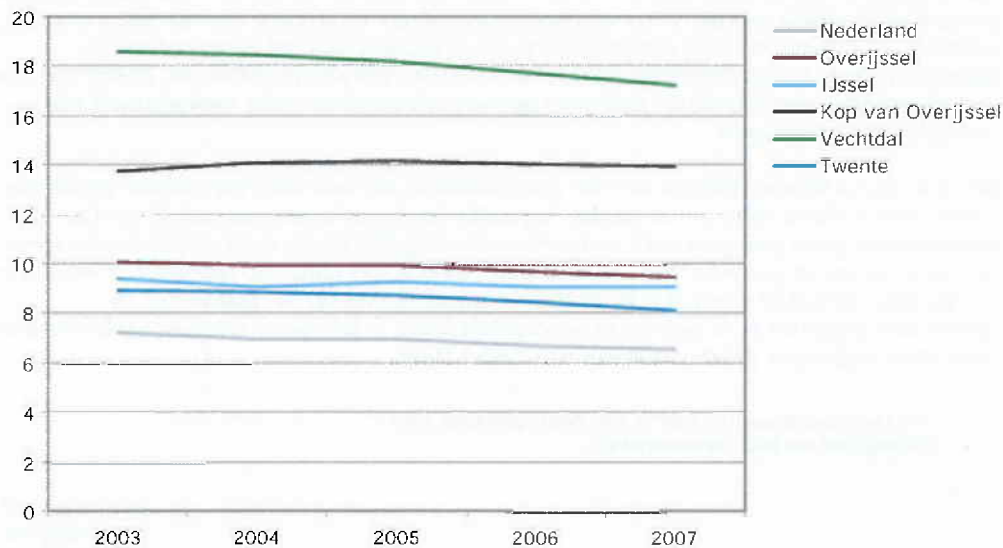
De land- en tuinbouw in Overijssel is sterk en veelzijdig, met grondgebonden en intensieve veehouderij, akkerbouw en (glas)tuinbouw. Toch is Overijssel vooral een veehouderijprovincie. De melkveehouderij en intensieve veehouderij omvatten 16 procent van het Nederlands melkvee, 14 procent van het aantal varkens en 10 procent van het aantal kippen in Nederland. Door schaalvergroting nemen het areaal en het aantal dieren per bedrijf toe. De meeste gronden van stoppende bedrijven worden overgenomen door toekomstgerichte bedrijven die doorgroeien.

De land- en tuinbouwbedrijven vormen een onderdeel van een meer omvattend agrocluster, samen met toeleverende, verwerkende, logistieke en dienstverlenende bedrijven. Dit agrocluster is goed georganiseerd en heeft een belangrijke plaats in de regionale economie. Het aandeel dat de primaire land- en tuinbouw hierin levert (circa 22 procent in 2006), neemt af. Het overgrote deel wordt dus in de stad verdiend en niet op het platteland. In onderstaande grafiek is te zien dat de werkgelegenheid in landbouw en agrocluster afneemt. Daar staat tegenover dat de arbeidsproductiviteit stijgt.

Aandeel landbouw in totale werkgelegenheid (%)
Overijssel en haar windstreken

Aandeel agrocluster in totale werkgelegenheid (%)
Overijssel en haar windstreken

Bron: BIRO

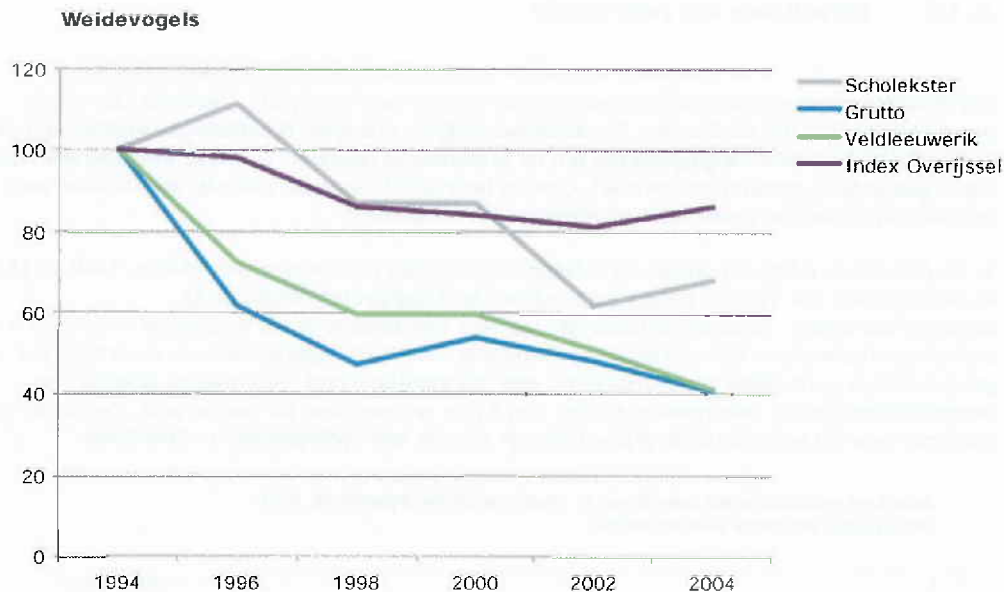
Door ontwikkelingen op de wereldmarkt, zoals toename van de wereldbevolking, de welvaart en het gebruik van agrarisch grondstoffen voor bio-energie en andere industriële toepassingen blijft de vraag naar grondstoffen en landbouwproducten toenemen. Hierdoor blijven de wereldmarktprijzen stijgen. In West-Europa blijft de vraag naar kwaliteitsproducten zich verder ontwikkelen in de richting van vers, veilig, gezond en biologisch. De markt voor verbrede landbouw (bijvoorbeeld gecombineerd met zorg of agrotourisme) kan nog flink groeien, maar blijft van beperkte betekenis.

Natuur in opmars, natuurkwaliteit onder druk

Overijssel heeft een rijke natuur, mede dank zij de grote diversiteit aan landschappen. Bijna 10 procent van de Nederlandse bos- en natuurgebieden ligt in onze provincie. Deze gebieden maken deel uit van een duurzaam te behouden en onderling verbonden nationale ecologische hoofdstructuur (EHS). Deze hoofdstructuur wordt voor 2018 gerealiseerd ter bescherming van de leefgemeenschappen van planten en dieren en van de verscheidenheid aan soorten (biodiversiteit). In Overijssel liggen twee Nationale Parken: Wieden-Weerribben en Sallandse Heuvelrug. Aan 25 Overijsselse gebieden is een internationale natuurwaarde toegekend (Europese Natura 2000 gebieden, vallend onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn).

Het areaal aan natuurgebieden in Overijssel wordt langzaam groter, vooral vanwege de realisering van nieuwe natuur in de EHS (16 procent van deze nieuwe natuur ingericht t/m 2007). Daarnaast gaat het ook om realisering van natuurbeheer op landbouwgrond (46 procent gerealiseerd t/m 2007). Het werk aan de EHS vordert gestaag, maar ook in Overijssel is een forse tempoversnelling nodig om de EHS in 2018 volledig gerealiseerd te hebben.

De kwaliteit van de Overijsselse natuurgebieden staat onder druk. De boomkikker en het korhoen zijn voorbeelden van zeldzame en karakteristieke soorten die zich goed kunnen handhaven, vooral dankzij gericht beleid. In het algemeen loopt de verscheidenheid aan soorten echter terug. Soorten die weinig specifieke eisen stellen (generalisten) worden algemener; gespecialiseerde soorten en leefgemeenschappen (vooral in voedselarme milieus) lopen terug. Dat heeft vooral te maken met de omstandigheden van bodem, water en lucht in en om de natuurgebieden. Er zijn nog veel gebieden met een te lage (grond)waterstand (verdroging) en er slaat nog teveel stikstof en ammoniak neer uit de lucht. Deze verzurende en vermestende stoffen komen van uiteenlopende en verspreide bronnen, vooral ook van buiten Overijssel. De natuurwaarden in Overijssel zijn van oorsprong sterk verbonden met de agrarische cultuur. Door schaalvergroting, specialisatie en productieverhoging staan ook de natuurwaarden op het boerenland onder druk. Met weidevogels als veldleeuwerik en grutto gaat het bijvoorbeeld niet goed.

Landschap: meer genietters, minder te genieten

De Overijsselse landschappen worden, ook landelijk, hoog gewaardeerd en aantrekkelijk gevonden. Bij de waardering van landschappen gaat het steeds meer om beleving, naast de gebruikswaarde en de cultuurwaarde. In Overijssel liggen twee Nationale landschappen: het kleinschalige en besloten Noordoost Twente en de grootschalige open IJsseldelta. Kenmerkend voor Overijssel zijn de grote verscheidenheid én onderlinge samenhang van zijn landschappen, en het samenspel van natuur en cultuur, waartoe niet alleen de agrarische cultuur behoort maar ook de cultuur van onze steden en dorpen.

Het Overijsselse landschap verandert echter door veranderend gebruik van het platteland. Besloten landschappen worden meer open; open landschappen meer besloten (vervlakking). Landschapsonderhoud en natuurbeheer dragen onvoldoende bij aan het bedrijfsresultaat en zijn niet meer lonend zonder inkomenssteun, overeenkomsten en subsidieregelingen (hervormingen EU-landbouwbeleid). De waterhuishouding in de agrarische cultuurlandschappen is afgestemd op landbouwkundig gebruik en legt daarmee beperkingen op aan andere functies. Functieverandering van voormalige boerenerven (wonen, bedrijvigheid) brengt nieuwe kwaliteiten met zich mee in agrarische werklandschappen, maar kan leiden tot verrommeling. De toegankelijkheid van het landschap staat onder druk.

Tubbergen: Vasse (1900-1960-2000)

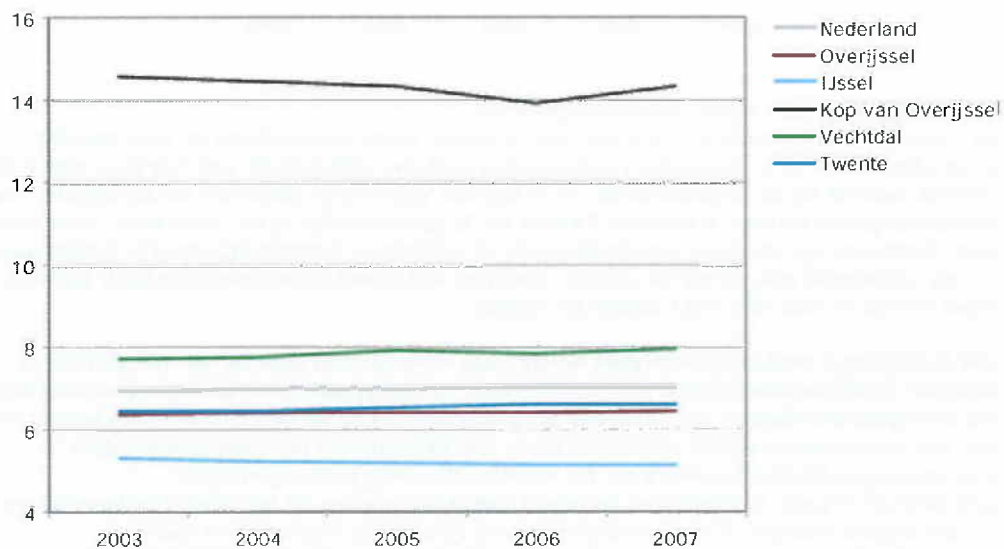

A.10 Toerisme en recreatie

Overijssel heeft sterke toeristische merken als de Kop van Overijssel, Vechtdal Overijssel, Hanzesteden, Salland en Twente. De landschappelijke, culturele en stedelijke kenmerken van Overijssel bieden veel mogelijkheden om de provincie te beleven. Er wordt in Overijssel steeds meer gewandeld, gefietst en gevaren. Ook de belangstelling voor intensievere vormen van vermaak in de natuur groeit (mountainbiken, GPS-tochten).

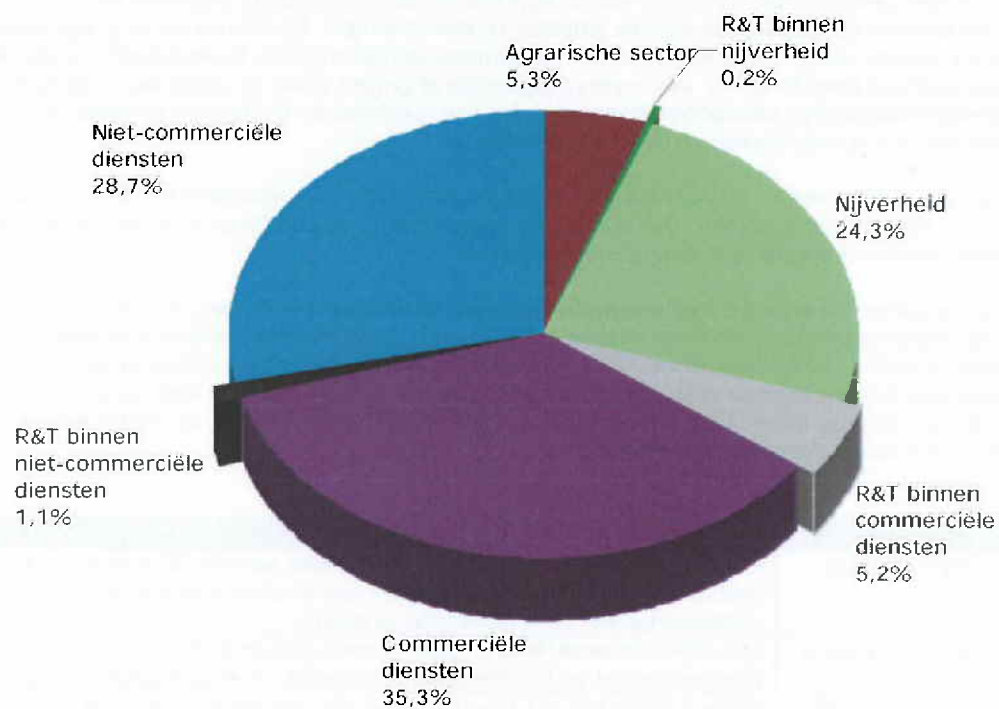
In de provincie Overijssel liggen verschillende landelijke routestructuren (BRTN, LAW en LF). Attractieparken als Avonturenpark Hellendoorn en Slagharen trekken grote bezoekersaantallen. Deze attractieparken vormen een belangrijk en waardevol onderdeel in de toeristisch-recreatieve infrastructuur in Overijssel. In de verblijfsrecreatie is de vraag naar een gevarieerd en gemiddeld hogere kwaliteit een belangrijke trend. Het huidige aanbod van recreatiewoningen in Overijssel sluit niet aan bij de wensen van de consument. Recreatie en toerisme leveren ook een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid in Overijssel.

Aandeel recreatie en toerisme in totale werkgelegenheid (%)
Overijssel en haar windstreken

Bron: BIRO

Structuur van de werkgelegenheid in Overijssel in 2007 met verbijzondering naar Recreatie en Toerisme

B Overzicht van projecten en programma's

Hieronder geven we een overzicht van de bijdrage die de verschillende projecten en programma's leveren aan de diverse ambities en doelstellingen. Bij elk project en programma geven we aan welke instrumenten in dat programma worden ingezet. In paragraaf 3.3 zijn alle instrumenten toegelicht. Het kan in een programma of project gaan om prestatie-afspraken, gebiedsontwikkeling, uitvoeringsprojecten, inzet van subsidies en fondsen en projecten ten behoeve van het verwerven en delen van kennis.

Wat hier beschreven is, is uiteraard een momentopname. De instrumentenmix kan in de loop van de tijd bijgesteld worden. Ook kunnen de doelstellingen van de Omgevingsvisie aanleiding geven nieuwe programma's en projecten te starten.

Wij benaderen programma's en projecten integraal. Dit betekent dat projecten en programma's gelijktijdig diverse doelen kunnen dienen. In de meeste gevallen is er een bepaald thema dat de boventoon voert. Ten behoeve van het overzicht hebben we de projecten en programma's hieronder ingedeeld naar het hoofdthema. Een klein aantal projecten en programma's dient diverse doelen zodanig gelijkwaardig dat we die als eerste onder het kopje algemeen rubriceren.

A1 zone	
Beoogd resultaat	Ontwikkelkansen van de A1 en de parallelle spoorlijn benutten en de kwaliteiten behouden en versterken, om zo deze zone tot het visitekaartje van Oost Nederland te maken.
Prestatie afspraken	Met regio Stedendriehoek, regio Twente, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en het Ministerie van VROM: investeringsprogramma.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Diverse projecten: A1 (route-aanpak en capaciteitsvergroting), Hart van Zuid/Centraal Station Twente, Berlijnlijn, Twentekanalen, Kennispark, etc.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Gebundelde presentatie van diverse projecten en programma's in deze zone.

IJsseldelta-Zuid	
Beoogd resultaat	Realisatie van integrale gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid.
Prestatie afspraken	Met rijk: Omwisselbesluit 2009, Realisatieovereenkomst in 2009, Projectbesluit 2010, Start uitvoering 2011, Oplevering 2015.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Borgen waterveiligheid door aanleg van een bypass • Bieden van bijzondere woonmilieus ter versterking van vestigingsklimaat in Zwolle Kampen netwerkstad • Aanleg van circa 350 ha nieuwe natuur • Verbetering toeristisch recreatieve infrastructuur, waaronder een vaarverbinding tussen de IJssel en Veluwe randmeren • Inpassing Hanzelijn met nieuw station in Kampen-Zuid • Ombouw N50 naar 2x2 rijstroken • Ombouw N307 naar autoweg N23 • Agrarische structuurversterking.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Kennisdelen van aanpak gebiedsontwikkeling en werken met een aanbesteed Design & Construct contract in Alliantievorm.

Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente	
Beoogd resultaat	Ontwikkelen en realiseren van een gebiedsontwikkeling die een vliegwiél wordt voor een economisch sterker en duurzamer Twente.
Prestatie-afspraken	Keuze voor meest gewenste ontwikkeling in 2009.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Afhankelijk van keuze voor gebiedsontwikkeling: stel dat er gekozen wordt voor woningbouw of bedrijfsterrein(en) dan heeft dit gevolgen voor de diverse programma's voor de omliggende gemeenten. Bij een eventuele keuze voor gedeeltelijke invulling als natuurgebied kan snelle realisering van een deel van de EHS plaatsvinden.
Subsidie en fonds	Vliegwiél Twente Maatschappij (VTM).
Kennis verwerven en delen	

Ontwikkelingsvisie landgoed Twickel en omgeving	
Beoogd resultaat	Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie Twickel op basis van de Belvedere gedachte (behoud door ontwikkeling) en realisatie van deze Ontwikkelingsvisie.
Prestatie-afspraken	Met Stichting Twickel, gemeenten en waterschap: Pact van Twickel ter realisatie van de Ontwikkelingsvisie.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Ontwikkelingen op en rond landgoed Twickel op basis van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie o.a: • Opheffen infrastructurele barrières tussen Twickel en Delden • Betere inpassing reeds gerealiseerde bebouwde ontwikkelingen • Inpassing nieuwe bebouwde ontwikkelingen • Ontsluiting van Twickel richten op recreatieve functie • Robuuste verbindingzone • Wateropgave • Kansen voor de Landbouw.
Subsidie en fonds	Nog te bepalen.
Kennis verwerven en delen	Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie Twickel.

Gebiedsontwikkeling Vriezenveen Zuidoost	
Beoogd resultaat	Integrale gebiedsontwikkeling met als doel • De sociaaleconomische en werkgelegenheidsfunctie te verbeteren; • de leefbaarheid van het Oostende m.b.t. geluidhinder en verkeersveiligheid te verbeteren • de regio te voorzien van bouwgrondstoffen; en • de natuur en de landschap en de recreatieve structuur te versterken.
Prestatieafspraken	Met gemeente Twenterand, bedrijven en instellingen: Gebiedsontwikkelingsplan.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Bedrijfsverplaatsing • Multifunctionele ontgroning • Terugdringen geluidhinder.
Subsidies en fonds	PMJP
Kennis verwerven en delen	(On)mogelijkheden van publiek-private-samenwerking in dit type projecten.

Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (pMJP)	
Beoogd resultaat	Kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied door integrale uitvoering van projecten in het landelijk gebied. Hierover zijn door het rijk en de provincie afspraken gemaakt over budgetten en prestaties. Het pMJP bestaat uit vijf programmalijnen: • perspectievolle landbouw • behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en (cultuur) landschap • economische vitaliteit • sociale vitaliteit en leefbaarheid • veerkrachtig watersysteem De programmalijnen zijn opgebouwd uit prestaties die gerealiseerd moeten worden. Deze prestaties zijn opgenomen in de bijlage.
Prestatie-afspraken	Tussen het rijk en gemeenten zijn afspraken gemaakt over budgetten en prestaties. Met de 5 gebieden worden prestatie afspraken vastgelegd in convenanten. Zie uitvoeringsprogramma pMJP in de bijlage.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• 50 inrichtingsplannen • gebiedsprogramma's met de bestuurlijke gebieden Salland, Zuidwest Twente, Noordoost Twente, Noordwest Overijssel en Noordoost Overijssel.
Subsidie en fonds	De middelen bij de prestaties worden opgenomen in de convenanten met de bestuurlijke gebieden, in de inrichtingsplannen en in subsidies voor particulieren.
Kennis verwerven en delen	

Ruimtelijke Kwaliteit	
Beoogd resultaat	Realisatie van ruimtelijke kwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen
Prestatie-afspraken	Toepassen gebiedskenmerken door gemeenten en waterschappen Realisatie ruimtelijke kwaliteit in prestatieafspraken wonen, werken, landelijk gebied/pMJP, ISV, etc.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Gebiedskenmerken in gebiedsontwikkelingen • Kwaliteitsimpuls Groene omgeving • Kwaliteitsplan Provinciale wegen en pilots N337, N760, N334/N762 en N347 (met gebiedsgerichte vervolgaanpak voor wegen buiten de hoofdinfrastructuur).
Subsidie en fonds	• Programma Cultuur en Ruimte • Programma's Reanimatie agrarisch en industrieel erfgoed, Naoorlogs bouwen en religieus erfgoed • Kwaliteitsimpuls Groene omgeving (bundeling van Rood voor rood, Rood voor groen, VAB's, nieuwe landgoederen)
Kennis verwerven en delen	• Catalogus gebiedskenmerken • Atelier Overijssel • Voorbeeldprojecten • Ondersteuning intergemeentelijke faciliteit ruimtelijke kwaliteit • Scholingsprogramma, studiedagen, kwaliteitsteams • Ondersteunende activiteiten door o.a. Oversticht, DLG, Landschap Overijssel, SBB, Natuurmonumenten, ACT, KCO, Ervenconsulent etc

Rumte voor de Vecht	
Beoogd resultaat	Een veilige rivier de Vecht in combinatie met een sociaaleconomische versterking van het Vechtdal. Dit doel wordt bereikt door het omvormen van de Vecht tot een halfnatuurlijke laaglandrivier. De versterking van de economische ontwikkeling vindt plaats door toerisme te laten aanhaken bij de kansen van de halfnatuurlijke rivier en de verdere natuurontwikkeling in het Vechtdal.
Prestatie-afspraken	Met de gebiedspartners (gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, landgoedeigenaren en Bureau voor Toerisme): ontwikkelingsperspectief, uitvoeringsprogramma, samenwerkingsovereenkomst.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Het programma beoogt met inspiratie, facilitatie en financiële bijdragen de bestaande plannen en nieuwe ontwikkelingen in het Vechtdal elkaar te laten versterken: ▪ water: waterveiligheid en transformatie naar een halfnatuurlijke laaglandrivier ▪ landbouw: duurzaam perspectief voor bestaande binnendijkse landbouw en tegelijkertijd innovatie en verbreding van de landbouw in het winterbed. Landbouw koesteren als economische drager van het Vechtdal én als beheerder van het landschap. ▪ natuur en landschap: realisatie Ecologische Hoofdstructuur, maatregelen ter behoud en ontwikkeling van kenmerkende waarden in Natura 2000-gebieden, het landschap en het landgoederen karakter in het Vechtdal koesteren en behouden. ▪ bebouwing: waar mogelijk afstemming over bebouwing in het Vechtdal en de ontwikkeling van de stadsfronten. ▪ toerisme en recreatie: duurzaam, hoogwaardig en veelzijdig, ter versterking van de regionale economie. Toerisme en recreatie afstemmen met gewenste rust en drukte zoning ▪ infrastructuur: een toegankelijk en bereikbaar Vechtdal via de opwaardering van de N340, het verbinden van nieuwe structuren van wandel- en fietspaden aan bestaande structuren. ▪ Cultuur en cultuurhistorie: Verdere ontwikkeling van de cultuurdragers in het Vechtdal als versterking van de identiteit van het Vechtdal.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	▪ Levende Vecht: Atelier Overijssel 2007 ▪ Onderzoek naar nieuwe concepten en versterking van toerisme in het Vechtdal ▪ Onderzoek naar versterking van streekproducten (Vechtdal producten).

Verkenning IJssel (Deventer-Zwolle)	
Beoogd resultaat	In en langs de IJssel lopen tal van programma's en projecten (Ruimte voor de Rivier, EHS/Natura 2000, toerisme en recreatie, agrarisch erfgoed (IJsselhoeven) en diverse lokale projecten). Kenmerkend is dat die projecten niet onder de regie van één overheid vallen, terwijl veel overheden, Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in het gebied actief zijn. Veel van die projecten kennen hun eigen dynamiek en ambitie, die weliswaar samenhang vertonen, maar ook wel weer een zelfstandig karakter hebben. Daarenboven is er zeker een aantal zaken die onder meer integraal opgepakt zouden kunnen worden, dan wel een impuls verdienen.
Prestatie-afspraken	Met partijen een verkenning maken over al dan niet vormgeven van een programma.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	De verkenning kan leiden tot (deel-)gebiedsontwikkelingen.
Subsidie en fonds	Gezien het integrale karakter, meer gericht op mee koppelen/integreren van reeds lopende/aangekondigde subsidies en fondsen van de diverse partners.
Kennis verwerven en delen	Verkenning vindt plaats op basis van bestaande kennis.

Wiel van Overijssel	
Beoogd resultaat	Het inwerking treden van de nieuwe Wro vergt aanpassing van de dagelijkse praktijk van alle partijen die te maken hebben met die nieuwe regels. Het project Wiel van Overijssel heeft als doel om knelpunten die zijn ontstaan door het invoeren van de nieuwe wet op te lossen zodat er drie resultaten worden behaald: • snellere procedures • minder administratieve lasten • betere ruimtelijke plannen.
Prestatie-afspraken	Monitoring en evaluatie van nieuwe procedures
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Bijeenkomsten voor verschillende doelgroepen over (samen)werken met de Wro in de praktijk. Praktijkervaringen worden gedeeld door digitale nieuwsbrief: Het Wiel van Overijssel en via de website www.nieuwewro.nl

B.1 Woonomgeving

Wonen	
Beoogd resultaat	Overijssel biedt voldoende woningen in een aantrekkelijke woonomgeving om te wonen. Er zijn gevarieerde, aantrekkelijk, veilige, schone en goed bereikbare woonmilieus, die voorzien in de woonvraag.
Prestatieafspraken	• Het kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwprogramma • Doelgroepenbeleid voor ouderen, jeugd (waaronder jongeren die uitstromen uit de residentiële jeugdzorg), starters, statushouders, dak- en thuislozen en woonwagenbewoners • Woonmilieus, met aandacht voor doelgroepen, woon-werkmilieus, dynamische woonmilieus (binnensteden, stationsomgevingen) en particulier en collectief opdrachtgeverschap • Herstructurering en energiebesparing • Ruimtelijke kwaliteit en sturen op gebiedskenmerken • Inzet van subsidies en fondsen uit bestaande en nieuwe programma's • Gebiedsontwikkelingen • Regionale afstemming in woningmarktregio's.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Partnerschap bij herstructureringsprojecten
Subsidie en fonds	• Programmabudget • Rijksfinanciering voor herstructurering (ISV,) en Collectief particulier opdrachtgeverschap • EnergiePact (t.b.v. energiebesparing)
Kennis verwerven en delen	Woningbouwprognose, kennis over de woonwensen van de bijzondere doelgroepen, KISS. Ruimtelijke kwaliteit bij woonlocaties: toepassing van de "Catalogus gebiedskenmerken".

Versterking Sociale Vitaliteit en leefbaarheid (programma lijn pMJP)	
Beoogd resultaat	Versterken van sociale vitaliteit en leefbaarheid op het platteland gericht op de volgende doelen: • instandhouden en versterken van de basisvoorzieningen • behouden van sociale cohesie en vitaliteit • behoud en ontwikkeling van historische en kenmerkende waarden in landschap en ruimtelijke ordening
Prestatie-afspraken	Met bestuurlijke gebieden
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	Voor kleine kernen en Kulturhusen, woonzorgzones, dorpsplannen, bereikbaarheid (zie pMJP)
Kennis verwerven en delen	• Actieprogramma Cultuur en Ruimte (zie programma ruimtelijke kwaliteit) • Behoud en bescherming cultureel erfgoed • DOP+

B.2 Economie en vestigingsklimaat

Vitale bedrijventerreinen	
Beoogd resultaat	Versnelling en intensivering van de uitvoering van de herstructureringsopgave voor bedrijventerreinen in Overijssel d.m.v. het ontwikkelen van korte termijn beleid (aanjaagprojecten) en nieuw lange termijnbeleid. Geherstructureerde bedrijventerreinen (63 benoemde).
Prestatie-afspraken	Met het Rijk gepland feb-apr 2009: SER-ladder in verordening, regionale samenwerking gemeenten, aantal ha. herstructurering, aantal ha. nieuwe uitleg.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Diverse herstructureringen worden door gemeenten als gebiedsontwikkeling uitgevoerd.
Subsidie en fonds	Herstructurerings Maatschappij Overijssel.
Kennis verwerven en delen	Kwaliteitsscoresysteem.

Economische innovatie	
Beoogd resultaat	• Stimuleren innovatieve processen • Versterken regionale innovatiestructuur.
Prestatie-afspraken	Op diverse terreinen zoals: • Financieren en begeleiden van projecten uit de Innovatieroute Twente • Financieren en begeleiden van projecten van Kennispark Twente • Financieren en begeleiden Kennispoort Zwolle • Uitvoeren programma Nano4Vitality • Uitvoeren van programma Breedband/diensteconomie • Financieren en begeleiden projecten uit de innovatieprogramma's IJssel-Vecht en Stedendriehoek • Financieren en begeleiden van de ontwikkeling van clusters uit de regionale innovatieagenda's • Ondersteunen van projecten die innovatieve ondernemers als innovatieambassadeurs inzetten • Stimuleren van de ontwikkeling van een volwaardig instrumentarium voor de financiering en ondersteuning van startende high tech ondernemers • Acquisitie van nieuwe bedrijvigheid • Deelnemen met anderen aan internationale samenwerking (Duitsland, Europa, China).
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Kennispark Twente.
Subsidie en fonds	Innovatieroute Twente, nano4Vitality en Breedband/diensteconomie.
Kennis verwerven en delen	

pMJP: Perspectiefvolle Landbouw: Duurzame en concurrerende landbouw	
Beoogd resultaat	Ontwikkeling van duurzame en concurrerende landbouw die bijdraagt aan een vitaal en aantrekkelijk agrarisch cultuurlandschap Deelprojecten: • verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw • verbreding en versterking van de economische basis van de landbouw • ontwikkeling van ecologisch duurzame landbouw.
Prestatie-afspraken	Met bestuurlijke gebieden.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Inrichtingsprojecten pMJP.
Subsidie en fonds	Subsidie beschikbaar gesteld voor innovatie, toekomst gericht ondernemerschap en biologische landbouw.
Kennis verwerven en delen	In diverse onderzoeken en projecten zoals grootschalig boeren in kleinschalig landschap en agro-biodiversiteit.

pMJP: Economische vitaliteit	
Beoogd resultaat	Versterking van de economie in Overijssel door versterking van de dynamiek van niet agrarische bedrijvigheid, versterking van de toeristisch recreatieve sector en vormen van duurzame energieopwekking die gebonden zijn aan het platteland.
Prestatie-afspraken	Met de bestuurlijke gebieden
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Uitvoering Raamplan fietspaden
Subsidie en fonds	• Voor VAB's (zie ook kwaliteitsinstrument groene Omgeving) (zie pMJP) • Voor stimuleren van ondernemerschap op het platteland (zie pMJP) • Voor alles geldt zie pMJP
Kennis verwerven en delen	

Verkenningen landbouw	
Beoogd resultaat	Beleidsmatige voorbereiding op majeure ontwikkelingen in de landbouw zoals hervorming van het Europees Landbouw Beleid en de opkomst van zeer grootschalige agrarische bedrijven.
Prestatie-afspraken	Nee
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Nee
Subsidie en fonds	Nee
Kennis verwerven en delen	• Inzicht in de beleidsopties voor Overijssel als gevolg van hervorming van het Europees landbouwbeleid • Wenselijkheid- en haalbaarheidsstudie naar de ontwikkeling van agroproductieparken.

Toerisme en recreatie	
Beoogd resultaat	Een voor toeristen en recreanten onweerstaanbaar Overijssel met een gezonde sector en flinke groei van de werkgelegenheid.
Prestatie-afspraken	Met diverse betrokkenen (ondernemers, Kvk, MKB, Recron, gemeenten, Saxion hogescholen, GOBT/RBT's etc.): • Waarborgen en versterken basiskwaliteiten • Stimuleren kennis en innovatie.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Effectieve promotie en marketing van vijf beeldverhalen.
Subsidie en fonds	Via Overijssel werkt! voor routestructuren tot vergroting van de naamsbekendheid van toeristische merken.
Kennis verwerven en delen	GOBT.

B.3 Natuur

Versnelde realisatie EHS/beheerplannen Natura 2000 Behoud en versterking kwaliteit natuur en (cultuur) landschap (programmaliijn pMJP)	
Beoogd resultaat	Ontwikkeling groen blauwe hoofdstructuur door versnelde realisatie EHS incl. Natura 2000 en vaststellen uitvoeringsprogramma leefgebieden.
Prestatie-afspraken	Met de bestuurlijke gebieden en maatschappelijke partners worden afspraken gemaakt over versnelde realisatie van de EHS en het uitvoeringsprogramma leefgebieden Met betrokkenen: beheerplannen Natura 2000.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Via inrichtingsprojecten pMJP d.m.v. door GS vast te stellen aankoop strategie plannen. Ontsnijpering door gebiedsontwikkeling hoofdinfrastructuur
Subsidie en fonds	pMJP Programmalijn behoud en versterking kwaliteit van natuur en (cultuur) landschap.
Kennis verwerven en delen	Onderzoek realiseren kwaliteit EHS en monitoring kwaliteit EHS.

B.4 (Binnen-)steden en landschap

pMJP: Versterking Landschapswaarden Behoud en versterking kwaliteit natuur en (cultuur) landschap	
Beoogd resultaat	Versterking van de landschapswaarden van de provincie door regie te voeren, instrumenten beschikbaar te stellen.
Prestatie-afspraken	Met de bestuurlijke gebieden en maatschappelijke partners (landschap Overijssel).
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Inrichtingsprojecten pMJP en het realiseren van uitvoeringsprogramma's Nationale Landschappen.
Subsidie en fonds	pMJP: - Groen-blauwe diensten - Nationale landschappen - Kwaliteit Cultuurlandschap (landgoederen en groen om steden en specifieke projecten).
Kennis verwerven en delen	Onderzoek Kwaliteit Cultuurlandschap.

Nationaal Landschap IJsseldelta	
Beoogd resultaat	Het weidse, open landschap is behouden en de inwoners werken actief mee aan het behoud. Het landschap is ontsloten voor de liefhebber en het verhaal van de geschiedenis van de Delta wordt verteld.
Prestatieafspraken	Met betrokken overheden: ontwikkelingsprogramma
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Het Ontwikkelingsprogramma voor het Nationaal Landschap kent drie ontwikkelingslijnen: - Oude kavels en nieuwe kreken: versterking van het landschap; - Van melk, tapijt en tomaten: versterking van de economische dragers van het landschap en de ontwikkeling van de dorpen; - Dwalen door de delta: de beleefbaarheid van het landschap.
Subsidie en fonds	Nationaal Landschap IJsseldelta.
Kennis verwerven en delen	Publieksdag, gebiedsconferentie.

Nationaal Landschap Noordoost-Twente	
Beoogd resultaat	In 2013 is er draagvlak bereikt voor behoud en versterking van de kwaliteiten in het glooiende en kleinschalige landschap. Er is een economische basis voor behoud en verder herstel van de typische Noordoost-Twentse kwaliteiten. Het gebied is goed toegankelijk voor recreant en toerist.
Prestatieafspraken	Met overheden: ontwikkelingsprogramma, gebiedsprogramma pMJP, convenanten.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Het meerjarig gebiedsprogramma Nationaal Landschap Noordoost-Twente heeft vier ontwikkelingslijnen: • Landbouwers maken het landschap • Koester de gebiedskwaliteiten: beken, bronnen, essen, kampen, cultuurhistorie • Versterk de beleving van een onthaastend landschap (fiets-, wandel- en ruiterspaden) • Zorg voor een groene woon- en werkomgeving.
Subsidie en fonds	Nationaal Landschap Noordoost Twente Groenfonds t.b.v. financiering groenblauwe diensten.
Kennis verwerven en delen	• Project Grootchalig Boeren in Kleinschalig Landschap • Streekeigen huis en erf • Diverse communicatieactiviteiten, burgerparticipatie, symposia, excursies etc.

Stationsomgevingen	
Beoogd resultaat	Integrale gebiedsontwikkeling ter bevordering van de bereikbaarheid, stedelijke samenhang, economisch potentieel en de ruimtelijke kwaliteit van de stationsgebieden in Oldenzaal, Hengelo, Almelo, Deventer, Zwolle, Kampen, Steenwijk, Hardenberg.
Prestatie afspraken	Met de betrokken gemeenten: convenanten over gezamenlijke aanpak en provinciale bijdrage.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Herstructurering van stationsgebieden in Oldenzaal, Hengelo, Almelo, Deventer, Zwolle, Kampen, Steenwijk, Hardenberg. De te nemen maatregelen verschillen per gemeente en zijn afhankelijk van de plaatselijke situatie. Het kan gaan om verbetering van de bereikbaarheid (bijvoorbeeld aanpassing van busstations of uitbreiding van fietsstallingen), maar ook om ruimtelijke ontwikkelingen, zoals het mogelijk maken van bepaalde bouwprojecten, die het economisch functioneren van het gebied versterken.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Kennis van verschillende projecten ter beschikking stellen.

Grote Steden Beleid	
Beoogd resultaat	Versterken van de positie en de eigen identiteit van de steden en de stedelijke netwerken als aanjagers van economische, culturele en sociale motoren van een regio.
Prestatie-afspraken	Met gemeenten: integrale uitvoeringsagenda's met stedelijke netwerken.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Tot 2009 uitvoering van de oude afspraken (boegbeelden) en vanaf 2010 uitvoering van de nieuwe afspraken.
Subsidie en fonds	Tot 2009 uitvoering van de oude afspraken (boegbeelden) en vanaf 2010 uitvoering van de nieuwe afspraken.
Kennis verwerven en delen	Evaluatie beleid in 2009 als basis voor nieuwe afspraken.

B.5 Bereikbaarheid

Beheer en Onderhoud	
Beoogd resultaat	Hoge kwaliteit provinciale wegen en vaarwegen van bereikbaarheid, veiligheid, duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit.
Prestatie afspraken	Samenwerkingsagenda van dynamisch verkeersmanagement, incidentmanagement, beheer en onderhoud.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Periodiek Integraal beheer en Trajectmatige aanpak provinciale wegen • Vermindering lichthinder provinciale wegen • Vermindering faunaknelpunten
Subsidies en fonds	
Kennis verwerven en delen	Samenwerkingprogramma's op operationeel niveau met Rijkswaterstaat en gemeenten.

Versterken Hoofdinfrastructuur Autoverkeer	
Beoogd resultaat	Een samenhangende, robuuste en betrouwbaar hoofdstructuur.
Prestatie afspraken	Met Rijk: realisatie N35 en N18 in 2020
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• A1 en A28: Autosnelwegen 2x3 baans, deels 2x4 baans • N35 (2x2), N18 (2x1) en N50 (2x2): Autoweg 100 km/uur Provinciale wegen: • N348 Deventer-Raalte in samenhang met N35, IJsseldelta-Zuid, de N756 Wijhe-Raalte en de gedeeltelijke afwaardering N337 tussen en in Wijhe en Olst • Route-aanpak N23 (N307) Kampen – Dronten • N340 in samenhang met aansluiting A28, N34/N36 rondweg Ommen, N377 en N34 Ommen – Hardenberg.
Subsidie en fonds	BDU, Efro, RMF.
Kennis verwerven en delen	

Provinciale wegen buiten hoofdinfrastructuur en in stedelijke netwerken	
Beoogd resultaat	• Goede bereikbaarheid van stedelijke centra en streekcentra • Duurzaam, integraal en veilig verkeer en vervoersysteem.
Prestatieafspraken	• Periodiek samenhangende investeringsagenda Bereikbaarheid - Realisatie quick wins BBS, BREZ, Twentemobiel in 2010 • Realisatie benuttingsmaatregelen netwerkanalyses stedelijke netwerken.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Autoverkeer o.a. herinrichtingen provinciale wegen • Openbaar vervoer o.a. voorzieningen regionaal en aanvullend net • Fietsverkeer o.a. fietspilot en stallingsvoorzieningen • Goederenvervoer o.a. netwerkanalyse, binnenhavenvisie • Gebiedsgerichte netwerkaanpak met benuttingsmaatregelen.
Subsidie en fonds	BDU, Efro, RMF, RSL
Kennis verwerven en delen	

Robuust spoor	
Beoogd resultaat	Robuuste en veilige hoofdinfrastructuur spoor voor personen en goederenvervoer (zie 4.5.2 voor concrete maatregelen)
Prestatie-afspraken	Met Rijk en gemeenten: • Verkenning Robuust Spoor gereed in 2010 • Realisatie 1^e fase Robuust Spoor in 2020 • Opheffen spoorse doorsnijdingen in hoofdinfrastructuur in 2020
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Verdubbelingen of passeerstroken en extra stations op (inter)regionaal openbaarvervoer netwerk • Gebiedsontwikkeling bij grootschalige capaciteitsuitbreiding, samenhang met programma stationsgebieden
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Verkenningstudie samenhang stedelijke ontwikkeling en doorontwikkeling HOV naar lightrail en tramconcepten met stedelijke netwerken Zwolle Kampen, Stedendriehoek en Twente

OV-tactiek	
Beoogd resultaat	• Reizigersgroei met 3% per jaar • Hoge klanttevredenheid • Toegankelijkheid OV • Milieuvriendelijk materieel • Goede doorstroming HOV in stedelijke netwerken (doorstroommassen).
Prestatie-afspraken	Met vervoerder: Integrale aanbesteding van trein, bus en regiotali: Profilerings, Doelgroepen (no) Hurries, Reisinformatie, Betaalbare tarieven, Sociale veiligheid, Toegankelijkheid, Duurzaam OV Met gemeenten: Realisatie Quick-wins doorstroming openbaar vervoer.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Aandachtsgebieden: • Doelgroepen (no) Hurries • Voorzieningen reisinformatie • Van deur tot deur (combinatie met fiets) • Recreatief verkeer (zie ook recreatie).
Subsidie en fonds	BDU, RMF
Kennis verwerven en delen	Verkenning doorstroommassen HOV met stedelijke netwerken.

Fietsverkeer	
Beoogd resultaat	• Vergroten kwaliteit en aandeel fietsverkeer
Prestatie-afspraken	• Realisatie quick wins Hoogwaardige fietspaden stedelijke netwerken (1^e fase) in PM • Ontwikkeling Hoofd fietsnetwerk (2^e fase) gereed in 2009 • Verkenning fietssnelwegen gereed in 2010.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Fietssnelwegen Hoogwaardige fietspaden Van deur tot deur (combinatie met OV)
Subsidie en fonds	BDU, Efr.
Kennis verwerven en delen	Fietsplatform, promotie en stimuleren gemeentelijk fietsbeleid met regionale partners Ontwikkelen Hoofd fietsnetwerk.

Goederenvervoer	
Beoogd resultaat	Versterken van kwaliteit en aandeel goederenvervoer over water en spoor, faciliteren over de weg.
Prestatie-afspraken	Met provincie Drenthe: afstemmen Regionale Overslag Centra Kampen, Meppel en Coevorden Met Rijk: Zuiderzeehaven, Twentekanalen, Binnenhavens Twente, Kornwerderzand.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	1. weg – kwaliteitsnet goederenvervoer 2. spoor – (combinatie met) programma Robuust Spoor 3. water – verkenning Almelo – Coevorden, Netwerkanalyses vaarwegen en binnenhavens, diverse deelprojecten.
Subsidie en fonds	Efro
Kennis verwerven en delen	Met regionale partners, buurprovincies (landsdeel oost) en marktpartijen • verkenning logistieke concepten in stedelijk gebied • ontwikkeling regionale overslagcentra • samenwerkingsagenda overlag over water en spoor met regionale partners.

B.6 Watersysteem en klimaat

Uitvoering waterbeleid	
Beoogd resultaat	Goede en tijdige realisatie waterbeleid
Prestatie-afspraken	Met waterschappen: • voor opstellen en uitvoering GGOR • hanteren normen wateroverlast en realisatie inrichting uiterlijk 2015 • toetsing regionale keringen • jaarlijks overleg op basis van doelen in waterbeheerplannen • maatregelen voor kleine waterelementen • monitoring en de tussentijdse evaluatie van de planuitvoering in 2012 Met waterschappen en gemeenten: • inhoud en hanteren watertoets • versterken ruimtelijke kwaliteit bij realisatie wateropgave Met gemeenten: uitvoering voorschriften bouwen in lage gebieden en voorzieningen voor beperken slachtoffers en schade Met waterschappen en waterleidingsector: uitvoering bestuursakkoord samenwerking in de waterketen. Met Stroomgebied Rijn-Oost: tijdige en volledige implementatie van KRW en goede samenwerkingsstructuur voor het waterbeleid op stroomgebiedsniveau. • afstemming bij inspraakperiode • regie voeren op de voorbereiding van de programmering van de uitvoering. • monitoring en de tussentijdse evaluatie van de planuitvoering in 2012.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	• Opstellen en beschikbaar stellen van digitale wateratlas Overijssel • Communicatie over provinciale waterbeleid • Communicatie over uitvoering GGOR-proces • Gebiedsdossiers.

pMJP: veerkrachtig watersysteem Uitvoering waterprestaties pMJP	
Beoogd resultaat	Vergroting van de veerkracht van de watersystemen in Overijssel door: • Aanleg waterberging • Inrichting gebieden volgens GGOR • Saneren riooloverstorten • Verbeteren effluent rwzi's • Afkoppelen verhard oppervlak • Aanleg helofytenfilters • Beek- en rivierherstel • Aankoppeling Vechtmeanders.
Prestatie-afspraken	• Met bestuurlijke gebieden op bovenstaande deelprojecten • Met waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders: opstellen beheerplannen Natura 2000 gebieden (zie pMJP) • Met waterschappen en terreinbeheerders: over aanpak verdroging in TOP-gebieden (zie pMJP).
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Uitvoering eerste generatie beheerplannen Natura 2000 gebieden (zie pMJP).
Subsidie en fonds	Zie pMJP.
Kennis verwerven en delen	

Drinkwater	
Beoogd resultaat	Een continue en betrouwbare drinkwatervoorziening
Prestatie-afspraken	Met waterleidingsector: • Samenwerking bij onderzoek naar nieuwe drinkwaterwinning in Twente • Opstellen gebiedsdossiers kwetsbare winningen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	• Opstellen gebiedsdossiers kwetsbare winningen • Onderzoek naar klimaatverandering en droogte (zie ook water en klimaat).

Water en Klimaat	
Beoogd resultaat	Verkennen van de gevolgen van de klimaatverandering op lange termijn en toepasbaar maken van nieuwe concepten: overstroombare dijken, toekomstgericht peilbeheer, klimaatbestendig bouwen.
Prestatie-afspraken	• Met waterleidingsector: Onderzoek klimaat verandering en droogte • Met waterschappen: samenwerken aan programma waterveiligheid op langere termijn: vervolg Ruimte voor de Rivier en regionale invulling van en reactie op commissie Veerman • Met Gemeenten: pilot klimaatbestendig bouwen
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	• Programma waterveiligheid op langere termijn • Programma klimaatbestendige IJssel.
Kennis verwerven en delen	• Onderzoek klimaat verandering en natuur • Onderzoek klimaat verandering en droogte • Verkennen nieuwe concepten als overstroombare dijken, toekomstgericht peilbeheer en klimaatbestendig bouwen • Programma landbouw op peil • Programma waterveiligheid op langere termijn • Programma klimaatbestendige IJssel.

B.7 Veiligheid en gezondheid

Ruimte voor de Rivier	
Beoogd resultaat	Realiseren van <u>grotere veiligheid tegen overstromingen</u>
Prestatie-afspraken	
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Dijkverlegging Westenholte, • Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden, • Scheller- en Oldeneler- buitenwaarden, • Bolwerksplan, Worp en Ossenwaard • Realiseren bypass Kampen • Programma Ruimte voor de Vecht.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	

Meerjarenprogramma Externe Veiligheid	
Beoogd resultaat	Stimuleren van de <u>structurele uitvoering</u> van externe veiligheidstaken.
Prestatie-afspraken	<u>Met gemeenten:</u> • Externe veiligheid vroegtijdig betrekken bij planontwikkeling en niet afwentelen • Bronaankpak bij herstructurering bedrijventerreinen • Professionalisering uitvoering wettelijke taken. <u>Met buurprovincies en Duitsland:</u> Provinciaal routenetwerk gevaarlijke stoffen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	<u>Met Gasunie/EZ:</u> Inpassing HTL en RTL aardgasleidingen.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	• Best practices • Deskundigenpool • Risicokaart en –communicatie.

Verkeersveiligheid	
Beoogd resultaat	Bevorderen verkeersveiligheid (<u>concrete doelen nu in overleg</u>).
Prestatie-afspraken	• Gebiedsgerichte aanpak gereed in 2009 • Programma Trajectmatige aanpak provinciale wegen gereed in 2010
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Trajectmatige aanpak provinciale wegen • Aanpak doelgroepen en aandachtsgebieden o.a. fiets en binnen de kom.
Subsidie en fonds	BDU.
Kennis verwerven en delen	• Gebiedsgericht en integraal programma Verkeersveiligheid met voorlichting, educatie, infrastructuur en handhaving (vervolg RUP-aanpak) • Onderzoek naar doelgroepen en aandachtsgebieden • Onderzoek fietsveiligheid • Onderzoek verkeersveiligheid 50 km wegen (shared space)

Regionaal samenwerkingsprogramma Geluid (RSG)	
Beoogd resultaat	Afname van de geluidsdruk voor inwoners tot een belasting die geen of beperkte gezondheidsschade oplevert.
Prestatie-afspraken	Met wegbeheerders en gemeenten afspraken maken over gezamenlijke maatregelen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Geluidhinder betrekken bij planontwikkeling.
Subsidie en fonds	Actieprogramma Wonen als bouwsteen.
Kennis verwerven en delen	

Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (RSL) Overijssel	
Prestatie-afspraken	De uitstoot van fijn stof (PM ₁₀) voldoet in 2011 aan de wettelijke eisen en de uitstoot van Stikstofdioxide (NO ₂) voldoet in 2015 aan de wettelijke eisen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	
Subsidie en fonds	ILG/subsidierregeling gecombineerde luchtwassers.
Kennis verwerven en delen	<u>Landelijk:</u> Samenwerking in Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Ook op landelijke schaal kennis verwerven en delen met Deventer en Zwolle voor het nemen van verkeersmaatregelen. <u>Provinciaal/ gemeentelijk:</u> O.a. voor het stimuleren van rijden op schone brandstoffen en de aanpak in de landbouw.

Bodemsanering	
Beoogd resultaat	• Saneren van verontreinigde land- en waterbodems in Overijssel om te komen tot een duurzame en gezonde leefomgeving in Overijssel (2015- en 2030-doelstellingen); • Het saneren van met asbest verontreinigde wegen in en rondom Gemeente Hof van Twente (gereed 2010) en het saneren van de met asbest verontreinigde landbodems in Overijssel.
Prestatie-afspraken	• Meerjarenprogramma Wet bodembescherming; • Convenant bodem tussen Rijk, IPO, UvW en VNG met daarin specifieke afspraken over aanpak spoedeisende locaties en grondwaterverontreinigingen (gepland voorjaar 2009); • Programmatische aanpak herontwikkeling gasfabriekslocaties (looptijd 2005-2015); • Aanpak puntbronnen vanuit verplichtingen KRW (2015). • Asbest in bodem: programmatische aanpak via asbestconvenanten (uitvoering en financiering) met externe partners.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	• Programmatische aanpak waar mogelijk aansluiten op gebiedsdynamiek. Uitvoering geschiedt vooral door derden (gemeenten, waterschappen, marktpartijen); • Sanering van de specifieke projecten Olasfa IJsseluitwaarden Olst en teerput Vasse; • Waterbodems: uitvoering door waterschappen; • Uitvoering gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreinigingen met name door gemeenten en andere partijen; • Combinatiemogelijkheden met bodemenergie (KWO) en waterbeheersing; • <u>Uitvoering saneringsregeling asbestwegen:</u>
Subsidie en fonds	• Stimuleringsregeling bodemonderzoek; • Gasfabriekslocaties: afspraken met gemeenten over programmatische aanpak; • Waterbodems: co-financiering vanuit provinciale en Rijksmiddelen voor rijkswateren en regionale wateren; • Grondwaterverontreinigingen: co-financiering vanuit Wbb-budget voor gebiedsgerichte aanpakken; • Asbestwegen: financiering vanuit Rijksmiddelen; • Asbest in bodem: Wbb-budget en inzet autonome provinciale middelen; • Asbest: <u>Stimuleringsregeling particuliere percelen.</u>
Kennis verwerven en delen	• Creëren landsdekkend beeld potentieel verontreinigde locaties; inzicht verkrijgen in alle potentiële verontreinigingen met name spoedlocaties (circa 8.000 locaties); • Voorlichting provinciale aanpak waterbodempromblematiek en asbestpromblematiek; • Stimuleren van en uitwisselen van ervaringen met gebiedsgericht grondwaterbeheer.

Implementatie zwemwaterrichtlijn	
Beoogd resultaat	Voorwaarden scheppen waardoor de nieuwe- en gewijzigde invulling van wettelijke taken -volgend uit de implementatie van de nieuwe EU zwemwaterrichtlijn in de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz)- uitvoerbaar worden door: • herziening bestaand beleid en categorie-indeling zwemgelegenheden; • publieksparticipatie en voorlichting.
Prestatie-afspraken	Met waterschappen: over bemonstering zwemplassen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Aanwijzing voor EU zwemwater met publieksparticipatie.
Subsidie en fonds	
Kennis verwerven en delen	Informatie verstrekken over veiligheid oppervlaktewateren met toegekende functie zwemwater.

B.8 Energie

Energiepact	
Beoogd resultaat	Reductie van de jaarlijkse Co ² uitstoot met 2200 kiloton in 2020 t.o.v. 1990.
Prestatie-afspraken	Met gemeenten over woningbouw en bedrijventerreinen.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Bio-energiecentrales en omgevingswarmte Zie windenergie.
Subsidie en fonds	Tenderregeling duurzame energie en Subsidie/leningen voor bestaande woningbouw.
Kennis verwerven en delen	Gehele programma.

Windenergie	
Beoogd resultaat	Ten minste 80 megawatt geïnstalleerd vermogen windenergie in Overijssel in 2020.
Prestatieafspraken	Met gemeenten in het kader van het Energiepact, in kansrijke gebieden gericht op ontwikkeling van windenergie, in uitsluitingsgebieden gericht op andere energiebronnen, in overige gebieden afhankelijk van de lokale situatie.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	Mogelijk in gebieden waar windenergie beschouwd wordt als een provinciaal belang, maar waar gemeenten niet bereid/in staat zijn plannen windenergie te ontwikkelen.
Subsidie en fonds	Voor windenergie geldt de rijksregeling Stimulering duurzame energie (SDE).
Kennis verwerven en delen	Herformuleren handvatten en aandachtspunten, die richtinggevend zijn voor de beoordeling van het ontwerp en de beeldkwaliteit van concrete initiatieven, in overleg met gemeenten. Pilot projecten samen met specifieke gemeenten, voor specifieke locaties waarin wordt onderzocht hoe de gebiedskenmerken kunnen worden toegepast voor de situering van windmolens.

B.9 Ondergrond

Visie op de Ondergrond	
Beoogd resultaat	De ondergrond wordt vroegtijdig in de afweging meegenomen bij ruimtelijke planvorming en gebiedsontwikkeling, waarbij een balans is gevonden tussen bescherming en gebruik van de ondergrondkwaliteiten (zonodig na saneren van bodemverontreiniging).
Prestatie-afspraken	• pMJP 2007-2013 (ILG): per 2010 voldoen aan ILG-verplichting: opstellen bodemvisie en uitvoeren ILG-pilots • Convenant bodem tussen Rijk, IPO, UvW en VNG met daarin specifieke afspraken over duurzaam gebruik ondergrond (gepland voorjaar 2009) • Opstellen Uitvoeringsprogramma Ondergrond: - Afwegingskader ondergrond - Meerjarenprogramma Wet bodembescherming (afspraken met externe partners over uitvoering) - Uitvoerings- en toetsingskader bodem, waaronder specifiek provinciaal beleid ten aanzien van voormalige stortplaatsen - Uitvoeren ILG-pilots met externe partners.
Gebiedsontwikkeling en uitvoering	ILG-pilots koppelen aan gebiedsontwikkelingen, bijvoorbeeld Ruimte voor de Vecht.
Subsidie en fonds	• Bijdrage aan ILG-pilots • Co-financiering bodemsaneringen vanuit Wbb-budget • Stimuleren voorbeeldprojecten en gemeentelijk beleid t.a.v. ondergrond in bestemmingsplannen.
Kennis verwerven en delen	• Voorlichting beleid t.a.v. voormalige stortplaatsen • Ontwikkelen kenniskaarten (KWO, geothermie, aardkundige waarden) • Periodieke overleg met gemeenten en waterschappen • ILG-pilots uitvoeren met externe partners.

B.10 Samenvattend schema

Programma/project	Woonomgeving	Economie en vestigingsklimaat	Natuur	(Binnen)steden en landschap	Bereikbaarheid	Watersysteem en klimaat	Veiligheid en gezondheid	Energie	Ondergrond
A1-zone	x	x	x	x	x		x		
Beheer en onderhoud		x			x		x		
Bodemsanering							x		x
Drinkwater			x			x	x		x
Economische innovatie/Kennispark		x		x	x		x	x	
Energiepact	x	x	x		x			x	x
Externe veiligheid	x			x	x		x		
Fietsverkeer	x	x			x			x	
Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente	x	x	x	x	x		x		
Gebiedsontwikkeling Vriezenveen Zuidoost	x	x							x
Goederenvervoer	x	x		x	x		x		
Grote Steden Beleid 2010-2011	x	x		x	x		x		
IJsseldelta-Zuid	x	x	x	x	x	x	x		x
Implementatie Zwemwaterrichtlijn	x	x					x		
Nationaal landschap IJsseldelta		x	x	x		x			x
Nationaal landschap Noordoost-Twente		x	x	x		x			x
Ontwikkelingsvisie landgoed Twickel en omgeving		x	x	x		x			
OV-tactiek	x	x			x			x	
pMJP	x	x	x	x		x	x	x	x
pMJP: economische vitaliteit		x			x			x	
pMJP: perspectievolle landbouw		x	x	x					
pMJP: sociale vitaliteit en leefbaarheid	x	x		x					
pMJP: veerkrachtig watersysteem			x	x		x	x		
pMJP: versterking landschapswaarden			x	x					
Provinciale wegen buiten hoofdinfrastructuur en stedelijke netwerken	x	x	x	x	x		x		
Regionaal samenwerkingsprogramma Geluid (RSG)	x			x	x		x		
Regionaal samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (RSL)	x			x			x		
Ruimte voor de Rivier			x				x		
Ruimte voor de Vecht	x	x	x	x	x	x	x		
Ruimtelijke kwaliteit (o.a. AtelierOverijssel, Cultuur en ruimte, Reanimatie agrarisch en industrieel erfgoed etc.)	x	x	x	x	x	x			x
Robuust spoor	x	x		x	x		x	x	
Stationsomgevingen	x	x		x	x		x	x	
Toerisme en recreatie	x	x		x	x				
Uitvoering waterbeleid			x	x		x	x		
Verkeersveiligheid				x	x		x		
Verkenning IJssel (Deventer-Zwolle)	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Verkenningen landbouw		x		x				x	
Versnelde realisatie EHS/beheerplannen Natura 2000		x	x	x		x			
Versterken hoofdinfrastructuur autoverkeer	x	x	x	x	x		x	x	
Visie op de ondergrond	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Vitale bedrijventerreinen		x		x	x		x	x	
Water en klimaat	x		x	x		x		x	
Wiel van Overijssel									
Windenergie				x				x	
Wonen	x	x		x	x		x	x	

C Overzicht van verplichtende doorwerking vanuit EU en Rijk

In het schema hieronder is op een rij gezet welke regelgeving van EU en Rijk in de fysieke regelgeving gelden en niet nogmaals in provinciaal Instrumentarium is opgenomen:

Thema	Verplichting Rijk/provincie/EU	
1. Woonomgeving	Huisvesting statushouders Verstedelijkingsafspraken Rijk, provincie en steden/netwerken.	
2. Economie en vestigingsklimaat	- Nota Ruimte: Bundeling van verstedelijking en economische activiteiten (Amvb Ruimte) - Beleid ten aanzien van recreatiewoningen inclusief permanente bewoning - Basis recreatie toervaartnet - Prestatieafspraken Rijk inzake bedrijventerreinen op regionale schaal - Reconstructiewet: de reconstructiezonering - het ruimtelijk beleid voor de intensieve veehouderij - is van toepassing in het Reconstructiegebied Salland-Twente - EU: Groen-blauwe diensten - Rijk: NOMO (Nota Mobiliteit) /Beleidsvisie Recreatie Toervaart	
3. Natuur	- Begrenzing EHS gekoppeld aan "Nee tenzij beleid, compensatie en saldering" - WILG - Groene wetten - EU richtlijn Natura 2000 - KRW - Natuurbeschermingswet	
4. (Binnen)steden en landschap	- Beleid Nationale Landschappen (Nota Ruimte/AMvB Ruimte) - Bundeling van verstedelijking van economische activiteiten (Nota Ruimte) - Snelweg panorama's	
5. Bereikbaarheid	Provincie, Wgr+ regio's en gemeenten voeren essentiële onderdelen uit van Nota Mobiliteit (NOMO)	
6. Water	- Wet op de Waterhuishouding/Grondwaterwet / nieuwe Waterwet: voorschriften voor inhoud provinciaal plan voor de waterhuishouding/regionaal waterplan en provinciale verordening: - Functietoekenning - Beschrijving beleid en maatregelen - Financiële en economische gevolgen - In Omgevingsverordening komt waterdeel - Implementatie Europese kaderrichtlijn Water (ontwerp ter visie 22-11-2008): - Ecologische en chemische doelen voor oppervlaktewater- en grondwaterlichamen KRW - Nationaal Bestuursakkoord Water (actueel): - Kader voor opstellen en uitvoeren Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR) - Opnemen regionale normen voor wateroverlast in verordening - Drinkwaterwet: duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening - Wro: ruimtelijke doorwerking van waterbeleid: - zit in beschreven waterbeleid, voorschriften worden opgenomen in Omgevingsverordening. - intensivering op inhoud en gebruik watertoets (waterparagraaf) - Rapport Deltacommissie/kabinetstandpunt: - Opstellen programma waterveiligheid voor de langere termijn - N.B. mogelijk wordt door de AMvB ruimte opgedragen in de provinciale verordening nadere voorschriften op te nemen voor waterveiligheid	
7. Veiligheid en gezondheid	<u>Waterveiligheid:</u> Beleidslijn Grote rivieren	

	• De Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier • Nationaal Bestuursakkoord Water (actueel) • Wet Hygiëne en Veiligheid Bad- en Zweminrichtingen (WHVBZ, rijksregulering) • Wet Milieubeheer ◦ Aanwijzen intrek- en grondwaterbescherming gebieden via Provinciale milieuverordening met aanvullende voorschriften • Wet Geluidhinder Uitwerking wetsvoorstel regulering Burgerluchthavens en Militaire luchthavens (RBML) <u>Nota Mobiliteit:</u> • Realisatie Europese grenswaarden NO₂. • Besluit luchtkwaliteit 2005 in acht. (NOMO 27). <u>Geluid:</u> Aanpak voor 2020 knelpunten boven 65 en 70 dB LDEN voor weg en spoor die door verkeersgroei ontstaan <u>Externe veiligheid/ rampenbestrijding</u> Alle overheden nemen externe veiligheid op in beheersplannen voor infrastructuur. • Besluit externe veiligheid • Diverse Europese richtlijnen en verdragen • WRZO, WKR • Structuurschema Buisleidingen • Beleidslijn Grote rivieren • De Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier • <u>Nationaal Bestuursakkoord Water (actueel)</u>	
8. Energie	80 MW Windenergie in 2020 in Overijssel gerealiseerd. <u>Nota Mobiliteit:</u> Reductie CO-uitstoot door verkeer en vervoer tot max. 38 megaton in 2010.	
9. Ondergrond	• Anticiperen op Europese thematische bodemstrategie en Convenant Bodem • ILG verplichtingen • Archeologische vondsten veilig (laten) stellen in provinciaal depot • Verdrag van Malta: archeologische erfgoed zoveel mogelijk ter plekke bewaren (in situ) • Wbb: 2015 en 2030 doelstelling aanpak spoedeisende werkvoorraad	

D Toelichting legenda Beleidsperspectievenkaart

Legenda eenheid	Betekenis	Beschrijving in omgevingsvisie
1. Realisatie groene en blauwe hoofdstructuur		
Aaneengesloten structuur van natuurgebieden	Ruimte voor ontwikkeling van natuur (EHS, Natura-2000, ecologische verbindingzones) volgens gebiedskenmerken	2.5.3, 2.6.1, 4.3.1,
Continu en herkenbaar watersysteem	Ontwikkelingen dragen bij aan veerkracht en continuïteit van het watersysteem, volgens gebiedskenmerken	2.5.6, 2.6.1,
2. Buitengebied accent productie		
Schoonheid van de moderne landbouw	Ruimte voor schaalvergroting en verbreding volgens gebiedskenmerken	2.6.1, 2.2.2
landbouwontwikkelingsgebied	Ontwikkelingsmogelijkheden voor intensieve veehouderij volgens gebiedskenmerken	2.6.1, 2.2.2
3. Buitengebied accent veelzijdige gebruiksruimte		
Mixlandschap met landbouw, natuur, water en wonen	Ruimte voor landbouw, landschapsontwikkeling, natuur, cultuurhistorie, recreatie, wonen en overige bedrijvigheid, volgens gebiedskenmerken	2.6.1, 2.4.1
Flank in het mixlandschap	Kansen voor ontwikkelingen die de beleefbaarheid van naastgelegen groen-blauwe hoofdstructuur vergroten, volgens gebiedskenmerken	2.6.1
4. Steden als motor		
5. Dorpen en kernen als veelzijdige leefmilieus		
Historische kern	Stadshart met historisch karakter, bevat veelal veel erfgoed en monumenten, ontwikkeling volgens gebiedskenmerken.	5.4, Catalogus 3.1
Binnenstad	Compact stadshart met voorzieningen (winkels, cultuur, OV etc.), ontwikkeling volgens gebiedskenmerken	5.4.3, 5.1, Catalogus 3.1
Bebouwingsschil 1900-1955	Stadsdelen met diverse woonmilieus, ontwikkeling volgens gebiedskenmerken	5.1, Catalogus 3.2
Woonwijk 1955 - nu	Stadsdelen met vaak homogene bebouwing, vaak herstructureringsopgave volgens gebiedskenmerken.	5.1, Catalogus 3.3
Geplande woonwijk	Geplande stads- of dorpsuitbreiding, ontwikkeling volgens gebiedskenmerken	5.1, Catalogus
Bedrijventerrein 1955 - nu	Bedrijventerreinen met vaak monofunctioneel karakter en beperkte openbare ruimte, vaak herstructureringsopgave, volgens gebiedskenmerken	5.2, Catalogus 3.4
Gepland bedrijventerrein	Gepland bedrijventerrein (hard en pijplijn), ontwikkeling volgens gebiedskenmerken	5.2, Catalogus
Glastuinbouw	Ontwikkelingsruimte voor glastuinbouw	4.2.2
Kenniscentrum	Motoren voor creatief klimaat en kennisinfrastructuur.	5.2.1
Stadsas	Verbinding tussen stationsgebied en weghoofdinfrastructuur., voorkeurslocaties voor ontwikkelingen die bovenlokale mobiliteit meebrengen	2.6.2, 5.4.3
Stationsgebied	Overstappunten voor verschillende vervoersvormen, voorkeurslocaties voor ontwikkelingen die bovenlokale mobiliteit meebrengen	2.6.2, 5.4.3
6. Compleet en ondersteunend vervoersnetwerk		
Autosnelweg met op- en afrit	(inter-)nationale autosnelweg (120 km/u), doorstroming prioriteit.	5.5.1, Catalogus 3.7
Autoweg	Verbinding tussen stedelijke centra en streekcentra (100 km/u), doorstroming prioriteit.	5.5.1, Catalogus 3.8

Spoor	Spoornetwerk, vergroting kwaliteit en frequentie	5.5.2
Vaarweg	Waterweg voor beroepsvaart en/of recreatie toervaart	4.5.4, 5.5.4, Catalogus 3.11
Vliegveld	Gebiedsontwikkeling luchthaven Twente	2.7.1
Regionaal overslagcentrum	Ontwikkelingsgebied voor multimodale overslag goederenvervoer	5.5.3
Kansrijke fietssnelweg	Hoogwaardige fietsverbindingen, gericht op doorstroming	4.5.3, 5.5.3
<i>Overige aanduidingen</i>		
Beekdal, laagte of veenweidegebieden	Gebieden met veenpakket in de ondergrond en/of laaggelegen gebieden langs waterlopen. Ontwatering niet dieper dan nodig is voor gebruik als grasland	4.2.2, Catalogus 1.4, 1.5
Stadsrandgebied	Overgang tussen bebouwd gebied en groene omgeving, zowel entree van de stad als verbinding met het buitengebied. Kansen voor recreatiemogelijkheden, nieuwe landgoederen en eventueel stedelijke uitbreiding volgens gebiedskenmerken, bijv. woon- /werklandschappen	4.4.1
Drinkwaterwinning	Aanduiding van plaats waar sprake is van drinkwaterwinning met de daarbij behorende beschermingsgebieden	4.6.2
Landgoed	Monumentale en historische eenheid van bebouwing, tuinen en parken. Ontwikkelingen versterken landgoederenstructuur, voorkeurslocaties nieuwe landgoederen	4.4.1
Primair watergebied of waterberginggebied	Gebieden met primaat voor waterberging ontwikkeling moet daar aan voldoen en volgens gebiedskenmerken.	4.7.1, 4.7.3

E Toelichting legenda Waterfunctiekaart

Legenda-element	Betekenis	Paragraaf Omgevings- visie	Paragraaf Water- bijlage
<i>Continu en herkenbaar watersysteem</i>	<i>Watersysteem zoals aangegeven op de kaart</i> <i>Beleidsperspectieven Omgevingsvisie,</i> <i>bestaande uit de onderstaande elementen 1 t/m 5.</i>	2.4.1 2.5.6	
1. Hoofdsysteem	Wateren die door primaire waterkeringen worden bedijkt.	4.7.1	1.2.1
2. Essentiële watergangen	Wateren met een belangrijke afvoerfunctie en een voedingsgebied groter dan ca 5000 ha.	4.7.3	1.2.1 1.3.3
3. KRW Oppervlaktewaterlichamen	Alle lijnvormige oppervlaktewateren met een voedingsgebied groter dan 1000 ha en meren groter dan 50 ha.	4.6.1	1.2.1 1.3.3 3.2.2
4. Oppervlaktewater overig	Overige oppervlaktewateren, die ontspringen in dan wel onderdeel uitmaken van de EHS of een ecologische verbindingszone.	4.6.1	1.2.1 1.3.3
5. KRW oppervlaktewaterlichamen	Vlakvormige oppervlaktewateren, Boezemgebied van Noordwest-Overijssel, bestaande uit plassen, meren en watergangen.	4.6.1	1.2.1 1.3.3 3.2.2
6. Plassen en meren	Open water in Noordwest Overijssel.	4.6.1	1.2.1
<i>Waterveiligheid</i>			
7. Primaire waterkeringen	Waterkeringen, aangewezen door het Rijk als Primaire waterkering.	4.7.1	1.2.1 1.3.3
8. Regionale waterkeringen	Waterkeringen, aangewezen door de provincie als regionale kering.	4.7.1	2.1 1.2.1 1.3.3
9. Dijkkring-gebieden	Laaggelegen gebieden die door dijken worden beschermd tegen overstromingen.	5.7.1	2.1 1.3.3
10. Ruimte voor de Rivier	Uitvoeringsprojecten PKB Ruimte voor de Rivier en uitwerking Rivierengebied (NURG).	4.6.3 4.7.1 5.7.1	1.3.3 2.1
11. Buitendijks gebied	Gebied tussen de winterdijken.	4.7.1	1.3.3
12. Bypass Kampen	Realisatie bypass Kampen inclusief gebiedsontwikkeling.	4.7.1	1.3.3
<i>Grondwater</i>			
13. Intrekgebieden	Gebied rondom drinkwaterwinlocatie, met een verblijftijd van grondwater van max. 100 jaar.	4.6.2.	1.2.2 1.3.3 3.3.2
14. Grondwaterbeschermingsgebied	Gebied rondom drinkwaterwinlocatie, met een verblijftijd van grondwater van max. 25 jaar.	4.6.2	1.2 1.3.3 3.3 5.3.2
15. Boringenvrije zone	Gebied waarbinnen diepe boringen niet zijn toegestaan.	4.6.2	1.2.2 1.3.3 3.3.5 5.4
<i>Waterberging</i>			

16. Waterberging zoeklocatie	Zoeklocatie voor waterberging.	4.7.1	1.2.1 4.3
17. Waterberging	Locatie, waar in extreme situaties water op het land wordt geborgen.	4.7.1	1.2.1 1.3.3 4.3
18. Primaire watergebieden	Gebieden waar geen kapitaalintensieve functies worden toegelaten, vanwege het belang van waterberging en het risico op wateroverlast	4.7.3	1.2.1 1.3.3
<i>Overig</i>			
19. Zwemplassen (met beschermingsgebied)	Plassen die door GS zijn aangewezen als zwemwaterlocatie.	4.7.2	1.2.1 3.4.2
20. Wateraanvoer	Belangrijke toevoerders voor de aanvoer van water in droge perioden.	4.2.2 4.6.3	1.2.1
21. Recreatieve vaart	Vaarwegen, opgenomen in de Beleidsvisie Recreatie-toervaart Nederland (BRTN).	4.2.3	1.2.1
22. Beroepsvaart	Hoofdvaarwegen.	4.5.4	1.2.1

F **Lijst gebruikte afkortingen**

BDU	Brede Doel Uitkering
BEVI	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
BNP	Bruto Nationaal Produkt
BRTN	Beleidsvisie Recreatie Toervaart Nederland
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
EPC	Energie Prestatie Coëfficiënt
ETW	Erftoegangsweg
GOW	Gebiedsontsluitingsweg
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
KEM	Kosten Effectieve Maatregel
KISS	Kennisinstituut Stedelijke Samenleving
KRW	(Europese) Kader Richtlijn Water
KWO	Koude-Warmte Opslag
LAW	Lange Afstand Wandel
LF	Lange Afstand Fietspad
LOG	Landbouw Ontwikkelings Gebied
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruime en Transport
MKB	Midden- en Klein Bedrijf
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
PDV/GDV	Perifere Detailhandels Vestiging / Grootschalige Detailhandels Vestiging
pMJP	provinciaal Meer Jaren Programma
P+R	Park and Ride
RMF	Regionaal Mobiliteits Fonds
RSG	Regionaal Samenwerkingsprogramma Geluid
RSL	Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
SER	Sociaal Economische Raad
TEN	Trans Europees Netwerk (Trans European Network)
TOP	Toeristisch Overstap Punt
VAB	Vrijkomende Agrarische Bebouwing
WHVBZ	Wet Hygiëne en Veiligheid Bad- en Zweminrichtingen
WILG	Wet Investeringsbudget Landelijk Gebied
Wro	Wet Ruimtelijke Ordening

***Sturen en samenwerken
onder de nieuwe Wro***

april 2008

INHOUD	BLZ.
0. SAMENVATTING	3
1. DOELSTELLING EN LEESWIJZER	5
2. NIEUWE WRO IN HET KORT	9
3. OPGAVE	12
4. STURINGSFILOSOFIE	14
5. VASTSTELLEN EN REALISEREN VAN HET PROVINCIAAL BELANG	16
6. PROVINCIALE INSTRUMENTEN ONDER NWRO	19
6.1 BELEIDSONTWIKKELING	19
6.2 BELEIDSDOORWERKING VOORAF	20
6.3 BELEIDSDOORWERKING ACHTERAF	24
6.4 BELEIDSUITVOERING	24
6.5 OVERIGE INSTRUMENTEN	26
6.6 SCHEMA INSTRUMENTEN ONDER DE NWRO	27
7. GEDRAGSLIJN TOEPASSING INSTRUMENTEN NWRO	28
7.1 POSITIE PROVINCIE ONDER DE NWRO	28
7.2 GEDRAGSLIJN	28
7.3 BETEKENIS GEDRAGSLIJN	30
8. MODERNISERING RUIMTELIJKE TOETSING	32
9. INTERIMBELEID (OVERGANGSPERIODE)	35

0. Samenvatting

Het Lentedocument geeft richting aan de wijze waarop de provincie Overijssel haar rol in de ruimtelijke ordening wil invullen. In deze samenvatting komen een aantal kernpunten uit het document naar voren. Het wordt aanbevolen om voor de achtergronden en samenhang deze kernpunten niet los te zien van de context zoals omschreven in het document zelf.

1. Vertrekpunt voor het formuleren van het ruimtelijk beleid van de provincie en de inzet van instrumentarium vormen de volgende principes:
 - decentraal wat kan, centraal wat moet (vertrouwen),
 - samen werken aan kwaliteit (verbinden, vitale coalities) en
 - ontwikkelingsgericht werken (versnellen).
2. De gemeenten in Overijssel zijn primair verantwoordelijk voor het borgen van ruimtelijke kwaliteit in bestemmingsplannen, binnen door het Rijk en de provincie gestelde kaders.
3. De provincie vult haar rol in de ruimtelijke ordening in vanuit de volgende criteria:
 - a is er sprake van een provinciaal/(boven)regionaal belang en hoe kan een goed samenspel met andere bestuurslagen worden bereikt?
 - b heeft de provinciale bijdrage meerwaarde en heeft die bijdrage substantiële betekenis voor het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk?
 - c wordt bijdrage geleverd op een doelmatige en doeltreffende manier en is er sprake van het terugdringen van bestuurlijke drukte en administratieve lasten?
4. De inhoudelijke beleidskeuzes die de provincie aan de hand van deze criteria doet worden neergelegd in een Omgevingsvisie.
5. Met de in de Omgevingsvisie neer te leggen en neergelegde kaderstelling vooraf zal de provincie actief en uitvoeringsgericht opkomen voor het provinciaal belang.
6. Bij het afwegen en het bepalen van het provinciale belang hanteert de provincie de volgende indicatoren:
 1. De provinciale ambities voor heel Overijssel of voor een bepaald thema.
 2. (Complexe) opgaven waarvoor de provincie het geëigende schaalniveau is.
 3. Opgaven die in alle of veel gemeenten spelen en om een integrale oplossing (of eenheid van beleid) vragen.
 4. Opgaven die gemeentegrenzen overschrijden.
 5. De provincie als formeel juridisch bevoegd gezag.
 6. Opdrachten van en afspraken met derden.

7. De provincie zal het beschikbare instrumentarium voor doorwerking en uitvoering van haar beleid actief benutten en sluit de inzet van geen enkel instrument op voorhand uit.
8. Bij de afweging en keuzes over de inzet van instrumentarium zal de provincie primair inzetten op het bereiken van overeenstemming over de ruimtelijke doelen en de wijze van realisering daarvan door middel van bestuurlijk overleg.
9. De provincie zal gemeentelijke plannen bezien voor zover daarbij de doorwerking van het provinciaal beleid en de borging van het provinciaal belang aan de orde is. In dat kader zal gebruik worden gemaakt van prestatieafspraken, overleg en monitoring.
10. In de periode tussen inwerkingtreding van de Wro en de nieuwe Omgevingsvisie wordt het geldende provinciale ruimtelijke beleid voortgezet met, waar wettelijk mogelijk, inachtneming van de basisprincipes in dit sturingskader.

1. Doelstelling en leeswijzer

Inleiding en doelstelling

Op 1 juli 2008 treedt de Wet ruimtelijke ordening in werking. De nieuwe Wet ruimtelijke ordening (nWro) vervangt de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) die dateert van 1965 en als verouderd geldt. De nieuwe wet biedt het wettelijke kader en de wettelijke instrumenten voor het (uit)voeren van ruimtelijk beleid. De nieuwe wet heeft daarmee net zoals de WRO, een instrumenteel karakter en doet geen beleidsinhoudelijke uitspraken over wat een goede ruimtelijke ordening is.

Ten opzichte van de huidige WRO verandert er met name voor de provincie veel. De provincie is niet langer aangewezen als instantie die toeziet of de ruimtelijke plannen van de gemeenten voldoen aan de wettelijke eis van een goede ruimtelijke ordening. De provincie gaat zich in het vervolg richten op de behartiging van provinciale belangen. Daar staat tegenover dat de provincie evenals het Rijk zelfstandige instrumenten krijgt om die belangen te realiseren. De provincie krijgt met ingang van 1 juli 2008 dus niet alleen een andere rol, maar krijgt ook nieuwe instrumenten in handen die binnen de kaders die de nWro aangeeft kunnen worden ingezet.

De doelstelling van dit document is duidelijk maken vanuit welke sturingsfilosofie de provincie haar nieuwe verantwoordelijkheden vorm wil geven. Deze sturingsfilosofie ligt in het verlengde van de notitie "de vitale coalitie van de provincie Overijssel" het coalitieakkoord 2007-2011 en de nota Heroriëntatie die op 9 oktober 2007 door Provinciale Staten is vastgesteld.

In het coalitieakkoord 2007-2011 met de titel "& Overijssel" is vastgelegd dat de provincie zich wil heroriënteren op de activiteiten van de provincie. De heroriëntatie beoogt een ontwikkeling in de bestuursstijl van de provincie op weg naar "de andere provincie". Onder de noemer "de vitale provincie" is gekozen voor een programmatische aanpak van trajecten op diverse beleidsvelden. De programmatische aanpak moet niet alleen bijdragen aan de samenhang tussen deze trajecten, maar ook aan het gewenste profiel van het provinciebestuur. De heroriëntatie houdt een kritische reflectie in over wat de provincie doet en hoe, vanuit de volgende criteria:

1. is er sprake van een provinciaal/(boven)regionaal belang en hoe kan een goed samenspel met andere bestuurslagen worden bereikt?
2. heeft de provinciale bijdrage meerwaarde en heeft die bijdrage substantiële betekenis voor het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk?
3. wordt bijdrage geleverd op een doelmatige en doeltreffende manier en is er sprake van het terugdringen van bestuurlijke drukte en administratieve lasten?

De hierna volgende sturingsfilosofie geeft een uitwerking van de nieuwe bestuursstijl voor het beleidsveld ruimtelijke ordening. Op basis van deze sturingsfilosofie zal de provincie in de vervolgstappen van de implementatie van de nWro zoveel mogelijk inzetten op de middelen van samenwerking en overleg, met als doel het provinciaal belang op een zo effectief en efficiënt mogelijke manier te behartigen.

In dit document worden de veranderingen die uit de nWro voortvloeien, beschreven en worden de effecten daarvan op de provinciale rol en positie in de ruimtelijke ordening ingeschat.

Vanuit de sturingsfilosofie worden criteria geformuleerd voor het bepalen van het provinciale belang. Deze criteria worden gebruikt bij de inhoudelijke beleidskeuzes die gemaakt worden in het kader van de Omgevingsvisie.

Daarin wordt duidelijk gemaakt welke beleidsthema's worden gerekend tot het provinciaal belang en wat daarbij de ambities zijn. De sturingsfilosofie geeft dus richting aan het beleid zoals die met name wordt neergelegd in de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie. Vanuit de sturingsfilosofie wordt een gedraglijn neergezet voor de inzet van het provinciaal instrumentarium. In het kader van de Omgevingsvisie wordt nader vastgesteld welke instrumenten er ingezet zullen worden bij welke beleidsthema's (toepassing van de instrumentenmix).

Met dit Lentedocument worden de discussies afgerond die gevoerd zijn naar aanleiding van het zogeheten Zomerdokument (september 2007). Het Zomerdokument had de status van discussiestuk. Het Lentedokument geeft de definitieve visie van de provincie op haar nieuwe rol en verantwoordelijkheden onder de nWro weer.

Samenhang met Omgevingsvisie Overijssel en programma Ruimtelijke kwaliteit

In dit document worden *geén inhoudelijke of beleidsmatige ruimtelijke orderingskeuzes* voorgesteld. Dat gebeurt in de Omgevingsvisie Overijssel. De startnotitie voor de Omgevingsvisie gaat uit van inwerkingtreding medio zomer 2009.

Het project rond de implementatie van de nWro vormt een drieluik met het project "Omgevingsvisie" en het programma "Ruimtelijke kwaliteit". De activiteiten rond deze projecten zijn op elkaar afgestemd.

Met het vastleggen van de sturingsfilosofie in het "Lentedokument" is het moment bereikt dat het zwaartepunt in het drieluik verschuift naar het proces van de Omgevingsvisie.

Uitwerking met partners

Plan van aanpak

Ten behoeve van de implementatie van de nWro bij de provincie is een plan van aanpak gemaakt. In dat plan van aanpak is toegezegd dat in een apart document de sturingsfilosofie van de provincie Overijssel zal worden vastgelegd.

Zomerdokument

Het voorstel voor de nieuwe sturingsfilosofie is aan Provinciale Staten voorgelegd in de vorm van een discussiestuk onder de titel "Sturen en samenwerken onder de nWro". Verder zijn de externe partners gevraagd om te reageren op het stuk dat ook wel "het Zomerdokument" wordt genoemd. Dat stuk had niet alleen een inhoudelijke doelstelling (op tijd klaar staan voor de nWro), maar ook een communicatiedoelstelling (PS en externe partners meenemen in het traject naar inwerkingtreding van de nWro).

Het Zomerdokument is op 24 oktober 2007 besproken door de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving. In dezelfde vergadering is - gelet op de onderlinge verbanden - ook de Startnotitie Omgevingsvisie Overijssel aan de orde geweest.

De commissie heeft veel waardering voor het document, waarbij wel is aangetekend dat de beschrijving van het provinciaal belang en de uitwerking daarvan zal plaatsvinden in het kader van de Omgevingsvisie. De commissie beschrijft dat proces als een zoektocht waarbij al lerende meer zicht komt op wat tot het provinciaal belang gerekend moet worden.

Het Zomerdocument is op 6 november 2007 besproken in de statencommissie Ruimte, Water en Duurzaamheid. De commissie heeft unaniem ingestemd met de sturingsfilosofie en de gedragslijn die daarin is voorgesteld. Daarbij is wel aangetekend dat de sturingsfilosofie een abstractieniveau kent waarin alle politieke vertegenwoordigers zich kunnen vinden, maar dat bij de nadere invulling van het provinciale belang in de Omgevingsvisie politieke discussies zijn te verwachten.

Het Zomerdocument is voorgelegd aan de afdeling Overijssel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en toegestuurd aan alle gemeenten in Overijssel. Er zijn reacties binnengekomen van de gemeenten Almelo, Dalfsen, Deventer, Enschede, Hengelo, Hof van Twente, Raalte en Staphorst. Daarin wordt steeds verwezen naar de reactie van het bestuur van de afdeling Overijssel van de Vereniging van

Nederlandse Gemeenten. De ingekomen reacties zijn samengevat en van commentaar voorzien in een reactienota die als bijlage aan dit stuk is toegevoegd.

Wij constateren dat het Zomerdocument in brede kring positief is ontvangen. Zo is de concept-sturingsfilosofie van de provincie Overijssel in de Kwaliteitsagenda Mooi Nederland van Rijk, IPO en VNG genoemd als "best practise". Het Zomerdocument is daarom als basis gebruikt voor dit Lentedocument.

Samenwerking

Begin 2007 heeft een extern bureau geïnventariseerd hoe de gemeenten in Overijssel aankijken tegen de veranderingen die de nWro met zich meebrengt. De gemeenten hebben gezegd dat een actieve communicatie met betrekking tot de nieuwe wet wenselijk is.¹ De gemeenten willen met de provincie in gesprek komen over haar nieuwe rol en de wijze waarop zij denkt deze in te vullen.

Deze breed gedragen opvatting van de gemeenten sluit goed aan bij ons voornemen om bij de implementatie van de nWro en de opstelling van de Omgevingsvisie zoveel mogelijk samen te werken met de Overijsselse gemeenten en de VNG-Overijssel.

Wij hebben dankbaar gebruik gemaakt van de inbreng van de begeleidingsgroep met vertegenwoordigers van de gemeenten in de gedachtevorming over de nieuwe sturingsfilosofie en de gedragslijn die de provincie wil gaan volgen. De Afdeling Overijssel van de VNG heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd voor de contact-ambtenaren nWro waarin informatie is uitgewisseld over de wijze waarop de gemeenten en de provincie bezig zijn met de implementatie van nWro.

Via het Platform Ruimtelijk Domein van de VNG worden bestuurlijke contacten onderhouden met de wethouders RO over het thema invoering van de nWro. Daarnaast heeft de portefeuillehouder RO contact gehad met de wethouders RO in de zijlijn van het symposium dat gehouden is op 21 juni 2007 en de startconferentie voor de Omgevingsvisie op 27 november 2007.

Symposia

Op 31 mei 2006 is een symposium gehouden waarin een aftrap is gegeven voor de implementatie van de nWro bij provincie en gemeenten.

¹ *Implementatie van de nieuwe Wro in Overijssel. Een ronde langs 25 gemeenten in de provincie. SG-BO Onderzoek > Advies > Implementatie, maart 2007.*

In samenwerking met het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) en de VNG-Overijssel hebben wij op 21 juni 2007 een symposium georganiseerd voor gemeenten, andere overheden en belangengroepen. Rode draad in deze bijeenkomst was het thema "slagkracht in Overijssel". De nWro beoogt de slagkracht van het openbaar bestuur te vergroten. Het speelveld verandert, er komen nieuwe spelregels en de teams moeten inspelen op nieuwe patronen. Het doel blijft de ruimtelijke kwaliteit in Overijssel te verbeteren. Op onze website www.nieuwewro.nl hebben wij verslagen geplaatst van de workshops die op 21 juni 2007 gehouden zijn en zijn de presentaties en ander relevant materiaal te vinden.

Vervolg

De volgende stap die gezet wordt in de implementatie van de nWro is het uitlijnen van de veranderingen in werkwijze en het maken van afspraken en het vaststellen van spelregels met gemeenten over het werken onder de nWro. Er wordt een apart document gemaakt waarin de uitrolstrategie wordt neergelegd. Onderwerpen die daarin aan de orde moeten komen zijn: de verplichting tot digitalisering, het maken van werkafspraken met de gemeenten over het vooroverleg, uitwerken van het interimbeleid, toepassing van het overgangsrecht en het nader uitwerken van het voorstel over prestatieafspraken. Deze uitrolstrategie moet vastgesteld zijn vóór 1 juli 2008.

Intern geldt dat de benodigde organisatorische aanpassingen moeten worden voorbereid.

Opbouw

Dit document heeft de volgende opbouw.

In hoofdstuk 2 staan wij kort stil bij de veranderingen in de nieuwe nWro. Hoofdstuk 3 maakt concreet voor welke opgave de provincie komt te staan. Hoofdstuk 4 beschrijft de sturingsfilosofie van de provincie. Vervolgens gaat het over het provinciaal belang (hoofdstuk 5), de inzet van provinciale instrumenten onder de nWro (hoofdstuk 6) en een gedragslijn voor het toepassen van die instrumenten (hoofdstuk 7). In hoofdstuk 8 wordt een voorstel gedaan voor het moderniseren van de ruimtelijke toetsing. Hoofdstuk 9 bevat de uitgangspunten voor de interimperiode dat de nWro van kracht is maar de Omgevingsvisie nog niet is vastgesteld.

Status

Dit document bevat uitspraken van richtinggevende aard. Deels zijn die algemeen geformuleerd, deels zeer concreet. Sommige uitspraken zijn te kwalificeren als uitwerkingen of nadere detailleringen van hoofdlijnen. De richtinggevende uitspraken zijn beschreven in de hoofdstukken 4, 5, 7, 8 en 9 en samengevat in hoofdstuk 0. Zij vormen het sturingskader waarmee en waarbinnen de provincie Overijssel in de ruimtelijke ordening wil opereren. De hoofdstukken 2, 3 en 6 zijn vooral feitelijk van aard.

2. Nieuwe Wro in het kort

Aanleiding en stand van zaken

De huidige WRO dateert uit 1965 en is zo vaak aangepast dat een moeilijk leesbare lappendeken is ontstaan. Daarom, maar vooral ook vanwege de traagheid in de ruimtelijke besluitvormingsprocessen, wordt sinds 1999 gewerkt aan een nieuwe, op modernere leest geschoeide wet. De wet zelf is al gepubliceerd in het Staatsblad, maar de invoering wordt geregeld via een invoeringswet. Deze invoeringswet is op 9 oktober 2007 aangenomen in de Tweede Kamer en ligt op dit moment bij de Eerste Kamer. Het ontwerp van het Besluit ruimtelijke ordening ligt ter behandeling bij de Tweede Kamer (situatie januari 2008).

Volgens de planning zal de huidige Wet op de ruimtelijke ordening en het bijhorende Besluit op de Ruimtelijke Ordening per 1 juli 2008 worden vervangen door de nieuwe Wet ruimtelijke ordening en het nieuwe Besluit ruimtelijke ordening. De nieuwe Grondexploitatiewet maakt dan deel uit van de nWro.

Het belangrijkste doel van de nieuwe wet is, kort samengevat: *vergroting van de slagkracht van het bestuur*. Dat moet bereikt worden door vermindering van het aantal regels, korte en eenvoudige procedures en vermindering van administratieve en bestuurlijke lasten. Een nieuw fenomeen is de verplichting tot het digitaal beschikbaar stellen en uitwisselen van ruimtelijke plannen.

Uitgangspunt van de nWro is, in het verlengde van de Nota Ruimte: *decentraal wat kan, centraal wat moet*. Verantwoordelijkheden moeten op het juiste niveau worden uitgeoefend. Daarbij horen regels die enerzijds onnodige centrale bemoeienis met provinciale of gemeentelijke vraagstukken voorkomen, maar anderzijds voldoende doorzettingsmacht bieden om rijks- of provinciaal beleid waar nodig te implementeren in de provinciale of de gemeentelijke besluitvorming.

Een belangrijk vernieuwend onderdeel van de nWro is de paragraaf over grondexploitatie (afdeling 6.4). De verwachting is dat deze paragraaf overheden beter dan nu in staat stelt om (een deel van) de kosten te verhalen op derden die profiteren van de investeringen die de overheid doet ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen. Deze bevoegdheden zijn in de huidige wet voorbehouden aan gemeenten. Nieuw is dat ook provincies mogelijkheden krijgen om kosten te verhalen, en grondbeleid te voeren (zowel actief als facilitair). De provincie kan in actieve zin optreden door als publieke ontwikkelaar zelf ruimtelijke plannen te realiseren. De provincie kan er ook voor kiezen om een facilitair grondbeleid te voeren en volstaan met het verhalen van de kosten van de aanleg van openbare voorzieningen.

Veranderingen die de bestuurlijke verhoudingen raken

Scheiding beleid en normstelling

In de nWro wordt een duidelijke scheiding aangebracht tussen de formulering en vaststelling van beleid (structuurvisies), en de juridische normstelling voor uitvoering van dat beleid (de instrumenten). Beleid moet zo veel mogelijk vorm- en procedurevrij tot stand kunnen komen en is in beginsel slechts bindend voor het bestuur dat het heeft vastgesteld. Voor het vastleggen van bindende normen is een apart juridisch instrumentarium beschikbaar. Inzet daarvan vraagt altijd expliciete besluiten.

Rijk, provincies en gemeenten allemaal een volledige gereedheidskist

Rijk, provincies en gemeenten krijgen niet alleen planvormende bevoegdheden, maar ook het volledige instrumentarium dat nodig kan zijn om hun beleid tot uitvoering te brengen. Daarmee worden de onderlinge afhankelijkheden in die sfeer verkleind.

Eigen (ruimtelijk) belang is leidend

De wet gaat ervan uit dat Rijk en provincies hun inzet beperken tot de behartiging van belangen die op hun niveau spelen.

Zij moeten zich niet inlaten met vraagstukken die het gemeentelijke niveau niet ontstijgen. Van de gemeenten wordt verwacht dat zij in de regel de provinciale en rijksbelangen meenemen en veiligstellen in (juridisch bindende) bestemmingsplannen. De wet regelt bewust niet wanneer sprake is van een rijks-, provinciaal of gemeentelijk belang. Oriëntatie op het eigen (ruimtelijke) belang betekent in het systeem van de wet niet het doorsnijden van de onderlinge verbanden en relaties. De wetgever meent integendeel dat juist vanuit die oriëntatie zinvol(ler) overleg kan en moet plaatsvinden tussen bestuurlijke en maatschappelijke partners.

Andere en nieuwe instrumenten

Sommige oude en vertrouwde instrumenten verdwijnen, zoals de Planologische kernbeslissing (PKB), het streekplan, de provinciale goedkeuring van bestemmingsplannen en de "artikel 19-procedure".

Nieuwe instrumenten verschijnen, zoals de structuurvisies voor Rijk, provincie en gemeente, de provinciale verordening, de bestemmingsplanbevoegdheid en het projectbesluit voor Rijk en provincie, de gemeentelijke beheersverordening, het gehele instrumentarium van de Wet Grondexploitatie en nieuwe bevoegdheden in de sfeer van handhaving.

Een aantal instrumenten verandert volledig van kleur, zoals de aanwijzing(en) van Rijk en provincie en het gemeentelijke projectbesluit als opvolger van de artikel 19-procedure.

In de hoofdstukken 6 en 7 wordt nader ingezoomd op de vraag naar de onderlinge verhouding van de provinciale instrumenten.

Plusregio (Wgr+)

De Tweede Kamer heeft bij de vaststelling van de Invoeringswet met het aannemen van het amendement Neppérus-van Heugten besloten dat regio's onder de nWro geen wettelijke taken of bevoegdheden hebben op het terrein van de ruimtelijke ordening, anders dan de taken die voortvloeien uit artikel 118 en 119 van Wgr. (noot: In artikel 118 wordt voorzien in een regeling ter behartiging van de economische ontwikkeling van de regio (opstelling van een regionaal-economische ontwikkelingsstrategie, afspraken over de uitoefening van bevoegdheden met betrekking tot bedrijfsterreinen, kantoorlocaties en detailhandelsvoorzieningen die van regionaal belang zijn en de hoofdlijnen van een regionaal promotie- en acquisitiebeleid). In artikel 119 wordt voorzien in een regeling voor grondverwerving en -uitgifte en de aanleg van voorzieningen van openbaar nut)

Evaluatie van de nieuwe Wro

De nWro wordt binnen vijf jaar na de inwerkingtreding geëvalueerd. Het Rijk zal de wet beoordelen op doeltreffendheid en effecten in de praktijk. Dan zal ook gekeken worden naar de prestaties van provincies (als middenbestuur) en gemeenten.

3. Opgave

Hoofdopgave

veranderingen in positie en instrumenten

De nWro heeft grote gevolgen voor de positie van de provincie. Met de nieuwe wet veranderen onze taken en bevoegdheden en daarmee ook onze positie.² Wij krijgen een nieuw pakket instrumenten om onze rol als middenbestuur te spelen. Wij kunnen dat meer dan voorheen op onze eigen wijze doen. Met het vervallen van de goedkeuring van bestemmingsplannen verdwijnt de hiërarchische verhouding tussen de gemeente, de provincie en het Rijk grotendeels.

Onder de huidige WRO hebben wij een toezichthoudende rol. Wij moeten in het kader van de goedkeuring nagaan of een plan niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening of in strijd met het recht. Daarnaast moeten wij beoordelen of het plan tot stand is gekomen in overeenstemming met de regels die daarvoor gelden. In het kader van het toezicht wordt onder meer beoordeeld of een plan niet in strijd is met het provinciale beleid. Daarmee is de goedkeuring tot dusver hét middel voor de provincie om ruimtelijke ontwikkelingen te sturen. Het nadeel van deze vorm van sturing is dat het reactief van aard is. Wij kunnen ontwikkelingen wel tegenhouden, maar hebben weinig mogelijkheden om zelf te ontwikkelen.

Met de nWro wordt de positie van de provincie meer uitvoeringsgericht. De provincie krijgt in dat kader de bevoegdheid om zelf over te gaan tot het planologisch regelen van gewenste ontwikkelingen (inpassingplan en projectbesluit) inclusief de mogelijkheid om de nieuwe grondexploitatieinstrumenten in te zetten.

De nieuwe instrumenten kunnen nog steeds worden ingezet om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Het accent komt nu echter meer te liggen op het realiseren van gewenste ontwikkelingen. In beide gevallen moet het gaan om een provinciaal belang. Met het veranderen van de toezichthoudende rol van de provincie, worden gemeenten meer verantwoordelijk voor het eigen beleid en meer op zichzelf teruggeworpen om op lokaal niveau hun beleid gestalte te geven. Ten opzichte van de huidige situatie zullen de interbestuurlijke verhoudingen onder de nWro gekenmerkt worden door een proactieve opstelling van de provincie. Daarbij zal de provincie via een heldere kaderstelling vooraf in de vorm van de Omgevingsvisie actief en uitvoeringsgericht opkomen voor het provinciaal belang.

geen koerswijziging

Wij wijzen erop dat wij al geruime tijd uitgaan van terughoudend toezicht. De nWro betekent voor ons dan ook niet zozeer een inhoudelijke koerswijziging maar vraagt wel om een nieuwe manier van sturen en een andere attitude. Dit vergt een nieuwe uitvoeringsstrategie.

Deze notitie geeft daarvoor de noodzakelijke basale informatie en overwegingen. Daarbij worden de volgende deelvragen beantwoord:

- 1) Hoe stellen wij het provinciaal (ruimtelijk) belang vast? (Hoofdstuk 5.)
- 2) Hoe ziet het nieuwe instrumentarium eruit? (Hoofdstuk 6.)
- 3) Wat betekent de nWro voor de positie van de provincie? (Hoofdstuk 7.)

² Zie hiervoor ook de *Nota Ruimte*. De provincies wordt gevraagd om veel duidelijker initiatief te nemen om te komen tot ontwikkeling en uitvoering.

- 4) Kunnen wij een gedragslijn opstellen voor de provinciale sturing en rolopvatting onder de nWro? (Hoofdstuk 7.)
- 5) Kunnen wij de "ruimtelijke toetsing" verder moderniseren? (Hoofdstuk 8.)
- 6) Hoe wordt het provinciaal ruimtelijke beleid in de overgangsperiode tussen het inwerking treden van de nWro en de Omgevingsvisie Overijssel gerealiseerd? (Hoofdstuk 9.)

Antwoorden

De antwoorden moeten passen binnen de uitgangspunten van de nWro en de basisfilosofie uit hoofdstuk 4.

4. Sturingsfilosofie

definitie

In dit stuk verstaan wij onder "sturingsfilosofie" de wijze waarop wij het provinciaal ruimtelijke beleid willen realiseren vanaf het moment (juli 2008) dat de nWro in werking treedt. De sturingsfilosofie heeft dus ook betrekking op de gedragslijn tijdens de interimperiode dat de nWro al wel in werking is getreden maar de Omgevingsvisie nog niet geldt.

doel

De sturingsfilosofie is het kader voor de inzet van de provinciale instrumenten waarmee de doorwerking van het beleid kan worden verzekerd. Hierin worden richtinggevende uitspraken gedaan over de omstandigheden waaronder de verschillende instrumenten in beeld komen. In de Omgevingsvisie wordt de beleidsinhoudelijke strategie bepaald en wordt bepaald welke instrumenten er voor welke beleidsdoelen zullen worden ingezet.

principes

Aan de sturingsfilosofie liggen de volgende principes ten grondslag:

- decentraal wat kan, centraal wat moet (*vertrouwen*),
- samen werken aan kwaliteit (*verbinden, vitale coalities*) en
- ontwikkelingsgericht werken (*versnellen*).

Deze uitgangspunten vormen het vertrekpunt voor het formuleren van het ruimtelijke beleid en de inzet van de instrumentenmix. Hiermee wordt de lijn voortgezet die is uitgezet in het Ambitiedocument ontwikkelingsplanologie (januari 2005). Wij zijn vanaf dat moment meer ontwikkelingsgericht gaan werken, wij zijn meer op hoofdlijnen gaan sturen en gemeenten hebben meer beleidsruimte gekregen. Gemeenten ervaren dat ook zo.³

Wij zijn van oordeel dat na de gemeentelijke herindeling in Overijssel robuuste gemeenten zijn ontstaan met de nodige bestuurskracht die in staat moeten worden geacht om hun rol en taken op het gebied van de ruimtelijke ordening waar te maken. Het zijn de gemeenten die primair verantwoordelijk zijn voor het borgen van ruimtelijke kwaliteit in bestemmingsplannen. Wij gaan ervan uit dat gemeenten bij het vastleggen van het ruimtelijk beleid in bestemmingsplannen rekening zullen houden met de door Rijk en provincie gestelde kaders. Wij vertrouwen erop dat wij met gemeenten tot goede afspraken kunnen komen over de wijze waarop wij betrokken zullen worden bij de voorbereiding van bestemmingsplannen die het provinciaal belang raken. Wij gaan er daarbij vanuit dat op basis van samenwerking - vanuit het gedeelde overheidsbelang bij een goede ruimtelijke kwaliteit - in principe het provinciale belang goed geregeld kan worden via gemeentelijke bestemmingsplannen. Onze inzet is om vanuit onze provinciale rol bij te dragen aan de ontwikkeling van Overijssel waarin het goed wonen, werken en recreëren is.

³ Zie noot 2.

Wanneer overleg met gemeenten echter niet heeft geleid tot overeenstemming over de wijze waarop het provinciaal belang moet worden veiliggesteld in gemeentelijke plannen, dan biedt het juridisch instrumentarium ons de mogelijkheid om dit alsnog af te dwingen. Wij zullen van deze instrumenten gebruik maken als het provinciaal belang daartoe noodzaakt. Daarbij zullen wij zoveel mogelijk gebruik maken van instrumenten die vooraf kader stellen (verordening, proactieve aanwijzing). Wij sluiten niet uit dat in sommige gevallen achteraf ingegrepen moet worden (zienswijze, reactieve aanwijzing). Zonodig zullen wij zelf voorzien in een ruimtelijke regeling (projectbesluit, inpassingsplan).

Wij verwachten dat de beschikbaarheid van het nieuwe instrumentarium voor grondbeleid (onteigening, voorkeursrecht, kostenverhaal) op zichzelf geen wezenlijke wijziging van de bestaande praktijk van samenwerking met gemeenten tot gevolg zal hebben. De provincie maakt nu al, in samenwerking met gemeenten, gebruik van (gemeentelijke) instrumenten als gemeentelijke voorkeursrecht, kostenverhaal en onteigening voor gezamenlijke projecten.

De provincie sluit op voorhand de inzet van geen enkel Grex-instrument uit wanneer borging van provinciale belangen en de effectuering van provinciaal beleid of projecten daartoe aanleiding geven.

5. Vaststellen en realiseren van het provinciaal belang

Focus op provinciaal belang

De belangrijkste veranderingen bij het sturen op de ruimtelijke ontwikkelingen zijn:

- de focus op het belang van de eigen bestuurslaag,
- de gerichtheid op uitvoering.

Het provinciale belang staat centraal en begrenst het handelen. De juridische instrumenten van de nWro kunnen uitsluitend worden ingezet als de provinciale belangen dat met het oog op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Provinciale Staten (PS) hebben een kaderstellende rol en sturen het ruimtelijke beleid via de structuurvisie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Zij bepalen immers bij de vaststelling van de provinciale structuurvisie wat wordt aangemerkt als provinciaal belang en bepalen de prioritering via het uitvoeringsprogramma. De Omgevingsvisie Overijssel wordt een structuurvisie in de zin van de nWro. Zolang de Omgevingsvisie nog niet is vastgesteld, gelden op basis van het overgangsrecht van de nWro het huidige streekplan Overijssel 2000+ en de herzieningen daarop als structuurvisie. Hoewel het streekplan niet daarop is toegespitst, mag aangenomen worden dat het provinciaal ruimtelijke belang daarin is vastgelegd.

De inzet van juridische instrumenten wordt voorlopig vanuit het streekplan en later vanuit de Omgevingsvisie gemotiveerd. Wanneer vanwege actuele provinciale belangen die nog niet als zodanig in het streekplan of de Omgevingsvisie zijn gedefinieerd, moet worden ingegrepen, vergt dit een bijzondere motivering.

Samen met anderen, maar uiteindelijk stelt PS het provinciaal belang vast

In de gedachtegang en bewoordingen van de Wro bepaalt de provincie zelf wat het provinciaal belang is. PS legt in de provinciale structuurvisie (Omgevingsvisie) vast wat de provincie ziet als provinciaal belang en wat de ambities daarbij zijn. Uiteraard doen wij dat zoveel mogelijk samen met gemeenten, Rijk en andere partners.

Het provinciaal belang is niet voor eens en altijd te definiëren. Het wisselt naar tijd en plaats. Het bepalen van het provinciaal belang is daarmee een dynamisch en continu proces. Politieke en maatschappelijke ontwikkelingen oefenen daar invloed op uit. Voor sommige onderwerpen is het bovendien niet gemakkelijk om de grenzen vast te stellen. Ruimtelijke belangen kunnen tot het domein van meerdere overheidslagen behoren. Elke overheid heeft het recht en de verantwoordelijkheid thema's en opgaven tot de hare te benoemen. Van alleenrecht op behartiging of realisering kan geen sprake zijn. De provincie heeft, net als de andere partijen, een eigen verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het provinciale belang. Voorkomen moet worden dat wij en anderen straks meer tijd kwijt zijn met de strijd om belangen, dan met het daadwerkelijk uitvoeren van beleid. Wij zullen daarom voortdurend in gesprek blijven met partners en daarbij duidelijk zijn over onze overwegingen en argumenten. De afweging aan de voorkant moet secuur en precies zijn. In de uitvoering heeft iedereen weer zijn eigen verantwoordelijkheden.

Indicatoren voor het bepalen van provinciaal belang

De provincie wil zich als middenbestuur richten op het schaalniveau dat het lokale belang ontstijgt en niet gerekend kan worden tot nationaal belang. Om vast te stellen of er sprake is van een provinciaal/(boven)regionaal belang zijn een aantal indicatoren ontwikkeld. Bij het toepassen van deze indicatoren moet conform de nota Heroriëntatie (zie hoofdstuk 1) steeds bedacht worden hoe een goed samenspel met andere bestuurslagen kan worden bereikt. Als geconstateerd kan worden dat er sprake is van een provinciaal belang, is de volgende vraag of de provinciale bijdrage meerwaarde zal hebben en van substantiële betekenis is voor het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk. Tenslotte moet nagegaan worden of de provinciale bijdrage op een doelmatige en doeltreffende manier kan worden geleverd en of er sprake is van terugdringen van bestuurlijke drukte en administratieve lasten.

Bij het afwegen en het bepalen van het provinciale belang hanteren wij de volgende indicatoren:

1. De provinciale ambities voor heel Overijssel of voor een bepaald thema.
2. (Complexe) opgaven waarvoor de provincie het geëigende schaalniveau is.
3. Opgaven die in alle of veel gemeenten spelen en om een integrale oplossing (of eenheid van beleid) vragen.
4. Opgaven die gemeentegrenzen overschrijden.
5. De provincie is formeel juridisch bevoegd gezag.
6. Opdrachten van en afspraken met derden.

Wij benadrukken dat het voldoen aan een of meer van bovengenoemde indicatoren niet zonder meer betekent dat de provincie overgaat tot het zelf regelen en realiseren van de opgave. Uitgangspunt blijft dat gemeenten in principe de provinciale belangen meenemen in hun bestemmingsplannen. Wel betekent het constateren van een provinciaal belang dat de provincie betrokken wil worden bij de voorbereidingen van dergelijke plannen vanuit de principes:

- decentraal wat kan, centraal wat moet,
- samen werken aan kwaliteit,
- ontwikkelingsgericht werken.

Realisering van het provinciaal belang: uitvoeringsprogramma⁴ cruciaal

De provinciale belangen moeten duidelijk worden geformuleerd. Dat gebeurt in eerste instantie in de structuurvisie. Nadere concretisering kan in een verordening en/of beleidsregels plaatsvinden.

Vanwege het accent op de uitvoering en realisering van beleid verplicht de nWro PS tot het opstellen van een uitvoeringsprogramma bij het maken van structuurvisies.

⁴ De reikwijdte van een dergelijk uitvoeringsprogramma kan beperkt blijven. Bijvoorbeeld (voor onderdelen) stellen dat hierover prestatieafspraken worden gemaakt, of nog verder worden uitgewerkt. Of sommige passages uit hoofdstuk 6 gedragslijn toepassing instrumenten nWro overnemen.

Hierin zullen wij als provincie duidelijk maken hoe wij tot ontwikkeling en uitvoering denken te komen. Dit uitvoeringsprogramma wordt cruciaal, te meer omdat de doorwerking van het provinciale beleid in gemeentelijke bestemmingsplannen niet meer verzekerd kan worden via het instrument van goedkeuring. In het uitvoeringsprogramma zullen wij kiezen voor een adequate mix van rollen en instrumenten. Ook hier is samenwerking en afstemming met andere partijen van het grootste belang, zowel bij de totstandkoming van het programma als in de uitvoering ervan.

Net zoals voor de structuurvisie, geldt ook voor het uitvoeringsprogramma dat dit alleen de provincie zelf bindt. De feitelijke inzet van de juridische instrumenten vergt altijd nog een dubbele motivering: is er in het specifieke geval sprake van provinciaal belang en is er sprake van een noodzaak om dit instrument in te zetten?

6. Provinciale instrumenten onder de nieuwe Wro

In dit hoofdstuk beschrijven wij de (nieuwe) instrumenten die de provincie onder nWro krijgt. Naast de wettelijke instrumenten blijven de niet-wettelijke instrumenten, zoals bestuursafspraken, beleidsregels, subsidieverlening etc., gewoon voortbestaan.

De nieuwe instrumenten geven, naast de hiervoor al genoemde niet-wettelijke instrumenten, de provincie de mogelijkheid om actief en ontwikkelingsgericht het provinciale beleid te realiseren. Voor de inzet van deze instrumenten geldt dat er altijd sprake moet zijn van provinciaal belang.

In dit document wordt niet vastgelegd welke instrumenten voor welke beleids-thema's zullen worden ingezet. Welke categorie van instrumenten wordt ingezet is afhankelijk van de rol die wij als provincie willen spelen bij het realiseren van een bepaalde opgave of een bepaald thema. Dit wordt bepaald in het kader van de Omgevingsvisie.

In hoofdstuk 7 schetsen wij de gedragslijn voor de toepassing van de instrumentenmix. Daartoe zullen wij de wettelijke instrumenten eerst categoriseren. Wij hanteren het onderscheid:

- beleidsontwikkeling,
- beleidsdoorwerking
- en beleidsuitvoering.

6.1 Beleidsontwikkeling

Instrumenten: structuurvisies (PS).

PS is verplicht om de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid aan te geven in een structuurvisie. Daarnaast *kan* PS structuurvisies maken voor thema's of gebiedsontwikkelingen. In de structuurvisie geeft PS aan welke aspecten zij als provinciaal belang beschouwen.

De structuurvisie bindt alleen de provincie zelf en heeft daardoor niet dezelfde doorwerking naar gemeentelijke plannen als het streekplan. De structuurvisie moet een uitvoeringsprogramma bevatten.

In de nWro wordt geen formele relatie gelegd tussen (de inhoud van) de structuurvisie en de uitoefening van de bevoegdheden krachtens de nWro, met uitzondering van bovenplanse verevening in het kader van de grondexploitatie. Het vertrekpunt van de nWro is dat de structuurvisie inhoudelijke beleidslijnen bevat voor de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied waarop het betrekking heeft. Het ligt daarbij voor de hand dat in de onderdelen die ingaan op de wijze waarop de visie wordt gerealiseerd, aandacht wordt besteed aan de bevoegdheden of andere middelen die zullen worden aangewend. In de nWro is er bewust voor gekozen om geen formeel wettelijke koppeling aan te brengen tussen structuurvisies en de toepassing van bevoegdheden. Een dergelijke inhoudelijke koppeling zou namelijk een juridisering van de besluitvorming en van de structuurvisie kunnen veroorzaken, die de nWro juist beoogd te voorkomen. Met een dergelijke koppeling zou immers telkens aan de rechter de beoordeling kunnen worden gevraagd of de toepassing van de bevoegdheid dan wel de vorm van de uitwerking daarvan, een basis vindt in de daaraan voorafgaande structuurvisie.

Deze mogelijke toets zou het bestuur in een positie dwingen waarin het een uitputtende beschrijving van alle toekomstige modaliteiten in een structuurvisie moet opnemen, opdat de toepassingsmogelijkheden van die bevoegdheid niet worden beperkt. Bovendien kunnen zich onvoorziene situaties voordoen die een snel ingrijpen van een overheidsorgaan nodig maken. Wanneer bovendien wordt onderkend dat naar verwachting een deel van de toekomstige projectbesluiten mede zal worden geïnitieerd op verzoek van burgers en die doorgaans niet in de structuurvisies zijn verwoord, is duidelijk dat een formeelinhoudelijke koppeling niet gewenst is. Het bevoegde orgaan moet zelf beoordelen of de aanwending van een bevoegdheid voldoende grond vindt in een structuurvisie. Blijkt op enig moment de aanwending van een bevoegdheid noodzakelijk - hetzij zonder grondslag in een structuurvisie, hetzij in afwijking daarvan - dan zal de inhoudelijke motivering het besluit moeten kunnen dragen.

Een structuurvisie kan de motivering van ruimtelijke besluiten overigens wel versterken en vergemakkelijken. Het ligt dan ook voor de hand dat de Provinciale Staten in de provinciale structuurvisie aangeven welke onderwerpen in de provinciale verordening zullen worden vastgelegd.

Bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen die gemeenteverstijgend zijn, bijvoorbeeld de aanleg van een rondweg of regionaal groen, kunnen niet volledig doorberekend worden aan één plan. Deze bovenplanse kosten kunnen in een exploitatieopzet worden meegenomen in de vorm van een fondsbijdrage. Daarbij is wel vereist dat de (provinciale) structuurvisie aangeeft welke bestedingen ten laste van het fonds kunnen komen. Dit maakt een samenhangende ontwikkeling van verschillende locaties mogelijk zonder dat dit in dezelfde grondexploitatie moet worden opgenomen. Bij deze mogelijkheid werkt de structuurvisie zowel door naar het privaatrechtelijke instrumentarium (grondexploitatieovereenkomsten) als naar het publiekrechtelijke instrumentarium (exploitatieplan en bouwvergunning (artikel 6.13 lid 7 Wro)).

6.2 Beleidsdoorwerking vooraf

Juridische instrumenten: verordeningen en proactieve aanwijzing. Niet juridische instrumenten: beleidsregels en vooroverleg

Bij beleidsdoorwerking gaat het om de doorvertaling van het provinciale beleid in gemeentelijke ruimtelijke plannen. De instrumenten daarvoor kunnen worden onderscheiden in instrumenten die de provincie vooraf (proactief) en instrumenten die de provincie achteraf (reactief) kan inzetten. Bij de proactieve instrumenten geeft de provincie vooraf aan hoe gemeenten bij hun ruimtelijke plannen rekening moeten houden met het provinciaal ruimtelijk beleid. Bij reactieve instrumenten grijpt de provincie in op vastgestelde gemeentelijke bestemmingsplannen en projectbesluiten die in strijd worden geacht met het provinciaal beleid.

De provinciale ruimtelijke verordening (PS)

De verordening is een instructie van PS aan de gemeenteraad om een bestemmingsplan binnen in beginsel een jaar aan te passen aan de inhoud van een provinciale verordening. PS kan bij het vaststellen van de verordening gevallen aanwijzen waarvoor een andere termijn geldt.

Het Rijk kan in algemene regels (AMVB) van provincies verlangen dat algemene rijksregels in een verordening worden opgenomen.
Dit wordt "getrapte" doorwerking van rijksbeleid genoemd.

De provinciale ruimtelijke verordening onderscheidt zich van de huidige provinciale verordeningen op het gebied van milieu en grondwater doordat het zich richt tot gemeentelijke bestuursorganen en betrekking heeft op de inzet van de gemeentelijke bevoegdheden op grond van de Wro en zich niet direct richt tot burgers en bedrijven.

Er bestaat overigens verschil van inzicht over de reikwijdte van de verordening. Naast de opvatting dat de verordening alleen gericht is op het doen aanpassen van bestemmingsplannen, bestaat de opvatting dat de verordening ook kan strekken tot consolidatie van wat al in bestemmingsplannen is vastgelegd. In die opvatting bestaat er alleen een noodzaak tot aanpassing voor zover een bestemmingsplan niet in overeenstemming is met een voorschrift uit de verordening. In deze opvatting heeft de verordening dus ook een waarborgfunctie. Wij gaan er gelet op de formulering van de nWro voor alsnog van uit dat de verordening alleen gericht is op het doen aanpassen van bestemmingsplannen die in strijd zijn met het provinciale beleid en niet gebruikt kan worden ter consolidatie van wat al in geldende plannen conform het provinciale beleid is geregeld.

Er bestaan twee types van verordeningen:

- de verordening zonder voorbereidingsbescherming
- de verordening met voorbereidingsbescherming.

Een verordening zonder voorbereidingsbescherming is een opdracht aan de gemeenteraad over de inhoud van bestemmingsplannen en projectbesluiten, maar deze verordening houdt - zolang deze plannen niet zijn aangepast - geen ontwikkelingen tegen die strijdig zijn met het provinciaal belang. Deze vorm van verordening richt zich alleen tot het gemeentebestuur en heeft pas effect voor burgers als bestemmingsplannen en projectbesluiten daarop zijn aangepast.

Bij een verordening met voorbereidingsbescherming gaan de instructieregels vergezeld van algemeen verbindende voorschriften die, gedurende de periode dat de gemeenteraad het plan nog niet heeft herzien, betrokken moeten worden bij de toetsing van bouwplannen. Dit type verordening werkt *direct* door naar het niveau van de gemeenten en de burger en kan de gemeente verplichten tot het weigeren van een bouw-, sloop- of aanlegvergunning of juist het verlenen ervan.

PS kan een verordening (al dan niet met voorbereidingsbescherming) inzetten als provinciale belangen dat met het oog op een goede ruimtelijke ordening *noodzakelijk* maken. Wij denken dan onder andere aan:

- a. het tegenhouden van actuele en dreigende ontwikkelingen of
- b. het regelen van zaken die de provincie al langer nastreeft, maar waarbij nog (te) weinig vooruitgang is geboekt. Met andere woorden: als Provinciale Staten van mening zijn dat er iets in gang moet worden gezet, dat zonder die instrumenten niet of niet tijdig op gang zou komen.

De verordening is het meest vernieuwende instrument uit de nWro en onder omstandigheden naar verwachting ook een effectief instrument. Tegelijkertijd roept dit instrument de meeste vragen op, zoals bijvoorbeeld over:

- de uitleg van het noodzakelijkheids criterium;
- de mate van detaillering en objectivering van de te stellen regels;
- de mogelijkheden van het opnemen van ontheffingsbepalingen en de procedurele effecten daarvan;

- de mogelijkheden om provinciale beleidsregels te koppelen aan bepalingen in de verordening dan wel ontheffingsbepalingen;
- de relatie tussen de verordenende bevoegdheid en de bevoegdheid om reactieve aanwijzingen te geven;
- de verhouding van bij of krachtens verordening te geven regels tot aanpassing van gemeentelijke bestemmingsplannen;
- de mogelijkheid dat derden rechten ontleen aan de verordening om naleving van regels te vorderen van provincie dan wel van gemeenten;
- de financiële aansprakelijkheid van de provincie voor vergoeding van meerkosten die uit de verordening voortvloeien voor gemeenten.

Daarbij moet bedacht worden dat de verordening voor gemeenten een ingrijpend instrument is doordat het op relatief korte termijn verplicht om hun planologische regeling aan te passen en er geen mogelijkheden zijn van bezwaar of beroep tegen een verordening.

Wij hebben in het Zomerdocument de instelling van een werkgroep aangekondigd waaraan ook vertegenwoordigers van de gemeenten zouden moeten deelnemen, om samen een beter inzicht te krijgen in de voor- en nadelen of mogelijkheden en onmogelijkheden van de verordening. Tot dusver is daartoe niet overgegaan. Gelet op de zeer complexe, juridisch-technische vragen die het fenomeen van ruimtelijke verordening oproept, hebben wij besloten om hierover advies in te winnen bij de vaksectie Bestuursrecht van de Radboud Universiteit Nijmegen. Dit advies wordt eind maart 2008 uitgebracht.

Verder gaan wij een pilot doen waarin wij voor het thema Ecologische Hoofdstructuur (EHS) de mogelijkheden van de ruimtelijke verordening gaan verkennen. Wij hopen door deze praktische ervaring meer grip te krijgen op de wijze waarop onderwerpen via een verordening geregeld kunnen worden.

Overigens volgen wij met interesse de bijdragen die in andere provincies aan de discussies over dit onderwerp worden geleverd.

Er is sprake van een nauwe samenhang van inhoudelijke beleidskeuzes die in het kader van de Omgevingsvisie worden gemaakt en de keuze van de inzet van de instrumentenmix waaronder de verordening. Daarom is besloten dat de projectorganisatie rond de Omgevingsvisie een platform zal instellen waarin door externe partners waaronder de waterschappen meegedacht kan worden over de vraag welke onderwerpen op welke wijze geregeld zouden moeten worden in de Omgevingsverordening.

Beleidsregels (GS)

Onder de huidige WRO is het geldende streekplan op verschillende onderdelen geconcretiseerd in de Handreiking en Beoordeling Ruimtelijke Plannen (hierna: Handreiking). De daarin opgenomen beleidsregels leggen een noodzakelijke basis voor het nemen van goedkeuringsbesluiten. Een andere belangrijke functie is het bieden van flexibiliteit, ruimte voor maatwerk op gemeentelijk niveau. Beleidsregels dragen bij aan de voorspelbaarheid van ons handelen. Gemeenten kunnen hierop anticiperen en het structureert het (voor)overleg tussen provincie en gemeenten.

Onder de nWro kunnen beleidsregels de basis leggen voor een reactieve aanwijzing.

De provinciale ruimtelijke verordening en beleidsregels kort vergeleken

In vergelijking met de provinciale verordening bieden beleidsregels⁵ meer flexibiliteit en ruimte voor maatwerk. Het stelt de provincie in de gelegenheid tot het maken van een integrale afweging en het voeren van een ontwikkelingsgericht beleid met ruimte voor maatwerk. Zo wordt ruimte geboden om in beginsel van een algemene lijn in het provinciale beleid af te wijken, als de ruimtelijke kwaliteit toeneemt.⁶ Dit afwegingsmechanisme werkt niet of veel minder op het niveau van een verordening of een bestemmingsplan.

Een verordening is inhoudelijk en juridisch een zwaar instrument en biedt door haar aard minder ruimte voor maatwerk. Beleidsregels zijn flexibel, maar hebben minder "status" dan een verordening. De verordening geeft vooraf een helder kader voor de beleidsinhoud van gemeentelijke bestemmingsplannen. Beleidsregels doen uitspraken over de toepassing van eigen bevoegdheden en werken indirect door op de beleidsinhoud. Een ander nadeel van beleidsregels is dat ze minder transparant tot standkomen en vaak minder bekend zijn bij burgers.

De proactieve aanwijzing (GS)

Wij kunnen de gemeenteraad na consulteren van PS opdragen om binnen een bepaalde periode een bestemmingsplan vast te stellen. De provincie moet daarbij aangeven wat de inhoud van het bestemmingsplan moet zijn. Ook hier geldt het criterium van noodzaak. Het meest kenmerkende verschil met de verordening is dat de aanwijzing bedoeld is voor het regelen van specifieke situaties en/of gebieden. Doordat met een proactieve aanwijzing een gerichtere opdracht aan specifieke gemeenten gegeven kan worden, is het mogelijk meer beleidsruimte te laten bij het invullen van de provinciale opdracht.

Vooroverleg (ambtelijk en GS)

Het verplichte vooroverleg van gemeenten met de provinciale eenheden blijft ook onder het regime van de nieuwe wet voortbestaan. Het vooroverleg is een belangrijk instrument om in concrete situaties tot afstemming van beleid te komen en de provinciale belangen tijdig in te brengen. Daarmee kan voorkomen worden dat wij ons later genoodzaakt zien om op te treden tegen een gemeentelijk plan dat het provinciaal belang schaadt. Het vooroverleg wordt ook gebruikt voor overleg met gemeenten over voorgenomen afwijkingen van het provinciale beleid, die soms zeer te rechtvaardigen is vanuit bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit. De nWro biedt PS de mogelijkheid om categorieën van plannen aan te wijzen waarover geen vooroverleg hoeft plaats te vinden.

⁵ Als wij hier over beleidsregels spreken bedoelen wij beleidsregels in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Zo is het huidige streekplan nader uitgewerkt in Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen. Dit gebeurt vaak. Deze regels of uitgangspunten kunnen desgewenst ook in de structuurvisie of omgevingsvisie zelf worden opgenomen. Zij hebben dan dezelfde werking. Streekplannen zijn naar hun aard vaak abstract of in termen als "streven naar" geformuleerd en dienen dan, bijvoorbeeld om de doorwerking mogelijk te maken of te garanderen, geconcretiseerd te worden.

⁶ Voorbeelden van een dergelijke maatwerkgerichte benadering in het provinciale beleid zijn het beleid voor paardenhouderijen en dat voor de landhuizenregeling. Dit soort beleidsregels kan overigens ook een plek vinden in het streekplan of structuurvisie.

6.3 Beleidsdoorwerking achteraf

Juridische instrumenten: zienswijze, beroep, reactieve aanwijzing.

Het is niet uitgesloten dat gemeenten ruimtelijke plannen maken die strijdig zijn met het beleid van de provincie. De nWro biedt de provincie de mogelijkheid om in te grijpen. De wet biedt verschillende instrumenten die een reactief karakter hebben.

Het is niet de bedoeling van de wetgever dat met deze reactieve instrumenten de huidige praktijk van goedkeuring min of meer in stand wordt gehouden. De provincie is niet langer de toezichthoudende instantie die vastgestelde bestemmingsplannen toetst aan het brede criterium van een goede ruimtelijke ordening. De provincie dient zoveel mogelijk vooraf duidelijk te maken binnen welke kaders de gemeenten zich gelet op het provinciaal belang kunnen bewegen. Wanneer blijkt dat gemeenten toch plannen doorzetten die het provinciaal belang schaden, kan alsnog worden ingegrepen om dat te voorkomen. Daarbij mag ervan uit worden gegaan dat de provincie het vooroverleg heeft gebruikt om duidelijk te maken waarom aanpassing van de plannen nodig is gelet op het provinciaal belang. De juridische instrumenten, zienswijze en reactieve aanwijzing zijn het noodzakelijke sluitstuk op het niet nakomen van de verplichtingen op basis van de verordening of bestuurlijke afspraken.

Wij zullen als provincie optimaal gebruik maken van het proactieve instrumentarium voor de doorwerking van beleid en slechts aanvullend gebruik maken van de instrumenten voor bijsturing van het gemeentelijke beleid.

Zienswijzen (GS), beroep (GS), reactieve aanwijzing (GS)

Als gemeenten een bestemmingsplan (of projectbesluit) in strijd met het provinciale beleid of belang in procedure brengen, kunnen wij een zienswijze indienen bij de gemeenteraad. Komt de gemeenteraad hier niet aan tegemoet, dan kunnen wij tegen het vastgestelde bestemmingsplan beroep instellen bij de Raad van State of een reactieve aanwijzing geven. Met de reactieve aanwijzing vervalt het vaststellingsbesluit voor het onderdeel waartegen de aanwijzing zich richt en treedt dat deel van het plan niet in werking. Om vervolgens te bereiken dat er een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat wel past in het provinciaal beleid, kan de gemeente gevraagd worden om voor dat onderdeel een nieuw bestemmingsplan op te stellen. Wanneer de gemeente dat niet doet, kan de provincie een proactieve aanwijzing geven of zelf een inpassingsplan maken.

6.4 Beleidsuitvoering

Juridische instrumenten: inpassingsplan, projectbesluit, coördinatieregeling en verschillende instrumenten voor het voeren van grondbeleid

In sommige situaties en bij sommige bestuurlijke doelen staat het daadwerkelijk zelf realiseren hiervan door middel van concrete projecten voorop.

De nWro biedt de provincie hier de instrumenten voor, zodat zij niet meer afhankelijk is van andere overheidsorganen als bijvoorbeeld gemeenten. Nieuwe ontwikkelingen zijn immers vaak pas mogelijk als het planologisch regime hierop is aangepast. De beleidsuitvoerende instrumenten maken dit mogelijk. Zij stellen de provincie in staat om zelf actief en efficiënt haar belangen te realiseren.

De instrumenten grijpen direct in een gebied en daarmee op de primaire bevoegdheid van de gemeente op het gebied van de ruimtelijke ordening. Het zijn dan ook geen lichte instrumenten.

Inpassingsplan (PS), projectprocedure (PS), coördinatieregeling (GS)

Als sprake is van provinciale belangen kan PS een bestemmingsplan vaststellen. Een provinciaal bestemmingsplan wordt een *inpassingsplan* genoemd en heeft dezelfde inhoud en procedure als het bestemmingsplan.

Het *projectbesluit* maakt het mogelijk om een project te realiseren dat in strijd is met een geldend bestemmingsplan zonder dat eerst het bestemmingsplan moet worden aangepast. De mogelijkheid van een projectbesluit is in de wet opgenomen als vervanger van de huidige artikel 19 WRO-vrijstelling. Anders dan de artikel 19 WRO-vrijstelling legt het projectbesluit een directere band met de wijziging van het bestemmingsplan waarop vooruitgelopen wordt. Het provinciale projectbesluit moet altijd worden gevolgd door een inpassingsplan. PS is bevoegd om een projectbesluit te nemen, maar kan deze bevoegdheid delegeren aan GS. Overigens moet PS vervolgens nog het inpassingsplan vaststellen.

De *coördinatieregeling* maakt het mogelijk om de uitvoering van een plan of project procedureel te versnellen. De regeling maakt het mogelijk de benodigde vergunningen parallel te schakelen. Ook deze bevoegdheid kan PS delegeren aan GS.

Instrumentarium grondbeleid: voorkeursrecht, onteigening, grondexploitatiewet

Ruimtelijke ordening houdt het verdelen in van schaarse ruimte over verschillende functies en activiteiten. De overheid stuurt altijd via haar ruimtelijke besluitvorming. Het grondbeleid staat daarbij ten dienste aan het ruimtelijke beleid. Het grondbeleid betreft de vraag wie de functies mag realiseren en hoe de kosten daarvan over de verschillende gebruikers moeten worden verdeeld. Er zijn twee basisvormen van grondbeleid, namelijk actief en facilitair.

Facilitair grondbeleid

Wanneer de overheid geen eigenaar van de grond is, is de feitelijke eigendomsituatie bepalend voor de vraag wie de grond mag exploiteren. Dit wordt ook wel het zelfrealisatieprincipe genoemd. Bij zelfrealisatie voert de overheid facilitair grondbeleid. In dat geval exploiteert de eigenaar de grond conform de ruimtelijke randvoorwaarden van de overheid en vindt er verhaal van door de overheid gemaakte kosten op de exploitant plaats. Bij een faciliterend grondbeleid maken overheden vaak afspraken met marktpartijen die tot ontwikkeling van een gebied of project willen overgaan.

Actief grondbeleid

Wanneer de overheid ervoor kiest om zelf te exploiteren, moet zij de grond en opstallen verwerven, transformeren en uitgeven. In het kader van dit actieve grondbeleid hebben onder de WRO de gemeenten de bevoegdheid om een voorkeursrecht te vestigen en te onteigenen. Onder de nWro krijgt de provincie deze bevoegdheden ook.

De provincie krijgt de volgende bevoegdheden: voorkeursrecht, onteigening en de mogelijkheid voor kostenverhaal. Het gebruik van deze instrumenten is gekoppeld aan het inzetten van het provinciale inpassingsplan. Het vestigen van een voorkeursrecht is ook mogelijk op basis van een provinciale structuurvisie.

Door het vestigen van een voorkeursrecht krijgt de provincie het eerste recht op onderhandelen. Vestiging van een voorkeursrecht heeft als effect dat derden niet eenvoudig meer een grondpositie in een bepaald gebied kunnen verwerven. De provincie zou dan, al dan niet met enkele marktpartijen, de verwerving zelf ter hand kunnen nemen. Als grondverwerving (in overleg of onderhandelingen) niet lukt, krijgt de provincie met de nWro de mogelijkheid om zelf tot *onteigening* over te gaan. De onteigeningswet kent een aantal onteigeningstitels. Bij gebiedsontwikkeling is onteigening mogelijk in het belang van de ruimtelijke ontwikkeling en de volkshuisvesting. De wettelijke en procedurele eisen voor het vestigen van een voorkeursrecht en/of het onteigenen zijn zwaar.

Bij gebiedsontwikkeling worden verschillende projecten met elkaar gecombineerd. Het kan rechtvaardig en wenselijk zijn dat het geld dat met de ontwikkeling van één project wordt verdiend, gebruikt wordt voor de aanleg of ontwikkeling van een ander project of voorziening binnen datzelfde gebied. Dit wordt verevening genoemd. Om *verevening en kostenverhaal* eenvoudiger te maken is de Grondexploitatiewet (Grexxwet) gemaakt. De Grexxwet is opgenomen in de nWro. Door de nieuwe regelgeving wordt het makkelijker om het meebetalen aan bovenplanse (en buitenplanse) voorzieningen af te dwingen. Gedacht kan worden aan voorzieningen die buiten het plangebied van een woonwijk liggen, zoals groen, natuur, infrastructuur, waterbergingcapaciteit.

Wij zullen in het voorjaar van 2008 samen met de vertegenwoordigers van enkele gemeenten een werkgroep instellen die een Handreiking kostenverhaal bovenwijks en bovenplanse voorzieningen gaat opstellen.

6.5 Overige instrumenten

Er zijn ook instrumenten die bijdragen aan de uitvoering van beleid, maar die bestuurlijk van aard zijn of niet in de nWro zijn geregeld. Daarbij kan gedacht worden aan: het aangaan van bestuursovereenkomsten, planbegeleiding, voorlichting en advies, afsprakenkaders, subsidies en andere financiële instrumenten, het ontwikkelen van hulpmethoden als raamcontracten en rekenmethodes, beleid uitdragen, aanjaagteams, convenanten, enz.

6.6 Schema instrumenten onder de nieuwe Wet ruimtelijke ordening

Categorie	Instrument	Omschrijving in hoofdzaak	Bevoegd
Beleidsontwikkeling	- verplichte integrale structuurvisie grondgebied Provincie Overijssel + uitvoeringsprogramma - sectorale of thematische structuurvisie	- hoofdzaken en hoofdlijnen van provinciaal ruimtelijk beleid	PS
Beleidsdoorwerking vooraf	- provinciale ruimtelijke verordening	- bindende instructie aan de gemeenteraad tot aanpassing van een bestemmingsplan aan de inhoud van de verordening. Voorzover in de verordening is voorzien in voorbereidingsbescherming werken de betreffende bepalingen rechtstreekse door tot op het niveau van de bouwvergunning	PS/GS
	- beleidsregels	- uitspraken over het gebruik van eigen bevoegdheden, kunnen beleid uit structuurvisie concretiseren, onderlegger reactieve aanwijzing	GS
	- proactieve aanwijzing	- opdracht aan gemeenteraad om een bestemmingsplan op te stellen voor een specifieke situatie of specifiek gebied	GS/PS
	- vooroverleg	- afstemmen provinciaal en gemeentelijk beleid, ambtelijk en bestuurlijk	GS
	Beleidsdoorwerking achteraf		
	- zienswijze	- kenbaar maken aan een gemeente dat in haar ontwerpbestemmingsplan of -projectbesluit het provinciaal ruimtelijk beleid niet juist is vertaald	GS
	- reactieve aanwijzing	- wanneer niet tegemoet gekomen is aan een provinciale zienswijze kan een reactieve aanwijzing worden gegeven. Hierdoor vervalt het besluit tot vaststelling voor dat onderdeel van het gemeentelijk bestemmingsplan waartegen de aanwijzing zich richt (treedt dus niet in werking)	GS
Beleidsuitvoering	- beroep	- eventueel kan in plaats van een reactieve aanwijzing tegen het vastgestelde bestemmingsplan beroep worden ingesteld bij de bestuursrechter (Raad van State)	GS
	- inpassingsplan	- een provinciaal bestemmingsplan, legt bestemming en gebruik van een gebied vast	PS
	- projectbesluit	- mogelijkheid om een project te realiseren zonder dat het bestemmingsplan al moet worden aangepast, die herziening moet later nog wel volgen	PS (of via delegatie GS)
	- coördinatie	- parallelschakeling van diverse benodigde vergunningen (in samenhang voorbereiden en behandelen)	PS (of via delegatie GS)
	- grondbeleid	- vestigen voorkeursrecht, mogelijkheid om te onteigenen, kostenverhaal	PS
	- overige instrumenten		

7. Gedraglijn toepassing instrumenten nWro

7.1 Positie van de provincie onder de nWro

Met de invoering van nWro vervalt de goedkeuring, maar komen er voor de provincie andere instrumenten bij. Deze veranderingen hebben gevolgen voor de positie van de provincie. Bij de *beleidsontwikkeling* zullen wij meer dan voorheen actief zorg moeten dragen voor de doorwerking van het provinciaal ruimtelijk beleid. De doorwerking die via de goedkeuringsbevoegdheid van alle bestemmingsplannen was verzekerd, komt immers te vervallen. Er zijn veel (nieuwe) instrumenten voor de *doorwerking* van het beleid. Sommige van die instrumenten stellen ons in staat om het beleid directer te realiseren dan voorheen. De mogelijkheden voor de provincie voor het *zelf uitvoeren van beleid* zijn toegenomen. De provincie kan alles bij elkaar sterker sturen dan voorheen.

Wij constateren dat met de nieuwe wet de mogelijkheden van de provincie op het terrein van de fysieke leefomgeving (en de sturing daarbinnen) toenemen. De positie van de provincie wordt echter niet automatisch versterkt maar wordt bepaald door de ambitie die de provincie in haar ruimtelijk beleid legt.

7.2 Gedraglijn

Inleiding

Zoals gezegd, onder de nWro krijgt de provincie veel nieuw instrumentarium ter beschikking. Met een aantal instrumenten zullen wij ons op nieuw terrein begeven. Dit dwingt ons er toe om *vooraf* goed na te denken over de inzet en de mogelijke effecten van maatregelen en instrumenten. Wanneer zet de provincie welke instrumenten in? Kiest de provincie voor sturen via het stellen van regels of juist samenwerken? En in welke gevallen en onder welke omstandigheden willen wij onze doorzettingsmacht aanwenden?

Het provinciaal belang is daarin leidend. Ruimtelijke ordening en ontwikkeling vragen om samenwerking en afstemming van elkaars handelen. Alleen dan komen wij tot effectieve besluitvorming, doorwerking en uitvoering van beleid. Daarbij zijn gedraglijnen, afspraken en spelregels onontbeerlijk, maar wij willen ook ruimte bieden voor experimenten. Wij schetsen hieronder een algemene lijn voor de inzet van het instrumentarium onder de nWro.

Algemeen

1. De provincie geeft invulling aan de basisfilosofie: decentraal wat kan, centraal wat moet (*vertrouwen*), samenwerken aan kwaliteit (*verbinden, vitale coalities*) en ontwikkelingsgericht werken (*versnellen*).
2. De nieuwe wet vraagt om een actieve provincie en die rol nemen wij. Wij zullen de mogelijkheden van de nieuwe instrumenten daar volledig voor gebruiken. Er zijn geen instrumenten waarvan wij de toepassing op voorhand uitsluiten.
3. Dit betekent niet dat de provincie te pas en te onpas zwaar juridisch instrumentarium zal inzetten. Het zal van de situatie en de omstandigheden afhangen welk instrument wij als het meest passend aanmerken.

4. De wetgever gaat ervan uit dat er door middel van bestuurlijk overleg in grote mate overeenstemming bereikt zal worden over de ruimtelijke doelen en (de wijze van) realisering daarvan. De inzet van de provincie zal zich daar ook altijd in eerste instantie op richten.
5. Bij de totstandkoming, doorwerking en uitvoering van het provinciale ruimtelijk beleid zal altijd overleg worden gevoerd en afstemming gezocht met betrokken overheden (Rijk, regio en gemeenten). Dit betekent echter niet dat er ten koste van alles overeenstemming moet worden bereikt.
6. Welk instrument of categorieën van instrumenten wij inzetten is afhankelijk van de rollen die de provincie wil spelen bij het realiseren van een beleidsthema of (integrale) gebiedsopgave. Ook de invulling van die rol kan variëren. De inhoud gaat vooraf aan de keuze voor het instrumentarium.

Beleidentwikkeling en realisering

7. In de Omgevingsvisie Overijssel zal de provincie het provinciale ruimtelijke belang neerleggen. Daar is een aantal uitgangspunten voor geformuleerd. Ook zullen wij in een uitvoeringsprogramma aangeven hoe dit belang c.q. ruimtelijke beleid wordt gerealiseerd. Zie hoofdstuk 5. Deze gedragslijn geeft alvast de richting, de concretisering vindt plaats in de Omgevingsvisie.
8. Op basis van het provinciaal belang zoals dat in de Omgevingsvisie wordt benoemd en de ambities die daarbij worden uitgesproken, zal bepaald worden welke onderwerpen in of krachtens de provinciale ruimtelijke verordening zullen worden geregeld. Gelet op de provinciale sturingsfilosofie is het uitgangspunt daarbij dat alleen waar nodig provinciale belangen in een verordening zullen worden geregeld.
9. Het is niet uitgesloten dat het Rijk met een AMvB de provincie verplicht onderwerpen die van rijksbelang worden geacht in een verordening te regelen. Bij de invulling van deze verplichting zal de provincie op basis van de sturingsfilosofie steeds het uitgangspunt nemen dat niet meer geregeld wordt dan nodig is.
10. Het streekplan Overijssel 2000+ geldt, samen met de Handreiking als provinciaal belang of provinciaal ruimtelijk beleid, tot aan het moment dat de Omgevingsvisie in werking treedt. Wij zullen onze bemoeienis wel al in de overgangperiode verder terugbrengen. Zie voor de uitwerking hoofdstuk 9, interim-beleid.
11. Het kan straks noodzakelijk zijn om instrumenten van de nWro in te zetten om bepaalde ruimtelijke belangen te waarborgen, terwijl deze (nog) niet verwoord zijn in een structuurvisie. Bijvoorbeeld bij nieuwe inzichten in aspecten van externe veiligheid of luchtkwaliteit.
12. Er geldt dan een zware motiveringsplicht. Normaal gesproken zal de inzet van het instrumentarium te herleiden zijn naar één of meerdere structuurvisies.

Beleidsdoorwerking

13. Het accent ligt op de inzet van niet-juridische instrumenten en wel vooraf. Het (voor)overleg staat centraal. Wij maken afspraken met de gemeenten over de wijze waarop het provinciaal ruimtelijk beleid in gemeentelijke plannen wordt meegenomen. Wij hebben er vertrouwen in dat er goede afspraken met de gemeenten kunnen worden gemaakt.

14. Als gemeenten de gevraagde medewerking uiteindelijk toch niet geven, als een verordening uit overwegingen van effectiviteit of efficiency geen goed middel zou zijn of bij het tegenhouden van actuele of dreigende ontwikkelingen, dan kan dit voor ons aanleiding zijn om over te gaan tot het geven van een proactieve aanwijzing. Bij de overwegingen over het al dan niet opstellen van een verordening of een proactieve aanwijzing, worden bestuursovereenkomsten en *beleidsregels* altijd als alternatief betrokken.⁷
15. Als gemeenten ondanks overleg met de provincie besluiten om gemeentelijke planvorming in strijd met het provinciaal beleid of belang door te zetten, zullen wij een zienswijze indienen. Indien hier niet of onvoldoende aan tegemoet wordt gekomen, krijgt de gemeente een *reactieve aanwijzing*. Voor de toepassing hiervan worden beleidsregels opgesteld, tenzij de Omgevingsvisie voldoende concreet is om als basis te dienen voor een reactieve aanwijzing.

Beleidsuitvoering

16. De instrumenten *inpassingsplan* en *projectbesluit* komen alleen in beeld als wij een project of een gebied (of een groot deel daarvan) als een overwegend provinciale verantwoordelijkheid zien. Het gaat daarbij om grootschalige projecten. Deze projecten zullen vaak de gemeentegrenzen overstijgen, maar dit hoeft niet. In voorkomende gevallen zullen wij afstemming zoeken met de gemeenten en/of andere partijen. In de regel is de gemeente wat ons betreft de meest gerede partij voor het vaststellen van een bestemmingsplan of het nemen van een voorbereidingsbesluit. De provincie gaat pas tot het vaststellen van een *inpassingsplan* over als uit overleg blijkt dat de gemeente hiertoe niet bereid is of hiertoe niet (tijdig) overgaat, terwijl het provinciaal belang daar wel om vraagt. Als wij een *inpassingsplan* opstellen, dan doen wij dat vanuit het streven samen met de betrokken gemeenten te werken aan het plan. Een *inpassingsplan* ligt niet voor de hand als het provinciaal belang betrekking heeft op hoofdlijnen van beleid of bepaalde aspecten van een plangebied.
17. Verevening en kostenverhaal op grond van de paragraaf grondexploitatie van de nWro is gekoppeld aan het *inpassingsplan*. Als de provincie wil verevenen of kostenverhalen is zij aangewezen op het vaststellen van een *inpassingsplan*. Dit kan een argument zijn om daar zelf toe over te gaan. De grondslag voor kostenverhaal ligt in de structuurvisie.
18. Bij regionale projecten bepalen provincie en gemeenten in goed overleg wie de trekkende partij moet zijn voor wat betreft de grondexploitatie. Per gebied wordt bepaald welke partij het beste welke instrumenten kan inzetten. Het toepassen van Grex-instrumenten door de provincie zal altijd plaats moeten vinden in samenspraak met gemeenten en regio.

7.3 Betekenis gedragslijn

De gedragslijn vormt een steeds terugkerend ijkpunt op de momenten dat wij nieuwe beleidsthema's of gebiedsopgaven formuleren of bestaande thema's en opgaven gaan herprioriteren. Vanuit die inhoud, wordt uiteindelijk het instrumentarium gekozen.

Met een basisfilosofie (hoofdstuk 1) en de filosofie achter de nWro als vertrekpunt, hebben wij de verschillende instrumenten voor realisering van ons beleid gewogen.

⁷ Zie hiervoor ook hoofdstuk 6.2 van dit document.

Daaruit is een gedragslijn voortgekomen die gebaseerd is op het uitgangspunt dat gemeenten over het algemeen robuust genoeg zijn om onderwerpen ruimtelijk te regelen. Omdat er altijd verschil van inzicht kan ontstaan over de wijze waarop het provinciale belang gediend zou moeten worden in een plan, zien wij het juridische instrumentarium als een mogelijkheid om zo nodig onze visie door te zetten.

Wij willen onze juridische instrumenten zo gericht mogelijk inzetten. Het accent ligt op samenwerking, overleg en voorkantsturing. In wezen hanteren wij de volgende interventieladder: realiseren provinciaal beleid door overleg en (prestatie)afspraken, een reactieve aanwijzing bij gemeentelijke plannen in strijd met het provinciaal beleid en gericht en selectief inzetten op zwaardere instrumenten als het inpassingsplan, de verordening en de proactieve aanwijzing.

Onze aanpak berust daarmee grotendeels op vertrouwen én de overtuiging dat samenwerking op het juiste schaalniveau van groot belang is om tot ruimtelijke kwaliteit of realisering van het provinciaal ruimtelijk beleid te komen. In de voorstellen voor het moderniseren van de ruimtelijke toetsing (hoofdstuk 8) en het interim-beleid (hoofdstuk 9) wordt dat uitgangspunt verder uitgewerkt.

Op dit moment hebben wij nog geen concrete projecten voor ogen voor het inzetten van het inpassingsplan of een proactieve aanwijzing. Dit zullen wij de komende tijd nader bekijken. In het kader van de Omgevingsverordening wordt bepaald voor welke onderwerpen de provinciale ruimtelijke verordening zal worden ingezet.⁸

⁸ Als onderdeel van een provinciale omgevingsverordening. Wij houden er rekening mee dat het Rijk van ons vordert dat wij bepaalde onderwerpen regelen in een verordening.

8. Modernisering ruimtelijke toetsing

Inleiding

In dit hoofdstuk zetten wij de eerste lijnen uit voor het moderniseren van de ruimtelijke toetsing van bestemmingsplannen die vallen onder de nWro. In het Zomerdocument hebben wij de instelling van een werkgroep aangekondigd om de ideeën daarover verder uit te werken. Gedacht werd aan een werkgroep met een aantal gemeenten en het Ministerie van VROM, maar ook de waterschappen zouden een rol kunnen krijgen in zo'n werkgroep. Tot dusver is niet overgegaan tot het instellen van deze werkgroep in afwachting van het rapport dat door de commissie Oosting is uitgebracht over interbestuurlijk toezicht.

In dat rapport wordt gepleit voor terughoudendheid ten aanzien van vormen van specifiek interbestuurlijk toezicht. Specifiek toezicht zou pas in beeld mogen komen als de generieke instrumenten ontoereikend zijn. De reactieve aanwijzing wordt in het rapport benoemd als een instrument dat (op termijn) zou moeten komen te vervallen. Vanuit het IPO is onderschreven dat het wenselijk is om te komen tot een eenvoudiger en transparanter stelsel van interbestuurlijk toezicht. Daarbij is gewezen op het uitgangspunt van nabijheid op grond waarvan het voor de hand ligt dat de provincie als naast-hoger gelegen bestuurslaag toezicht houdt voor de beleidsvelden waarin zij zelf ook een taak heeft. Op dit moment beschikt de provincie nog niet over de bevoegdheid van schorsing en spontane vernietiging van gemeentelijke besluiten en kan niet ingrijpen in het kader van taakverwaarlozing. De provincies hebben erop gewezen dat de huidige generieke instrumenten onvoldoende waarborg bieden voor maatschappelijke belangen, bijvoorbeeld op het gebied van de ruimtelijke ordening. Daarom vinden zij het noodzakelijk dat in het vernieuwde generieke instrumentarium een eenduidig correctief mechanisme onder bevoegdheid van Gedeputeerde Staten wordt opgenomen in het geval het provinciale belang in het geding is. Zo'n nieuw generiek instrument moet voor wat betreft doel en functionaliteit vergelijkbaar zijn met de reactieve aanwijzing in de nWro).

In de huidige WRO speelt de provincie in belangrijke mate een toetsende rol. Bij beslissingen over goedkeuringen van ruimtelijke plannen *moeten* wij bezien of die voldoen aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en het recht. In het kader van ons oordeel of een plan voor goedkeuring in aanmerking komt beoordelen wij onder meer of het plan in overeenstemming is met het provinciaal beleid. Onder de WRO zijn wij gehouden om daarnaast te beoordelen of een plan voldoet aan alle (andere) ruimtelijke relevante regelgeving en beleid, zoals de Wet Geluidhinder, Wet milieubeheer, Besluit externe veiligheid, Natuurbeschermingswet, Flora- en Faunawet, watertoets en overig rijksbeleid. Doordat wij ons ook een oordeel moeten vormen over eventueel ingebrachte bedenkingen, worden wij verplicht om ons te verdiepen in kwesties die vaak van lokale aard zijn en die het lokale bestuur prima zelf zou moeten kunnen afwegen.

De rol van de provincie in de bestemmingsplanprocedure onder de WRO wordt vaak benoemd als "ruimtelijk toezicht". Onder de huidige wet is er echter ook al geen sprake van "puur" toezicht, in de zin dat alleen nagegaan wordt of gemeenten hun ruimtelijke bevoegdheden correct hebben gebruikt. De ruimtelijke toets richt zich nu feitelijk ook al voor een belangrijk deel op het realiseren van provinciale belangen. De WRO verplicht ons echter ook om naar andere aspecten te kijken. Onder de nWro geldt dat niet meer, zodat wij ons meer kunnen richten op het behartigen van het provinciaal belang. De eis bij de inzet van het juridisch instrumentarium dat er sprake moet zijn van provinciaal belang, vergroot de noodzaak om helder te formuleren wat tot het provinciaal belang wordt gerekend.

De nWro verplicht ons dus niet langer om op alle aspecten die bij de vaststelling van een bestemmingsplan aan de orde komen, te blijven toezien. Van die ruimte willen wij graag gebruik maken. Hier hoort wel een kanttekening bij. De goedkeuring van bestemmingsplannen is altijd een krachtig instrument geweest. Het komt niet vaak voor dat wij goedkeuring aan bestemmingsplannen moeten onthouden vanwege strijd met het provinciaal beleid. In de meeste gevallen van onthouding van goedkeuring gaat het om wettelijke regels die gemeenten niet in acht hebben genomen of om zienswijzen die niet goed in de afweging zijn betrokken. Wij hebben niet vaak goedkeuring hoeven te onthouden wegens strijd met het provinciale belang doordat gemeenten op het beleid van de provincie anticiperen. Voor de doorwerking van het provinciale beleid is het van belang dat gemeenten weten dat wij zonodig ons beleid zullen doorzetten met onze juridische instrumenten, waarbij ook waar nodig de verordening zal worden ingezet. Om te kunnen beoordelen of gemeenten ook in de toekomst op het beleid van de provincie blijven anticiperen willen wij inzetten op het maken van prestatieafspraken, het organiseren van periodiek overleg en monitoring.

Mogelijkheden en uitgangspunten voor modernisering ruimtelijke toetsing

Onder de huidige wet omvat onze beoordeling (noodgedwongen) veel meer dan alleen een toets aan het provinciaal beleid. Deze wettelijke rol past niet binnen de filosofie waar iedere overheidslaag verantwoordelijk is voor haar eigen beleid.

Onder de nWro gaan wij onze toetsende rol toespitsen op het provinciaal belang. Daarbij gaan wij de wijze van toetsen op een andere manier invullen. Dit gaat in twee stappen: de periode tot aan het inwerkingtreden van de Omgevingsvisie en de periode daarna. Uitgangspunt daarbij is de basisfilosofie zoals verwoord in hoofdstuk 4. Wij gaan er daarbij vanuit dat robuuste gemeenten hun verantwoordelijkheden op het gebied van de ruimtelijke ordening nemen. Wij zullen de ruimtelijke toetsing nog nadrukkelijker verbinden aan voorkantsturing.

Voorstellen voor ruimtelijke toetsing in de toekomst

1. Provincie en individuele gemeenten maken prestatieafspraken⁹ over de uitvoering van het provinciaal beleid zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het opstellen van een gemeentelijke structuurvisie is in ieder geval onderdeel van de prestatieafspraken. De kwaliteit van het landschap moet onderdeel uitmaken van de gemeentelijke structuurvisie.
2. Gemeenten hoeven na overeenstemming over de prestatieafspraken de voorontwerpbestemmingsplannen en projectprocedures die binnen de reikwijdte van deze afspraken vallen niet langer aan de provincie voor te leggen (in het kader van de ruimtelijke toetsing). In die gevallen maakt de provincie gebruik van de mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde gevallen af te zien van het recht op vooroverleg.
3. Als gemeenten van het provinciaal ruimtelijk beleid af willen wijken, treden zij in overleg met de provincie. Dit gebeurt ook bij twijfel over de interpretatie van het provinciaal beleid. Omwille van een snelle besluitvorming overleggen zij dan een deugdelijke onderbouwing voor de gewenste afwijking van het beleid.

⁹ Lopende het proces (de opdracht van de werkgroep) en daarna in relatie met de Omgevingsvisie, zal de inhoud van de prestatieafspraken duidelijk moeten worden.

4. De voortgang wordt in periodieke overleggen met de gemeenten besproken. Dat betekent onder andere dat de provincie eerder dan in de fase van het vooroverleg bij gemeentelijke keuzes (voor zover van provinciaal belang) wordt betrokken.
5. In de periodieke overleggen worden de rollen en verantwoordelijkheden van provincie en gemeenten verder uitgewerkt en vindt de voorkantsturing plaats. Daar hoort onder andere bij:
 - samen met gemeenten de knelpunten opsporen en oplossen als de voortgang in de afgesproken prestaties stagneert,
 - uitleg over (nieuw) provinciaal beleid,
 - het destilleren of agenderen van nieuwe ruimtelijke thema's of gebiedsopgaven,
 - het enthousiasmeren voor (nieuwe) provinciale thema's of daar ondersteuning op bieden.

Het streven naar ruimtelijke kwaliteit is een vast agendapunt in het overleg tussen gemeenten en provincie. Als de voortgang in de prestatieafspraken na eerdere signalering nog steeds uitblijft, wordt in (periodiek) overleg de basis gelegd voor nadere acties.

6. De provincie bekijkt achteraf de vastgestelde bestemmingsplannen op thema's en prestaties van individuele gemeenten. Wij doen dit steekproefsgewijs en bij bijvoorbeeld maximaal 3 gemeenten en/of 3 thema's per jaar.¹⁰ De provincie brengt hier verslag over uit en vertaalt de (thematische) uitkomsten door naar aanbevelingen voor de Overijsselse gemeenten.
7. Wij kiezen voor een selectieve benadering van gemeenten. Als de situatie in een individuele gemeente daar om vraagt, zullen wij daar gericht actie op ondernemen. In dat geval kan gekozen worden voor het inzetten van instrumenten als de proactieve aanwijzing. Ook kan ervoor gekozen worden om in deze gemeente minder in te zetten op financiële en andere ondersteuning. In sommige gevallen kan er aanleiding zijn voor uitgebreidere/striktere toets van voorontwerpbestemmingsplannen.

¹⁰ Dit kan ook betrekking hebben op bijvoorbeeld de manier waarop wettelijke regels bij het opstellen van bestemmingsplannen worden nageleefd. Bijvoorbeeld: hoe wordt het Besluit Luchtkwaliteit nu in de praktijk overgenomen en ingevuld? Gebeurt dat goed, worden mogelijkheden benut, kunnen gemeenten van elkaar leren.

9. Interimbeleid

Aanleiding

Doordat de nWro op 1 juli 2008 in werking treedt, maar de vaststelling van de Omgevingsvisie pas is voorzien medio zomer 2009, is er sprake van een overgangperiode. Het streekplan geldt op grond van het overgangsrecht van de nWro als structuurvisie, maar is niet toegespitst op het provinciaal belang. In de Omgevingsvisie wordt niet alleen het provinciale ruimtelijke beleid geactualiseerd, maar zal ook afgewogen worden wat tot het provinciaal belang wordt gerekend en welke ambities daarbij gelden. Zolang de Omgevingsvisie niet is vastgesteld, is het bestaande provinciale ruimtelijke beleid het inhoudelijke kader van waaruit wij moeten toetsen of in gemeentelijke plannen voldoende rekening is gehouden met het provinciaal belang.

Er is verder sprake van een overgangperiode doordat wij op grond van het overgangsrecht van de nWro nog enige tijd bestemmingsplannen zullen moeten goedkeuren waarvan het ontwerp vóór 1 juli 2008 ter visie is gelegd. Daarvoor blijft tot de vaststelling van de Omgevingsvisie het geldende streekplan en de Handreiking en Beoordeling Ruimtelijke Plannen het toetsingskader. Dit geldt tevens voor vrijstellingen ex artikel 19.1 WRO die bij de gemeente zijn aangevraagd voor 1 juli 2008.

In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen voor de interimperiode uiteengezet. Het vormt de basis voor organisatorische aanpassingen (werkwijzen) en afspraken, die nader geconcretiseerd zullen worden in een aparte beleidsnota over de uitrolstrategie nWro.

Uitgangspunten

Wij zullen de volgende uitgangspunten hanteren in de interimperiode:

- a. *het bestaand provinciaal ruimtelijk beleid wordt in principe voortgezet;*
- b. *de basisfilosofie en de gedragslijn moeten doorklinken in het interim-beleid.*

Een proces waarin bestaand beleid, wetgeving en daarmee de manier van werken tegelijk veranderen, is erg complex, voor zowel provincie als gemeenten. Voor de overgangperiode nemen wij mede daarom het bestaande ruimtelijke beleid als uitgangspunt. Dat kan omdat de nWro van rechtswege bepaalt dat het streekplan als een structuurvisie wordt aangemerkt (overgangsrecht). Het streekplan is op onderdelen geconcretiseerd in de Handreiking en Beoordeling ruimtelijke plannen (beleidsregels). Streekplan en Handreiking vormen gezamenlijk het bestaande ruimtelijke beleid van de provincie.

Door in te zetten op voortzetting van het bestaand provinciaal ruimtelijk beleid, wordt voor de eerste periode onder de nWro beleidscontinuïteit geboden. Het geeft iedereen de rust om de focus op de uitvoering te houden. Tegelijkertijd kunnen wij alvast wennen aan nieuwe rollen en instrumenten.

Hoewel wij dus vooralsnog uitgaan van voortzetting van het huidige beleid, geldt voor een aantal onderdelen dat het niet meer past bij onze basisfilosofie en gedragslijn als wij in de interimperiode onverkort blijven toezien op de naleving daarvan door gemeenten. Het gaat dan met name om de doorwerking van (sectorale) wetgeving waarvan aangenomen mag worden dat die bekend is bij gemeenten en in acht genomen wordt.

Het is bovendien het Rijk zelf, dat op de naleving kan toezien.

Voorstellen

Doorwerking (sectorale) wetten

Het huidige streekplan Overijssel 2000+ is opgesteld als breed toetsingskader voor de situatie waarin bestemmingsplannen ter goedkeuring aan de provincie worden voorgelegd. In dat kader zijn er ook uitspraken gedaan over de doorwerking van rijkswet- en regelgeving. Voor onderdelen van deze wet- en regelgeving geldt dat nu al duidelijk is dat het toezicht op de doorwerking in bestemmingsplannen niet gerekend kunnen worden tot provinciaal belang. In het kader van de uitrolstrategie zullen wij communiceren voor welke onderdelen van de rijkswet en -regeling geldt dat ook al in de interimperiode de provincie het niet tot haar taak en verantwoordelijkheid rekent hierop toe te zien.

"vrijstellingenlijst"

Wij verwachten dat er meer "postzegelbestemmingsplannen" in procedure gebracht zullen worden omdat met de nWro de artikel 19 WRO-procedure komt te vervallen en het projectbesluit in veel gevallen niet als geschikt alternatief zal gelden. Bij de vaststelling van de vrijstellingenlijst ex artikel 19, lid 2 WRO is al uitgesproken dat veel kleinschalige projecten niet aan de provincie hoeven worden voorgelegd. Deze plannen passen binnen geldende regelgeving en beleid en worden primair als een gemeentelijke aangelegenheid beschouwd. In dat soort gevallen mag aangenomen worden dat er geen sprake is van provinciaal belang. In de nWro verliest de provinciale vrijstellingenlijst ex artikel 19 lid 2 WRO zijn functie. Inhoudelijk kan de lijst wel een vertrekpunt zijn bij de afspraken die de provincie met gemeenten kan maken over het afzien van het recht op vooroverleg. Het Bro (artikel 3.1.1) biedt Provinciale Staten de mogelijkheid om te bepalen dat onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde gevallen geen overleg is vereist met de provinciale diensten. In het kader van de uitrolstrategie zullen wij een concreet voorstel doen over de categorieën van plannen waarvoor wij afzien van ons recht op vooroverleg.

Juridische kwaliteit

Wij zien het in de interimperiode in ieder geval niet meer tot onze taak om toe te zien op de juridische kwaliteit van gemeentelijke bestemmingsplannen. Dit betekent dat wij in het vooroverleg hierover geen opmerkingen meer zullen maken.

Uitrolstrategie

Op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten en voorstellen zal het interim-beleid in de beleidsnota uitrolstrategie verder vorm krijgen. Zoals gezegd zal in deze nota naast het uitwerken van het interimbeleid ook ingegaan worden op de gevolgen van de uitgestelde verplichting tot digitalisering, het maken van werkafspraken met de gemeenten over het vooroverleg, de toepassing van het overgangrecht en het nader uitwerken van het voorstel over prestatieafspraken.

Net als het Lentedocument zal de uitrolstrategie in nauw overleg met gemeenten, VNG en de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving de komende maanden tot stand komen.